

Socializem in demokracija

V preteklem obdobju so bistvo
izobraževanja samoupravne orga-
nizacije socialistične družbe se-
stavljali trije temeljni, med seboj
povezani revolucionarni procesi,
ki smo jih spodbudili z novo
ustavo in zakonom o združenem
delu. To so, prvič, proces združev-
anja dela in sredstev družbene
reprodukcije (družbenega kapi-
tala), drugič, proces, s katerim
združeni delavci neposredno
upravljajo z dejavnostmi za za-
dovoljevanje svojih potreb na
področju izobraževanja, kulture,
znanosti, zdravstvenega varstva,
socialne politike, stanovanj, ko-
munalnih storitev ipd., in tretjič,
proces podružbljanja politike z
delagatskim sistemom.

Ti trije procesi so po svojem bi-
stvu tudi procesi ukinjanja treh
oblik odtujevanja, ki jih je socia-
lizem podedoval od stare družbe:
odtujenost delavcev od pogojev,
sredstev in rezultatov njihovega
dela; odtujenost duhovnih, inte-
lektualnih potencialov dela od
samega dela; odtujenost družbe-
nih vizij, odnosov in skupnih in-
teresov delovnih ljudi v obliki po-
litične oblasti, to je države.

Razvoj socialističnega samou-
pravljanja je hkrati proces odmi-
ranja države, ki so ga, kot je
znano, klasiki marksizma šteli za
enega izmed bistvenih procesov
prehodnega razdobja. Prihod-
nost ne pripada niti državi niti
partiji, temveč svobodnim aso-
ciacijam združenih proizvajalcev,
družbi, v kateri bo človek kot
svoboden ustvarjalec stal nasproti
naravi in odkrival vedno globlje
njene zakonitosti, jo vedno bolj
podrejal sebi in svoji svobodni
smotni dejavnosti; v katerem
bodo njegovi družbeni odnosi
vedno bolj postajali njegovo svo-
bodno delo, objektivne sile pa, ki
so dotlej vladale zgodovini, bodo
prišle pod nadzor ljudi; v katerem
bodo, kot je pisal Engels »ljudje
sami in povsem zavestno ustvar-
jali svojo zgodovino« in družbeni
vzroki, ki jih bodo sami sprožali,
bodo imeli predvsem ali v čim
večjem obsegu takšne posledice,
kot si jih želijo.

Naše izkušnje so pokazale, da
samoupravljanje razvija novo,
socialistično demokracijo. Pre-
pričani smo, da socializma ni brez
demokracije, da pa tudi resnične
demokracije ni brez socializma.
Nesporno je, da socializem prev-
zema najbolj napredne pridobi-
tve stoletnega boja ljudskih mno-
žic za demokratične odnose
osebne svoboščine in institucije.
Vendar pa socializem mora iti po
našem mnenju naprej, tudi ko gre
za demokracijo. Razvijati mora
demokracijo, katere smisel je naj-
širša gospodarska, politična, kul-
turna, z eno besedo družbena ak-
tivnost ter pobuda delovnih ljudi,
družbeno-politični in gospodar-
ski sistem, v katerem delovni lju-
dje neposredno in suvereno odlo-
čajo o razmerah, sredstvih in re-
zultatih svojega dela, o svojih
osebnih in družbenih potrebah, o
vseh splošnih družbenih zadevah,
od šolstva in zdravstva do arma-
de.

To je velika, morda največja
humanistična ideja dosedanje
zgodovine, ki jo je šele socializem
kot začetek resnične človeške
zgodovine začel uresničevati. So-
cialistična demokracija bi morala
zgraditi takšen sistem institucij, ki
bo omogočal uresničevanje te
ideje. Samoupravljanje je po
našem mnenju tudi temeljna ak-
tivnost pri uresničevanju te velike
ideje ter glavna institucionalna
oblika, skozi katero se uresničuje.

STANE DOLANC

(Iz govora na seji CK ZKJ, 1.6.3.
1982)

prosvetni delavec

Potrebuje dobre učitelje

Iz govora Mitje Ribičiča ob podelitvi Žagarjevih nagrad in priznanj

27. marca pred štiridesetimi leti
je v partizanskem boju, obkrojen
s selško četo, padel na Rovtu pri
Crngrobu Stanko Žagar. V tem
boju je padlo z njim štirinajst so-
bojnikov.

Ob tem črnem jubileju se spo-
minjamo njegovega svetlega lika,
ki bo ostal zapisan v spominu
njegovega in prihodnjega rodu
kot zgled revolucionarja. Bil je
med prvimi partizani, organiza-
tor partizanskih enot na Gorenj-
skem, julija leta 1941. član Glav-

nega poveljstva, ustvarjalec
Dražgoške republike in starešina
v znani legendarni dražgoški
bitki, aktivist Osvobodilne fronte
slovenskega naroda — OF tistega
enkratnega vseljskega gibanja,
iz katerega se je oblikovala v naj-
težjih razmerah naša svobodna
država, jugoslovanska skupnost
enakopravnih narodov, naša da-
našnja samoupravna in neuvrš-
čena Republika dela.

Ob tej priložnosti naj še enkrat
povemo, kako velikega pomena

je bilo junaško ravnanje in žrtvo-
vanje prvih slovenskih partiza-
nov, posebno tistih, ki so se v
strašotnem nesorazmerju sil bo-
jevali na Gorenjskem, Stajerskem
in Koroškem, na slovenski zemlji,
priključeni nemškemu Reichu, in
med ljudstvom, obsojenim na
smrt. Čeprav smo imeli kasneje še
večje boje in so naše enote zrasle v
brigade, divizije in korpus, so ta-
krat naše prve čete, jelovška, sel-
ška, savinjska in druge, ustvarjale
moralne in organizacijske temelje
nove ljudske vojske, oblikovale

so novo zavest in samozavest slo-
venskih ljudskih množic. Zato je
tem prvim slovenskim partiza-
nom tudi posvečen veličastni
spomenik v Dražgošah na po-
bočju partizanske Jelovice, med
bronastimi liki na straži naše svo-
bode pa je tudi lik organizatorja
in borca Stanka Žagarja.

Čeprav se je revolucionarno
delo heroja Žagarja razmahnilo
najbolj v času od Čebinskega
manifesta, v času njegovih zvez s
Kidričem, Kardeljem, Zihlrom in
Tomšičem, pa sega njegovo požr-
tivovalno frontovsko, aktivistično
in partijsko delo daleč nazaj.
Stanko Žagar je bil uporniška
osebnost že v rani mladosti; ko
mu je bilo osemnajst let, so pri-
njem prvič delali hišno preiskavo,
upiral se je nečloveškemu ravn-
anju oficirjev v vojski, branil slo-
vensko Koroško, se po plebiscitu
vrnil navdušen za oktobrsko re-
volucijo, se upiral klerikalni du-
hovščini pri Krškem, postal do-
bravski voditelj proletariata in
revnih kmetov, organiziral je
štrajke in prve kmetijske tečaje.
Bil je pravi Martin Kačur, vendar
se ni kot ta Cankarjev junak izgu-
bil med nezavednim vaškim pre-
bivalstvom, pod peto tovarnarjev
in policije. Žagar je bil zgled svet-
lega optimizma, neutrudnega,
nenehnega organizatorja novih in
novih akcij. Kjer koli se je pojavil,
je moralo nekaj nastati, klica na-
predka: gospodarsko kulturno
društvo ali zadruga, železniška
postaja, vodovod, turistična or-
ganizacija. Vse to pa je — zvest
humanim smotrom svojega glav-
nega poklica — povezoval s šolo.

Mislím, da ga upravičeno
lahko prištevamo med velike re-
formatorje našega šolstva in prav
je, da se po njem ne imenuje samo
vojašnica v Kranju, pač pa tudi
šole, mladinski dom v Bohinju,
učiteljski pevski zbor.

Žagar je učil, da je sleherni člo-
vek dolžan delati, da pa mora
imeti tudi enake možnosti za
izrabljanje narave in tehnike in
enake možnosti za urejanje odno-
sov v družbi. Zavzemal se je za
novo, delovno šolo, povezano z
delom na zemlji ali za strojem, in
zameril je učiteljem, ki mislijo, da
morajo učenci poučiti vse, kar jim
namečejo v grobo stesane jaslí.

Tako kot je bil narodnoosvo-
bodilni boj ne le narodnostno in
socialno gibanje množic, pač pa
tudi kulturno gibanje, tako je tudi
danes samoupravljaljsko gibanje
kulturno gibanje, boj za osvobo-
ditev človekovega dela in obliko-
vanje osebnosti svobodnih,
ustvarjalnih kulturnih nosilcev
družbenega napredka.

Samoupravljanje namreč
preoblikuje delavski razred in
proletariat v osvobodeno intelek-
tualno silo svojega naroda in člo-

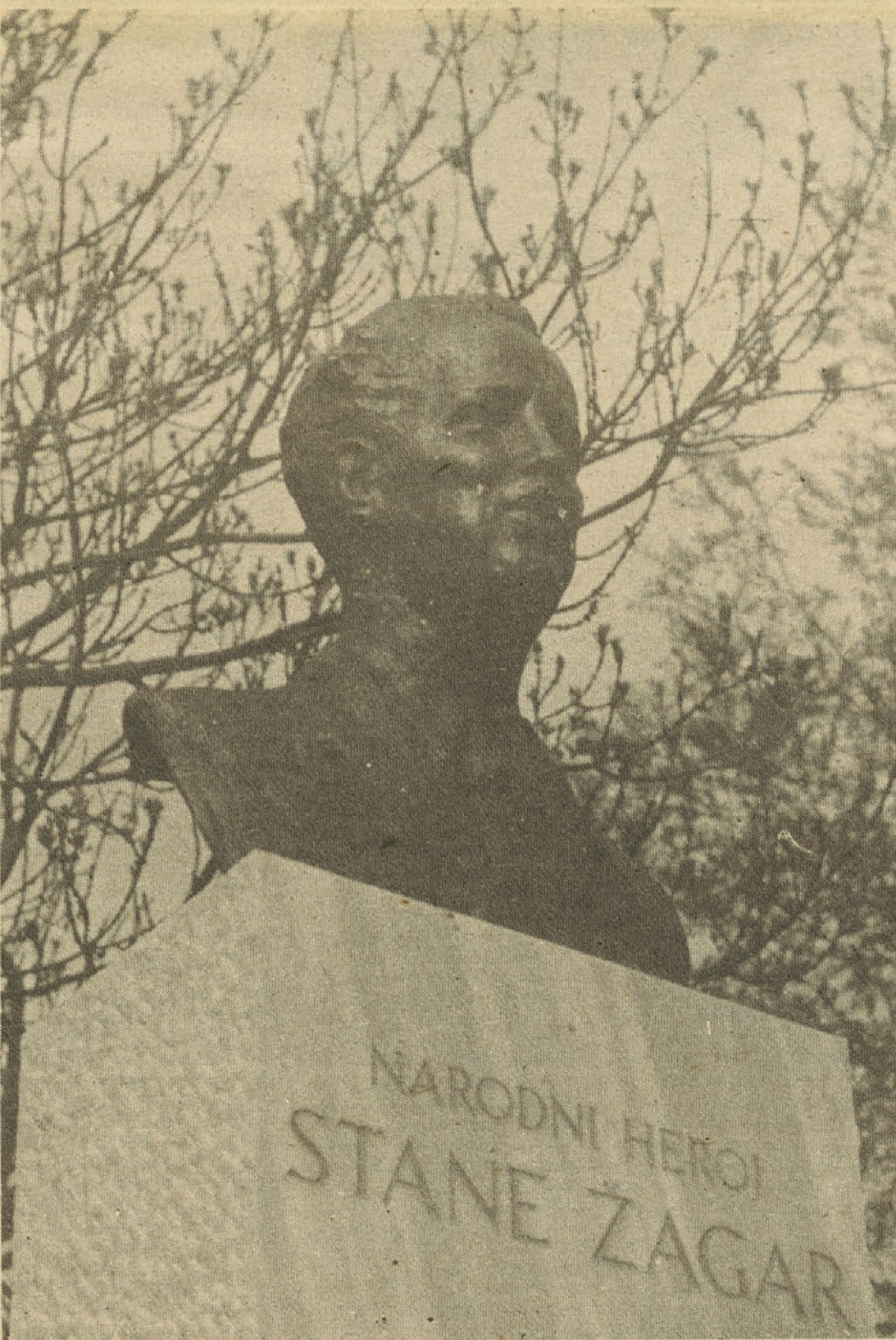
veštva. Tega plemenitega smotra
pa ni mogoče uresniti brez ne-
nehnega izobraževalnega procesa
— brez — rekel bi — novega pro-
svetnega in prosvetiteljskega gi-
banja delovnih ljudi in brez socia-
listične šole in šolskega sistema, ki
bo sredi tega gibanja organizator
in nosilec izobraževanja novih in
novih rodov samoupravljalcev in
strokovnjakov.

Stanko Žagar je s svojim delo-
vanjem kot učitelj vzgajal mlade
ljudi za čase, ko je bilo treba s
puško v roki braniti narodov ob-
stoj in izbojevati ljudsko revolucijo,
današnji učitelj pa mora s svo-
jim vzgojno-izobraževalnim
delom sooblikovati svobodno
ustvarjalno osebnost prihodnjih
samoupravljalcev, ki bodo kot
svobodni združeni delavci,
kmetje in izobraženi vodili našo
republiko dela in dograjevali so-
cialistični samoupravni sistem,
v katerem si bodo sami ustvarjali
srečo.

Z nagradami in priznanji
Stanka Žagarja, ki jih danes po-
delujemo, dajemo priznanje prav
tako učiteljem in vzgojiteljem za
njihovo dosedanje delo in pou-
darjamo tiste dosežke, ki spremi-
njajo podobo naše šole in našega
vzgojno-izobraževalnega sistema.

V času, ko zaradi mnogih težav
v gospodarstvu s težavo napre-
duje celodnevna osnovna šola, ko
smo že začeli izobraževati v sred-
njih šolah po novih vzgojno-izo-
braževalnih programih in se pri-
pravljamo na preobrazbo viso-
kega šolstva, so nam še posebno
potrebni dobri učitelji, družbeni
delavci, Žagarjevi nagrajenci.
Učitelji kot nosilci vzgojno-izo-
braževalnega procesa morajo biti
resnični oblikovalci nove šole, saj
šole v resnici ne spreminja suhi
paragraf, ampak se spreminja v
neposrednem stiku učitelja in
učenca, v povezovanju šole in
kraja, če je zares povezana z
ljudmi, ki vedo, da je to njihova
šola. Novi družbeno-gospodarski
odnosi so temelji takih novih od-
nosov, vendar v skupščinah sa-
moupravnih interesnih skupnosti
lahko odločajo le delegati, ki
svojo šolo poznajo, ki vedo,
kakšne probleme in težave ima.
Tudi novi vzgojno-izobraževalni
programi bodo ostali le lepo zapi-
sana želja, če jih ne bodo uresni-
čevali učitelji, ki bodo tako kot
Stanko Žagar iskali v vsakem tre-
nutku najboljše pot do učenca, in
ki bodo kot Stanko Žagar po-
manjkali vseh drugih možnosti
nadomeščali s svojo ustvarjal-
nostjo, iznajdljivostjo in z vklju-
čevanjem vseh tistih možnosti, ki
jih ponuja okolje.

Taka učiteljeva vloga terja tudi
njegov večji družbeni ugled, ki bo
ustrezal pomenu šole za naš
družbeni razvoj in razvoj posa-
meznika v njej.

(Foto: Polde Kejzar)

dogodki
novosti

OB LETOŠNJI PRVI ŠTEVILKI REVIE

Vzgoja
in izobraževanje

Prva letošnja številka revije Vzgoja in izobraževanje prinaša med aktualnimi temami članek dr. Dragutina Frankovića Vzgoja za revolucijo danes. V njem pisec opozarja bralce, da je današnja revolucija nadaljevanje včerajšnje, le v drugačni obliki, z drugačno vsebino in dinamiko. Sprašuje se, ali vzgajamo našo mladino dosledno in uspešno za revolucijo, ki poteka v temelju našega samoupravnega razvoja, v boju za resnično oblast delavskega razreda, in razčlenjuje področja in možnosti za revolucionarno delovanje mladih ljudi.

Sledijo prispevki, ki so bili predstavljeni na posvetovanju Teorija in praksa celodnevne osnovne šole v Ljubljani, 3. in 4. junija 1981. Objavljen je uvodni nagovor mag. Janeza Sušnika, direktorja Zavoda SR Slovenije za šolstvo (zavod je tudi pripravil posvetovanje). Peter Winkler, namestnik predsednice Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, opozarja na družbeno vlogo celodnevne šole in ugotavlja, da se je celodnevna šola uveljavila. S svojo organizacijo dela najuspešneje povezuje dejavnosti, ki omogočajo šoli, da povsem uveljavlja družbeno vzgojno-izobraževalne smotre. Jožica Cergolj iz celodnevne osnovne šole Pirnice razčlenjuje vlogo interesnih dejavnosti v celodnevni šoli glede na razvoj učenčevih interesov. Dragoljub Marjanovič iz Zavoda za napredek vzgoje in izobraževanja mesta Beograda opisuje izkušnje pri spremljanju dela in dosežke beograjskih celodnevniš sol. Z analizo o uveljavljanju elementov celodnevniš osnovnih sol v podaljšanem bivanju seznanja bralce Milan Adamič (Zavod SRS za šolstvo).

O vlogi estetske, umetnostne in kulturne vzgoje v celodnevniš solah beremo v članku Dore Gobec, sodelavke Pedagoškega inštituta pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani. Odnos učencev do proizvodnega in družbeno potrebnega dela v celodnevni šoli je razčlenil in predstavil Anton Dežman (COS Žirovnica), z izkušnjami pri pridobivanju zunanjih sodelavcev pa seznanja bralce Edvard Lorber s Celodnevne osnovne šole Ravne na Koroškem. Objavljeni so tudi sklepi posveta o celodnevni šoli, druge prispevke s tega posveta pa bo objavila revija v naslednji številki.

V nadaljevanju objavlja revija prispevek Mire Verbič (Zavod SRS za šolstvo) o geografiji v programih srednjega izobraževanja. Aktualen je članek Branka Jelena iz Nove Gorice o vključevanju šole v združeno delo, v katerem opisuje avtor izkušnje Elektrogospodarskega šolskega centra, Anton Grebenšek iz Titovega Velenja, prikazuje, kako pripravimo izvedbeni učni načrt za proizvodno delo v kovinsko-predelovalni usmeritvi. Nada Počakaj poroča, kako so v Postojni organizirali naravoslovni dan, Stanko Šimenc iz Kranja pa daje nekaj napotkov za pripravo filmske predstave na kulturni dan.

V predelku Informacije piše Bogomil Ferfila o delovanju marksističnega centra Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani, Marjeta Čampa o mladinskem in pionirskem tisku med NOB, Boris Klemenčič o posvetu o poučevanju francoskega jezika v Jugoslaviji, Janez Strnad pa znova kritično razmišlja o fizikalnem izrazju.

MARIJA VELIKONJA

Igra in igrače, zbirka cicibanove urice, izdala Zveza prijateljev mladine Slovenije

Moje najljubše knjige

Knjižnica Oton Župancič — enota Pionirska knjižnica v Ljubljani, bo ob mednarodnem dnevu mladinske knjige, 2. aprila, ki je hkrati obletnica rojstva H. Ch. Andersena, pripravila razstavo MOJE NAJLJUBŠE KNJIGE.

Na razstavi bodo zbrane knjige, ki so jih razstavili mladi bralci v sedmih letih pod istim naslovom v pionirskem oddelku in s tem izbrali svoje najljubše knjige in pisatelje. Predstavitev bo prav gotovo zanimiva za otroke, pa tudi za odrasle, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem otrok in z mladinsko književnostjo.

Razstavo bodo odprli 2. aprila ob 11. uri v Pionirski knjižnici v Ljubljani, Komenskega 9. Obiskovalci si jo bodo lahko ogledali do 14. aprila, vsak delavnik od 9. do 18. ure, ob sobotah pa od 9. do 12. ure.

Razstavo bo spremljalo več prireditev, namenjenih otrokom in odraslim:

- 2. aprila ob 12. uri — Srečanje s pisatelji,
- 6. aprila ob 17. uri — Ura pravljic in pogovor s starši o težavah pri branju v prvem razredu osnovne šole,
- 7. aprila ob 16.30 — pogovor o bralnih interesih,
- 13. aprila ob 17. uri — Ura pravljic,
- 14. aprila ob 11. uri — Knjižne uganke.

Kritična ocena načrtov

Strokovni svet SRS o programu življenja in dela osnovne šole

Ko se je Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje na zadnji seji dne 17. 3. 1982 ponovno lotil obsežnega gradiva, ki vsebuje program življenja in dela osnovne šole, se je znašel najprej pred ne preveč spodbudnimi ugotovitvami, ki jih je svetu posredovala Izobraževalna skupnost Slovenije. Po oceni njenih organov bi programsko prenovljena osnovna šola zahtevala več denarja — tega pa družba v sedanjih gospodarskih razmerah ne premore. Programu življenja in dela osnovne šole je zato treba dodati natančne finančne izračune in v njih jasno opredeliti, kaj je skupni obvezni program, ki ga družba zagotavlja vsakemu otroku in ga zato solidarnostno pokriva, kaj pa je širši programski okvir, za katerega naj bi prispevalo sredstva okolje vsake šole z vsemi tistimi družbenimi dejavniki, ki lahko prispevajo k uspešnejšemu delu posamezne šole.

Stvarne možnosti bodo imele odločilno besedo tudi pri odločanju o poteku uvajanja novega programskega gradiva. Po mnenju Izobraževalne skupnosti Slovenije ne kaže že zdaj končati javne razprave o predmetniku in učnem načrtu, saj je boljše, da o njih pove svoje mnenje čim širši krog pedagoških in drugih družbenih delavcev.

Ob tem pa se odpira tudi drugo vprašanje, ki je prav tako neločljivo odločujoče: ali naj bodo smernice in celotna nova zasnova osnovne šole prirojene zgolj sedanjim stvarnim možnostim, ali pa naj bodo hkrati tudi vizija osnovne šole prihodnosti. Za tovrstne dokumente je bistveno, da

so razvojno začetni in da imajo v sebi vsaj nekaj vizionarskega!

Razprava na strokovnem svetu se je ustavila tudi ob pomisleku: ali ne pomeni nova programska zasnova prehude obremenitve za učitelja, ali nameravamo prevaliti bremena reforme morda predvsem na učiteljeva ramena? Razumljivo je, da brez ustreznih gmotnih temeljev ne moremo doseči višje kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela, saj zahteva vsaka posodobitev ustrezna sredstva — samo zavzetost ni dovolj. Če bo zagotovljen potreben denar bo prenovitev osnovne šole mogoča, seveda le s pogojem, da bodo tudi pedagoški delavci prispevali svojo ustvarjalno vlogo, brez katere reforma ni mogoča.

Nadaljnja razprava v strokovnem svetu je bila namenjena končnemu brušenju besedila smernic za delo osnovne šole. Te bodo bržkone kmalu sprejete in se bodo lahko osnovne šole nanje oprle že letos pri pripravi delovnega načrta za prihodnje šolsko leto.

Razprava o predmetniku in učnem načrtu se je osredotočila predvsem na nekatera temeljna vprašanja. Učitelji, ki so proučili gradivo, pravijo, da je v predloženih učnih načrtih še zmeraj preveč snovi. Vsako tretje geslo bi morali izpustiti, je poudaril nekdo v razpravi. Pod pritiskom učne snovi bi morali učenci in učitelji »drveti« skozi snov, ne da bi jo utrdili. Praktiki želijo jasnejšo opredelitev, kaj je v snovi bistveno, kaj stranskega pomena. Tako praktiki kot teoretičarji se ogrevajo za večjo medpredmetno povezanost snovi

Kurirčkova pošta 82

Letošnjega 22. marca je kurirčkova pošta že dvajsetič odšla na pot s pozdravi pionirjev predsedniku Jugoslavije in z obljubo, da bodo zvesti vsem idejam in vrednotam, ki nam jih je zapustil Tito. Kurirčkova pošta je izvirna in najbolj množična oblika pionirske manifestacije, izraz pripadnosti naši družbeni skupnosti, hkrati pa priložnost, da vsaka krajevna skupnost in občina pripravi pohod, miting, zasedo, srečanje ali drugo obliko skupnih dejavnosti, ki neposredno prispevajo k ohranjanju in razvijanju revolucionarnih tradicij in pridobitev NOV. Vseh pet prog po Sloveniji se bo združilo na zboru jugoslovanskih pionirjev v Črnomlju. Kurirčkova pošta je akcija samih pionirjev ob sodelovanju mentorjev pionirskih oddelkov, borcev, rezervnih vojaških starešin, mladine, družbenih organizacij in društev, kjer sodelujejo pionirji kot taborniki, planinci, gasilci, športniki, kulturni ustvarjalci in drugi.

Letošnja kurirčkova pošta, ki sovpada s 40-letnico delovanja Zveze pionirjev Jugoslavije, bo poudarila predvsem tole vlogo: Pionir naj postane še bolj kot doslej dejaven in ustvarjalen nosilec in uresničevalec demokratično sprejetega programa. Zveza pionirjev naj postane prva organizirana oblika delovanja pionirjev, po kateri se pionirji vključujejo v družbeno dogajanje, prispevajo in vplivajo nanje glede na možnosti v šoli, krajevni skupnosti, delovnih organizacijah in v občini. Pionirji bodo jubilej svoje zveze praznovali predvsem delavno pa tudi slove-

sno. V času, ko poteka kurirčkova pošta, razpravljajo pionirji v svojih oddelkih in na občinskih pionirskih problemskih konferencah o tem, kako in v kakšne dejavnosti se lahko vključijo v krajevno skupnost. Tako pionirji samo ob pomoči svojih mentorjev iščejo možnosti, vsebino in način, da bi postali tudi krajani in občani in svoje bogate izkušnje iz šol prenesli tudi v krajevno skupnost. Pripravljajo se tudi na razprave o tem, kako in kje lahko varčujejo in tako prispevajo k izboljšanju gospodarskih razmer.

V tem obdobju se bodo končale dvanajste jugoslovanske pionirske igre »Rastemo pod Titovo zastavo«, v katerih so pionirji ustvarjalno delovali na mnogih področjih: utrjevali so pionirsko organizacijo, spoznavali in razvijali revolucionarne tradicije, se usposabljali za ljudski odpor in družbeno samozavest, delovali v kulturi in športu, razvijali so zdravstveno vzgojo, spoznavali proizvodno delo in delali v pionirskih brigadah.

Kmalu se bodo začele trinajste pionirske igre, ki bodo namenjene predvsem utrjevanju bratstva in enotnosti med našimi narodi, razvijanju vloge pionirja v krajevni skupnosti kot krajana in občana in kot varčevalca, ki si prizadeva za izboljšanje gospodarskih razmer. Še bolj se bo razmahnilo prostovoljno delo pionirjev ne le na republičkih delovnih akcijah, temveč tudi v stalnih pionirskih brigadah, ki delujejo v krajevni skupnosti.

T. D.

znotraj posameznih področij tudi na višji stopnji osnovne šole. Pri oblikovanju učnih načrtov bi morali misliti bolj na učence in na to, kaj se le-ti lahko naučijo, manj pa na posamezne znanstvene discipline, in na želje strokovnjakov, kaj vse naj bi učenci znali.

V strokovnem svetu je naltela na odobravanje pobude, naj bi znova preverili, kako sta v novem predmetniku in učnem načrtu zastopani tehnična vzgoja in politična usmerjenost, koliko je celotna zamisel usklajena s potrebnim prevrednotenjem proizvodnega — tudi kmetijskega dela. Ob tem se sproža še drugo vprašanje: ali ni osnovna šola tudi v sedanjih programskih zasnovi še preveč intelektualistična, ali nista delovna in socialna vzgoja morda pomankljivo zastopani? Ali ne ostajamo preveč v ustaljenih

Mentorjem
družbeno priznanje

Svet Zveze pionirjev o dosedanjem in nadaljnjem delu

V dosedanjem razvoju sta Zveza pionirjev in Zveza prijateljev mladine Slovenije skupno z drugimi družbenimi organizacijami in društvi spodbujali in razvijali interesne dejavnosti, ki so ponekod že postale samostojne organizacije in društva kot na primer šolsko športno ali kulturno-metniško društvo, podmladek Rdečega križa, Klub mladih tehnikov itn. Vse te pestre in sodobne oblike in metode dela s pionirji pa zahtevajo tudi strokovno dobro usposobljene mentorje. Pri tem imajo pomembno vlogo organizacije in društva, ki delajo s pionirji.

Razvoj samoupravljanja in interesnih dejavnosti v šoli in njenem družbenem okolju zahtevata, da se pionir zaveda pomena svoje organizacije in razširjene vloge Zveze pionirjev kot pomembnega dejavnika, ki spodbuja, usmerja in hkrati izvaja vse dejavnosti. Prav v tem pa se kaže posebna vloga te organizacije in njen prispevek k nadaljnjemu razvoju naše družbe. Pionirji sami, s svojimi izkušnjami v šoli in s svojimi predlogi, ki so jih že večkrat predstavili v oddelčnih skupnostih, pa tudi na problemskih konferencah, s svojim prostovoljnim delom, pri zbiralnih akcijah, z varčevanjem in drugim so že velikokrat dokazali, da znajo odločati pa tudi prevzemati odgovornosti. Zato je prav, da vsi, ki želijo delati s pionirji, pomagajo razvijati in poglobljati vlogo pionirja kot člana krajevne skupnosti, kot občana samoupravljalca. To so temeljne misli z nedavne seje sveta Zveze pionirjev, na kateri so se zbrali predstavniki številnih republičkih družbeno-političnih, družbenih organizacij, zvez, društev in vseh, ki delajo s pionirji.

Zavzeta razprava je pokazala, da je bilo doslej zelo veliko narejenega za delo s pionirji, razvile so se pionirske dejavnosti na vseh področjih, opozorila pa je tudi na to, da velikokrat delajo zveze in društva neusklajeno, brez poprejšnjega dogovora. Zato po nepotrebnem »dobimo sile, čas in delo«. Misel, da je treba delati usklajeno na vseh področjih s pionirji, in da ta dejavnost v šolskih počitnicah ne sme prenehati, je bila v razpravi večkrat poudarjena. Razpravljavci so namenili precejšnjo pozornost vprašanju, kako in kdo naj izobražuje mentorje in predlagali, da bi morali le-tim nameniti več družbenega priznanja, saj jih največ dela s pionirji prostovoljno, brez nagrade. Znova je bilo poudarjeno, da se mladina vse premalo ukvarja s pionirji in da mora sprejeti zanje svoj delež

mejah razredno-predmetne pouka, ko bi nas prožnejša organizacija lahko bolj približala potrebam sedanjosti in same otrokovega razvoja? Ali imajo učenci v tako zamišljeni šoli dovolj časa tudi za počitek in zdravo rekreacijo, ali pa smo zlasti na višji stopnji, le preveč obremenili s poukom in domaćim učenjem?

Razprava o programu življenja in dela osnovne šole se tak spreminja hkrati tudi v kritično analizo sedanje osnovne šole. bi strokovne, razvojne in razskovalne službe dale že v samem začetku tako celostno analizo in oceno sedanjih osnovnih šol, njihovih dobrih strani in pomanjklivosti, njihovih naprednih in tudi že preživelih sestavin, bi očitno tudi pripravili smernice, predmetnika in učne načrte šla hitreje od rok. J. V.

odgovornosti. Odnos med pionirji in mladino je zelo pomeben, zato mora ZSMS spodbujati vse, ki so pripravljeni delati s pionirji. K sodelovanju pa treba pritegniti ne le šolsko, temveč tudi delavsko in kmetijsko mladino in čimveč učiteljev, bodo s svojim pedagoškim znanjem lahko pomagali mentorjem in jih usposabljali. »Zaradi pravilnega odnosa do Zveze pionirjev, je postala ta organizacija pretežno šolska. Šola za to sveda ni kriva, res pa je, da lahko zahvalimo učiteljem, da je organizacija sploh ohranila in jo bilo poudarjeno v razpravi.

Razpravljavci so večkrat poudarili pomen in vlogo svetov pionirskih oddelkov in občinski svetov Zveze pionirjev. Ob tem so opozorili, da velikokrat moremo uresničiti dobrih delovnih načrtov, ker zmanjka denarja ali ker si ga nismo znali zagotoviti s svobodno menjavo dela. Zato bi bilo prav pravočasno razmisлити o tem družbeno-ekonomskem vidiku, še posebno, ko govorimo o petletni načrt, ki ga mora sprejeti samoupravne interese skupnosti.

Veliko pozornosti so namenili pripravi na republiško konferenco Zveze pionirjev, ki bo 1. aprila v Prestranku na temo Pionir v krajevni skupnosti in na temo Pionir varčuje (republiško srečanje v Kamniku, zveza v Mariboru), ki spadata v program praznovanja 40-letnice Zveze pionirjev Jugoslavije drugih letošnjih jubilejev. Dopolnili so tudi program praznovanja z nekaterimi prireditvami in srečanji na zvezni ravni.

Dogovorili so se, da bodo vse organizacije in društva, ki delajo s pionirji pripravila svoje programe do 15. maja po programskih sklopih in se povezala z Zavodom SRS za šolstvo, ki naj uskladi programe tudi s pedagoškega vidika. Vsi natečaji in srečanja pionirjev bodo objavljali v glasilu Zveze prijateljev mladine. Razpravljavci so se strinjali, da je treba ugotoviti, koliko pionirjev dela v različnih dejavnostih in koliko je takih, ki ne sodelujejo nikjer. Opozorili so na razlike med razvitimi in nerazvitimi območji, predvsem pa na to, da je treba zagotoviti vsem otrokom enake možnosti.

Seja sveta Zveze pionirjev je bila resnično delovno srečanje, prispevek k nadaljnjemu razvoju Zveze pionirjev kot organizacije otrok, ne pa organizacije odraslih.

TEA DOMINKO

ŽAGARJEVI NAGRAJENCI 1982

Priznanja za življenjsko delo

Slovesna podelitev Žagarjevih nagrad in priznanj, ki je bila 26. marca 1982 v Cankarjevem domu v Ljubljani, je izzvenela v visoko družbeno priznanje vzgojno-izobraževalnemu delu ter tisočim prosvetnim delavkam in delavcem, ki vztrajno in marljivo, prežeti s pedagoškim humanizmom in z vero v prihodnost samoupravne socialistične družbe oblikujejo mladi rod in pomagajo tistim, ki se vračajo sredi življenja po znanje v šolske klopi.

Slovesno podelitev Žagarjevih nagrad in priznanj so s svojo udeležbo postali ugledni gostje, med njimi tudi dosedanjí Žagarjevi nagrajenci. Slovesnosti je prispeval učiteljski pevski zbor Emil Adamič s svojo izbrano pesmijo. Slovenski šolski muzej je pripravil razstavo, ki prikazuje življenje in delo pred 40 leti padlega Stanka Žagarja, revolucionarja, ljudskega učitelja in predanega kulturnoprosvetnega delavca, po katerem so dobila ime najvišja družbena priznanja za delo v vzgoji in izobraževanju. Razstavo dopolnjujejo liki dosedanjih Žagarjevih nagrajencev: 130 jih je bilo doslej, v teh 19 letih, odkar se nagrade podeljujejo. Med njimi so pedagoški misleci, ki bodo imeli vidno mesto v zgodovini vzgoje in izobraževanja na Slovenskem, pa tudi v širšem merilu manj znani pedagoški delavci, ki so se zapisali s svojim delom v malem svetu njihovega pedagoškega in družbenega delovanja v srca in spomin rodov, katerim so dali najzlahnejši del sebe.

Širok je lok vzgojno-izobraževalne dejavnosti. Na katerikoli njegov segment usmerimo svoj pogled, povsod najdemo ljudi, vredne naslova Žagarjevih nagradencev, ki nadaljujejo Žagarjevo predano delo. Odbor za podelitev Žagarjevih nagrad je med 34 predlogi izbral sedem imen, upoštevajoč življenjsko delo vsakega izmed njih. Med predlaganimi vzgojno-izobraževalnimi organizacijami je za Žagarjeva priznanja odbral predstavnike treh različnih dejavnosti — celodnevne osnovne šole, organizacij za usposabljanje in društvene dejavnosti.

Ob tem ko predstavljamo dobitnike letošnjih Žagarjevih nagrad in priznanj, čestitamo nagrajencem z željo, da bi jim nagrade pomenile zasluzeno zadoščenje, za vse delavce v vzgoji in izobraževanju pa naj bi bile spodbuda za uresničevanje velikih ciljev in vrednot, ki dajejo našemu delu globlji pomen in višjo človeško vrednost.

UREDNIŠTVO

France Forstnerič

Dr. FRANC FORSTNERIČ, ravnatelj Mlekarskega šolskega centra v Kranju, je prejel Žagarjevo nagrado za bogato pedagoško in strokovno delo, za organizacijo in vodenje Mlekarskega šolskega centra v Kranju in povezovanje centra z združenim delom. Dr. Franc Forstnerič je v svojem bogatem in ustvarjalnem življenju prehodil pestro pot učitelja, svetovalca, organizatorja in raziskovalca.

Leta 1953 se je zaposlil kot učitelj strokovnih predmetov na Mlekarskem šolskem centru v Kranju, ki mu je ostal zvest vse do zdaj.

Svojega bogatega strokovnega znanja ni razdal le učencem šole, temveč je sodeloval pri reševanju številnih tehnoloških vprašanj v mlekarski industriji Slovenije in zunaj nje. Ob takšnem sodelovanju med šolo in industrijjo je Franc Forstnerič v praksi spremljal delo nekdanjih absolventov šole in skrbel za njihovo nenehno strokovno rast. Zavzeto je sodeloval pri reševanju številnih sistemskih vprašanj vzgoje in izobraževanja strokovnjakov za mlekarstvo ter drugih strokovnih vprašanj v republiških in zveznih ustanovah. K temu pedagogskemu delu, ki se prepleta in naslanja na problematiko in neposredni proizvodnji, spodbuja tudi sodelavce.

K naglemu razvoju mlekarstva v Sloveniji in tudi v drugih republikah v preteklih dveh desetletjih je veliko pripomogel Mlekarski šolski center v Kranju. Center je tudi zelo tesno povezan z vsemi mlekarskimi delovnimi organizacijami v Sloveniji. Vzgojno-izobraževalno delo temelji na praktičnih izkušnjah in potrebah te panoge. Mlekarski šolski center v Kranju že več let uresničuje tiste družbene smotre, kakršne smo začeli uresničevati drugje z reformo usmerjenega izobraževanja.

Drago Glogovšek

Mag. DRAGO GLOGOVŠEK je svoje bogato in ustvarjalno življenje posvetil razvoju strokovnega šolstva na Slovenskem. Žagarjevo nagrado je prejel za svoje več kot 30-letno intenzivno in uspešno razvijanje poklicnega in tehniškega šolstva ter za ustvarjalno sodelovanje v strokovnih pripravah za uvedbo srednjega usmerjenega izobraževanja v naši republiki.

Ko je po vojni prenehal opravljati vojaške naloge, je začel učiteljevati v Črni in Dravogradu. Kot vodja jugoslovanskih učencev v gospodarstvu na Češkoslovaškem pa je že začel delovati na področju strokovnega izobraževanja. Po vrnitvi v Jugoslavijo je delal v Mariboru najprej kot referent za strokovne šole na OLO, nato kot načelnik uprave za strokovne kadre in inšpektor za strokovne šole. Z veliko vnemo in prizadevanjem se je uspešno ukvarjal predvsem z organizacijsko pedagoškimi vprašanji razvoja industrijskih, vajenskih in tehniških šol, z ustanavljanjem in opremljanjem šolskih delavnic in z organizacijo praktičnega pouka v gospodarskih organizacijah.

V obdobju po letu 1958 je Drago Glogovšek kot pedagoški svetovalec v Mariboru prispeval pomemben delež k uresničevanju zvezne resolucije o izobraževanju strokovnih kadrov, k načrtovanju, ustanavljanju in usmerjanju dela eksperimentalnih strokovnih šol ter razvijanju ustrezne svetovalne službe.

Ves čas je skrbel za strokovno in pedagoško izobraževanje ter izpopolnjevanje učiteljev za strokovno-teoretične predmete in praktični pouk, ob tem pa navedel čas, da je uspešno izpopolnjeval tudi svoje znanje. Objavil je več člankov v strokovnem in pedagoškem revijalnem tisku.

Od leta 1969 vodi na Zavodu SRS za šolstvo sektor za strokovne usmeritve. V zadnjih letih s svojimi bogatimi izkušnjami usmerja in usklajuje strokovne

priprave za uvajanje srednjega usmerjenega izobraževanja in delo za strokovne svete vseh posebnih izobraževalnih skupnosti.

Jožica Jagodic

JOŽICA JAGODIČ je prejela Žagarjevo nagrado za svoje dolgoletno, izredno uspešno vzgojno-izobraževalno delo, razvijanje sodobnih oblik in metod dela na razredni stopnji in za dolgoletno uspešno vsestransko družbeno-politično in samoupravno delovanje v šoli in kraju, kjer živi in dela.

Že enaintrideset let je učiteljica na podružnični šoli Šmarje Sap — Osnovne šole Luis Adamič Grosuplje. Takoj po prihodu v ta kraj je začela sodelovati v družbeno-političnih organizacijah. Bila je aktivna članica kulturnega društva, opravljala je razne naloge v socialistični zvezi, v društvu prijateljev mladine vse od ustanovitve pa je predsednica in je članica občinskega odbora Zveze prijateljev mladine Slovenije. S krajem je življenjsko povezana, saj je veliko pripomogla tudi k njegovemu gospodarskemu napredku.

Pri svojem delu dosega izredne uspehe. Sprejema vse novosti in jih uspešno uveljavlja pri delu z učenci in v okolju, kjer živi. Njeni uspehi na pedagoškem področju so zgled in pomoč mlajšim kolegom, ki jim je zgledna mentorica, zmeraj pripravljena pomagati in svetovati.

V samoupravnih organih in organizacijah na šoli in v kraju je Jožica Jagodič vedno prevzemala in zelo uspešno opravljala različne naloge in odgovorne zadolžitve. Zmeraj je bila med tistimi, ki so si najbolj prizadevali za kulturno in družbeno-politično življenje šole in kraja.

Vojko Lovše

VOJKO LOVŠE, učitelj in do upokojitve ravnatelj Osnovne šole Lovrenc na Pohorju, ene izmed prvih celodnevni osnovnih šol v mariborski občini, je prejel Žagarjevo nagrado za opravljeno življenjsko delo in uspehe. S svojim strokovnim znanjem in družbeno-politično razgledanostjo, vraččenostjo v našo samoupravno socialistično družbo, je bil dolgoletni vzor učiteljem. Kot pedagog in družbeni delavec je pomagal oblikovati in pripravljati učitelje za njihovo odgovorno in zahtevno pedagoško delo. S svojim zgledom naprednega, predanega in delovnega prosvetnega delavca je kot učitelj in ravnatelj prav zaradi teh lastnosti opravil pomembno družbeno pedagoško delo izredne vrednosti. S svojim

velikim delom med učenci, krajanji in šolniki je dosegel, da je osnovna šola Lovrenc na Pohorju v 33-letih njegovega delovanja dala kar 36 prosvetnih delavcev. Njegovo vzgojno-izobraževalno delo je preraslo osnovno šolo, s pridobljenimi bogatimi izkušnjami na področju tehničnega pouka in pouka kmetijstva v osnovni šoli je vizionarsko ocenil pomembnost proizvodnega dela in poklicnega usposabljanja učencev. Zlasti kmetijski pouk je razvil tako zelo, da je postal zgled v občini in širšem območju.

Mimica Pelcl

MIMICA PELCL, po poklicu vzgojiteljica, opravlja to delo v vzgojno-izobraževalnem zavodu v Jančevem vrhu v občini Gornja Radgona, kjer je tudi ravnateljica že več kot 30 let. Žagarjevo nagrado je prejela za izredne uspehe pri svojem delu, ki ga je opravljala ves čas z največjo zavzetostjo in ustvarjalnostjo.

Odlikuje jo preprost, topel in človeški odnos do otrok, staršev, sodelavcev in vseh ljudi v okolju kjer živi in dela. Zna jim prisluhniti, upoštevati njihova mnenja in jih pritegniti k urejanju in reševanju vprašanj, ki zadevajo njih same, njihove otroke ali ves kraj. S svojo neposrednostjo in iskrenostjo je dosegala velike uspehe v povezovanju z okoljem, znala pa je v njem obuditi tudi zavest o pomembnosti predšolske vzgoje za nadaljnji razvoj otrok.

Ves čas si je prizadevala, da bi vsa nova teoretična spoznanja prenesla v strokovnem in političnem pogledu v vsakodnevno prakso. Mimica Pelcl je s svojim pionirskim in predanim delom zaorala ledino na področju predšolske vzgoje na vinorodnih gričih Jančevega vrha in ostala njena osrednja nosilka vse do danes, ko je vzgojno-varstvena organizacija Jančev vrh kulturno, izobraževalno in družbeno-politično središče okolja, od koder prihajajo otroci.

Vsa leta službovanja opravlja tovarišica dela in naloge vzgojiteljice na zaželeni strokovni ravni, poleg tega pa še zelo uspešno uresničuje dela in naloge ravnateljice te vzgojno-varstvene organizacije.

Jurče Vreže

JURČE VREŽE, upokojeni glasbeni pedagog iz Celja, je prejel Žagarjevo nagrado za vztrajna prizadevanja in uspehe pri razvoju množične glasbene vzgoje mladine, ki ji je ustvaril trdno podlago z nenehnim usposabljanjem mladinskih zborovodij. Kot učitelj je združeval v sebi ljubezen do mladine in

glasbene poustvarjalnosti, veselje do amaterske kulturno-prosvetne dejavnosti in organizacijske sposobnosti. Njegova glasbeno-pedagoška dejavnost je tako raznovrstna in obsejna, da je ni mogoče zajeti v kratkem zapisu. Le izgnanstvo med okupacijo je prekinilo njegovo pred vojno začeto glasbeno dejavnost med delavci in mladino.

Takoj po osvoboditvi je začel pripravljati I. mladinski pevski festival, junija 1940 pa je dirigiral skupnemu zboru 3000 pevcev na zaključnem nastopu v Celju. Hkrati je začel z vzgajanjem zborovodje in skupno s Francetom Maroltom organiziral leta 1946 prvi tečaj za pevovodje mladinskih zborov. Po 35 letih — januarja 1981 je organizacijsko vodil zborovski seminar za 149 udeležencev. Vodil je komisijo za mladinske zборе pri Zvezi KPO Slovenije, 9 let je bil pedagoški svetovalec za glasbeni pouk v osnovnih šolah. Pri tem delu ga je posebno odlikoval human odnos do sodelavcev — pevovodij in pevcev, ki jim je bil zmeraj pripravljen pomagati in svetovati. Tudi po upokojitvi še nadalje prizadevno zbira glasbeno literaturo (zbirke not, pesmarice, učbeniki, priročniki itd.).

Pevsko gibanje, ki ga je utemeljil in usmerjal Jurče Vreže, se je po vzorcu celjskega pevskega festivala razširilo po vsej Sloveniji in se leta 1960 razvilo v republiški, leto zatem pa v zvezni mladinski pevski festival. Celjski mladinski festival, — njegov tajnik je bil Jurče Vreže od ustanovitve — je prerasel v priznano mednarodno pevsko manifestacijo mladine, saj na mednarodnem tekmovanju mladinskih pevskih zborov od leta 1963 sodelujejo tudi mladinski zbori iz tujine.

Cilka Dimec-Žerdin

CILKA DIMEC-ŽERDIN, profesorica defektologije, je prejela Žagarjevo nagrado za življenjsko delo, ki ga je opravila s poučevanjem prizadetih otrok in vodenjem Osnovne šole dr. Janko Šlebingar Gornja Radgona. Posebno pomemben je njen prispevek pri organiziranju in razvoju posebnega šolstva v Pomurju.

Na tem vzgojno-izobraževalnem področju se je začela uveljavljati v Pomurju že pred dobri petindvajsetimi leti in je kot posameznica največ prispevala k temu, da je vzgojno-izobraževalno delo z duševno in telesno prizadeto mladino doseglo v Gornji Radgoni in Pomurju zavidljive uspehe. Odlikujejo jo izredna dejavnost, zavzetost in pristnost v neposrednih stikih z otroki, starši in z okoljem, skratka, z vsemi, ki spremljajo delo in rast tega šolstva.

V pedagoških zborih na osnovnih šolah s prilagojenim programom ima velik ugled, ki si ga je pridobila s tenkočutnim, pedagoškim, socialnim in humanim posluhom za reševanje problemov na tem področju.

Še zmeraj je mentorica, saj se pogosto obračajo k njej po pomoč in nasvete pedagoški delavci pa tudi ravnatelji. Posebno pomembno je njeno delo pri usposabljanju prizadetih otrok.

vodenju društva za pomoč duševno prizadetih, oseb in ne nazadnje na področju povezovanja osnovnih šol s prilagojenim programom predvsem na področju strokovnega izpopolnjevanja pedagoških delavcev, saj je več let uspešno sodelovala z Zavodom za šolstvo SR Slovenije, ko je opravljala tudi delo pedagoške svetovalke za posebne šole na območju organizacijske enote v Murski Soboti.

Žagarjeva priznanja so prejeli

CELODNEVNA OSNOVNA ŠOLA TRBOVLJE je prejela Žagarjevo priznanje za izjemne uspehe, dosežene pri uveljavljanju koncepta celodnevne osnovne šole. Celodnevna osnovna šola Trbovlje je prva šola v Sloveniji, ki vključuje vse učence v občini v celodnevno organizacijo življenja in dela; je izjemen dosežek celotne šole, staršev, delovnih ljudi in koordinacijskega odbora za uvajanje celodnevne osnovne šole. Celodnevno življenje in delo je začela uvajati v šolskem letu 1977/78 in sicer za učence od 1. do 4. razreda. Z velikimi prizadevanji šole in okolja, v katerem šola resnično živi in deluje, se je vsako leto povečevalo število učencev v celodnevni osnovni šoli. Število učencev, ki so vključeni v celodnevno osnovno šolo, ni temeljno niti edino merilo uspešnosti delovanja te šole. To so novi, humanejši in samoupravejši odnosi v šoli, povezanost in obojestranska odprtost v okolje — šola v tovarno in tovarna v šolo. Več kot 70 mentorjev iz delovnih organizacij neposredno krepi razvijeno politehnično usmerjenost vzgojno-izobraževalnega dela v šoli, več kot 18 delovnih organizacij pa omogoča proizvodno delo učencev in s tem spoznavanje realnosti samoupravnih in proizvodnih razmer. Priznanje, ki ga je prejela šola, je hkrati priznanje vsem ljudem, ki so posredno ali neposredno prispevali k življenju in delu te osnovne šole.

ZAVOD ZA USPOSABLJANJE JANEZ LEVEC V LJUBLJANI je prejel Žagarjevo priznanje ob 70-letnici svojega obstoja za prispevke k razvoju specialne obravnave duševno prizadetih otrok v Sloveniji in Jugoslaviji. Ta zavod je prva tovrstna šola, ki je začrtala razvoj mreže posebnega šolstva in specialne pedagogike v vsej Jugoslaviji. Iz pedagoške prakse delavcev zavoda je izšlo več izvirnih pedagoških teorij, ki jih je potrdila praksa.

Zavod se tesno povezuje z okoljem v celotnem ljubljanskem območju, v katerem deluje. Razviti so redni stiki s starši, družbeno-političnimi organizacijami, upravnimi službami in delovnimi organizacijami. Vse to prispeva k uspešnemu obravnavanju lažje in srednje duševno prizadetih otrok in njihovem vključevanju v življenjsko okolje. Kot zgledna ustanova ima zavod velik ugled tudi zunaj meja Jugoslavije.

KOMISIJA ZA TISK IN KOMISIJA ZA POPULARIZACIJO PRI DRUŠTVU MATEMATIKOV, FIZIKOV IN ASTRONOMOV SR SLOVENIJE

Komisija za tisk in popularizacijo pri Društvu matematikov, fizikov in astronomov SR Slovenije je prejela Žagarjevo priznanje za izjemne dosežke pri približevanju matematike, fizike in astronomije mladim generacijam.

Društvo matematikov, fizikov in astronomov SR Slovenije je v svoji 30-letni izdajateljski delu. Nadaljevanje na 4. strani

dogodki
novosti

dogodki
novosti

ŽAGARJEVI NAGRAJENCI 1982

Priznanja za življenjsko delo

Nadaljevanje s 3. strani

javnosti doseglo izjemne uspehe. Lanskoletni izid petstote publikacije je samo eden od kazalcev velikega prispevka, ne samo k popularizaciji matematike, fizike in astronomije, temveč tudi prispevek k ustvarjanju možnosti za matematično in tehnično izobraževanje mladine, prispevek k usmerjanju mladine v tehnične poklice ter prispevek k

utrjevanju družbenega položaja in vloge matematike, fizike in astronomije. Z izdajanjem publikacij kot so Presek, list za mlade matematike, fizike in astronome, knjižna zbirka Sigma, Obzorik, zbirka univerzitetnih učbenikov in monografij Matematika — fizika, tekmovalna za Vegova priznanja... se ustvarjajo možnosti za uresničevanje tistega dela preobrazbe vzgoje in izobraževanja, ki teži k razširjanju vzgojno-izobraževalnega delovnega

valne dejavnosti iz klasičnega pouka v interesne dejavnosti, v samoizobraževanje, v individualizacijo, zato je to pomemben prispevek k vsebinski preobrazbi šole. To pa je bilo mogoče dosežati zunaj institucij le z izjemnim osebnim prispevkom, zavzetostjo in požrtvovalnostjo članov Društva. To družbeno priznanje mora pomeniti, poleg priznanja tudi družbeno podporo pri nadaljnjem delu Društva.

Razstava o Stanku Žagarju in drugih zaslužnih učiteljih

V petek, 26. marca 1982 ob 11. uri so v Cankarjevem domu odprli razstavo Narodni heroj Stanko Žagar, ljudski učitelj in revolucionar. Na razstavi je poudarjeno Žagarjevo 21-letno pedagoško delo na šolah v Žrelcu na Koroškem, Leskovicu pri Krškem, Gorjah pri Bledu in Dobravi pri Kropi, kjer je poučeval osemnajst let. Povsod, kjerkoli je delal, si je učitelj Stanko Žagar prizadeval za izboljšanje učnih uspehov, za kulturni napredek ljudstva za boljše življenje delavcev. V vsaki od omenjenih šol je živel s krajem, rad je pomagal ljudem pri reševanju vsakdanjih težav, učil jih je utirati pot k boljšemu življenju.

Pri njegovem pedagoškem delu ga je vodila misel, naj bo šola ne samo središče za vzgojo otrok, ampak tudi središče vsestranske vzgoje ljudi, ki so z njo povezani. Zato njegovo delo ni prenehalo tedaj, ko je učenec zapustil šolo, ampak se je nadaljevalo v raznih težavah.

Njegovi učenci pripovedujejo, pa tudi pregled njegovih priprav in metod njegovega dela potrjuje, da ni poznal predmetnega pouka. Vse je povezoval v celoto. Iz ohranjenih zvezkov pod naslovom Moja delovna knjiga razberemo, da ni ločeval ur niti za slovenščino in matematiko.

Razstava v Cankarjevem domu bo prikazala tudi Žagarjevo delovanje in družinski, posebno v Udruženju jugoslovanskih učiteljev, kjer je bil član in tajnik radovljanskega društva. Vodil je polemiko z Ernestom Vrancem o idejni zasnovi šole in vzgajanju. Polemiko je končal z besedami: »Bodimo odkriti, vsak gleda le s svojega notranjega nazora na ves svet in le to sem zagrešil, da sem govoril to, kar sem mislil in čutil.«

Zavzemal se je za delovno šolo, za povezanost vzgoje s proizvodnim delom, osebno, moralno in socialno vzgojo mladine, vse to pa so tedanji reakcionarni krogi proglašali za komunistično pedagogiko.

Organiziral in vodil je kmečko nadaljevalno šolo, gospodinjke tečaje, samoizobraževalne tečaje in druge oblike izobraževalne dejavnosti v kraju.

Posebnost njegovega pouka je bila prav v tem, da je znal mladino čustveno razgibati in jo navdušiti za zamisli, ki jih je razlagal. Vse te spremembe in novosti pri pouku so bile za tiste čase izredna novost in prava revolucija v tedanjem zaostalem šolskem sistemu.

Ob prikazu dela učitelja Stanka Žagarja so predstavljeni tudi Žagarjevi nagajenci, kso se pri svojem uspešnem vzgoj-

no-izobraževalnem delu približali svojemu vzorniku.

Svet za šolstvo LR Slovenije je prvič podelil Žagarjeve nagrade leta 1957 in drugič leta 1958. Leta 1965 je na podlagi pravilnika izšel zakon o podeljevanju Žagarjevih nagrad, ki jih podeljujejo od leta 1966 vsako leto.

Do zdaj je prejelo Žagarjeve nagrade 130 prosvetnih delavcev, Žagarjeva priznanja pa 12 šol in kolektivov. Na razstavi so predstavljeni vsi nagrajenci.

Ob razstavi je izšla brošura s

prispevki: Ivana Križnarja — Življenje in družbeno-politično delovanje Stanka Žagarja, Leopolda Kežarja — Dobravski učitelj in Slavice Pavlič — Po poti velikega učitelja in s fotografijami in kratkimi utemeljitvami vseh nagrajencev.

Razstava bo v Cankarjevem domu odprta od 26. marca do 4. aprila, od 6. aprila do 18. junija pa si jo boste lahko ogledali v Slovenskem šolskem muzeju na Poljanski cesti 28.

SLAVICA PAVLIČ

RAZPISNA KOMISIJA ZA RAZPIS INDIVIDUALNEGA POSLOVODNEGA ORGANA GLASBENE ŠOLE KAMNIK

razpisuje prosta dela in naloge

ravnatelj šole

Pogoji:

- višja ali visoka izobrazba ustreznega glasbeno izobraževalnega zavoda
- pet let prakse v glasbeno-vzgojnem delu (zaželeno delo v glasbeni šoli)
- pravičen odnos do samoupravljanja
- organizacijske sposobnosti

Prošnje z ustreznimi dokazili pošljite na naslov:

Glasbena šola Kamnik, Kajuhova pot 11, 61240 Kamnik (za razpisno komisijo) v 15 dneh po objavi razpisa.

MARKSISTIČNI CENTER PRI UNIVERZI MARIBOR
PEDAGOŠKA AKADEMIJA MARIBOR, katedra za DMV
ZAVOD ZA ŠOLSTVO SR Slovenije
DRUŠTVO ZA ZDRUŽENE NARODE SR Slovenije
RK ZSMS — CENTER KLUBOV OZN Slovenije

OBVESTILO O IV. POSVETU O DMV

I.

Učitelje DMV in druge pedagoške delavce obveščamo, da pripravljamo IV. posvetovanje o DMV, ki bo ob koncu maja ali v začetku junija v Mariboru. Tema posveta bo: **VZGOJA MLADINE ZA RAZUMEVANJE, SODELOVANJE MED NARODI, ZA MIR IN SPOŠTOVANJE ČLOVEKOVH PRAVIC.** S tem nadaljujemo tradicionalna strokovna srečanja učiteljev DMV in drugih pedagoških delavcev, ki so bila v letih 1976, 1978 in 1979 na Pedagoški akademiji v Mariboru.

II.

Z novimi družbenimi problemi in potrebami in v skladu z novimi učnimi programi sekaže vedno večja potreba po seznanjanju z družbenimi pojavi in naši samoupravni skupnosti in v svetu. Od sodobne vzgoje in izobraževanja se pričakuje, da bosta pomagala mladim, da si razvijajo ljubezen domovine in do drugih narodov, razumevanje za pojave v domovini in v svetu. V osnovni in drugih šolah je treba mladim širiti obzorje, gojiti pozitivna stališča do drugih narodov in kultur. To je pomemben prispevek k družbeni, idejni, moralni in marksistični vzgoji teorije prakse, so pa tudi sprejeti v vseh naprednih izobraževalnih sistemih v svetu.

III.

Posvetovanja, ki ga pripravljamo, sovpada z vrsto pomembnih dogajanj v svetu in pri nas, pomeni pa tudi uresničevanje nekaterih zamisli in sklepov iz preteklih let, zlasti jugoslovanskega posvetovanja o pouku o Zdrženih narodih in pojavih v svetu, ki je bilo 1980 leta v Dubrovniku. Letos praznujejo klubi OZN 25-letnico delovanja, pripravljajo se II. specialno zasedanje GS OZN o razorožitvi, VII. konferenca neuvrščeni, kongresi ZKS in ZKJ, kongresi mladine in drugo pa tudi V. kongres jugoslovanskih pedagogov. Posvet naj bi prispeval k razmišljanju o nekaterih perečih vprašanjih vzgoje in izobraževanja, ki smo jih doslej zanemarjali.

IV.

Na posvetu bomo poskušali obravnavati nekatera vprašanja domoljubne in internacionalistične vzgoje, razčleniti pojme, ki jih zjema vzgoja za razumevanje, sodelovanje in spoštovanje med narodi; vzgoja za mir, spoštovanje človekovih pravic, vzgoja proti rasizmu in različnim oblikam diskriminacije, predhodkom znotraj naše skupnosti in zunaj naših meja. Razpravljali bomo o sred-

Med razvojnimi nalogami in nadzorom

Potrjen je letni delovni program Zavoda SRS za šolstvo

Na seji Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo dne 16. 3. 1982, ki jo je vodila predsednica komiteja Majda Poljanšek, je direktor Zavoda SRS za šolstvo mag. Janez Sušnik predstavil delovni načrt, ki ga namerava zavod uresničiti v letu 1982. Zavod SRS za šolstvo združuje danes 215 delavcev, od katerih dela 68 v razvojni, 117 v nadzorno-svetovalni službi, 30 pa v skupnih službah zavoda. Svoj program dela oblikuje zavod tako, da ga »določa« direktor, kot piše v gradivu, po poprejšnjem mnenju delovne skupnosti zavoda, nato pa predloži in potrjuje Republiški komitej za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, saj je zavod upravni organ v njegovem sestavu.

Program zavoda združuje v skladu z njegovo vlogo in notranjo organiziranostjo predvsem dve vrsti nalog: razvojno-proučevalne in nadzorno-svetovalne. Obe dejavnosti se povezuje med seboj v enotno prizadevanje, usmerjeno k uresničevanju prednostnih reformnih nalog na področju predšolske vzgoje, osnovnega in usmerjenega izobraževanja.

V predšolski vzgoji bo letos zavod spremljal delo vzgojno-varstvenih organizacij, uvažal nove vzgojne programe in si prizadeval za višjo kakovost in hitrejši strokovni napredek te dejavnosti. Nekatere prednostne naloge: uvajanje novega vzgojnega programa za pripravo otrok na osnovno šolo, priprava smernic za delo vzgojno-varstvenih organizacij, sodelovanje pri delu strokovnih aktivov in pri izpolnjevanju pedagoških delavcev.

Na področju osnovne šole so v ospredju sklepana dela pri pripravi programa življenja in dela

osnovne šole in njegovo postopno uvajanje. Poudarek je tudi na nadaljnjem razvijanju, širjenju in vsebinskem izpopolnjevanju celodnevne osnovne šole. Tudi projekt o posodabljanju osnovnošolske matematike zahteva še dodatno preverjanje in dopolnjevanje učnih načrtov in učbenikov ter nekaj dopolnilnega usposabljanja učiteljev.

Sodeč po številu načrtovanih pregledov dela ravnateljev osnovnih šol (okoli sto) in učiteljev (okoli 650 individualnih pregledov) je težišče nadzorno-svetovalnega dela prav tu, čeprav bo ostalo še nekaj časa za posvete, strokovne aktivne in seminarje in seveda tudi za konference z učiteljskimi zbori po končanih pregledih.

Razmeroma bogati so načrti zavoda na področju usposabljanja otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Razvojne naloge zajemajo tako predšolsko vzgojo in osnovno šolo kot tudi usposabljanje za delo po končani osnovni šoli ali izpolnjeni osnovnošolski obveznosti. Z nadzorno-svetovalnim delom bodo svetovalci spremljali uvajanje novih programov ter spodbujali in usmerjali delo učiteljev.

Več razvojnega in svetovalnega dela kot prejšnja leta načrtuje zavod tudi v glasbenem šolstvu, ki bo uvažalo nove predmetnike in učne načrte. Veliko pozornost pa namenja zavod tudi vzgoji in izobraževanju otrok naših državljanov na začasnem delu v tujini, usmerjanju učiteljev in opremljanju slovenskega dopolnilnega pouka z učbeniki in drugimi pripomočki.

V srednjem izobraževanju sledi delovni načrt zavoda ritmu uvajanja novih vzgojno-izobraževalnih programov, ki jih de-

lavci zavoda skupaj s posebnimi izobraževalnimi skupnostmi drugimi sodelavci tudi pripravljajo. Iz širšega raziskovalnega projekta, ki zajema spremljanje in vrednotenje usmerjenega izobraževanja, je zavod pred spremljanje in preverjanje novih predmetnikov, učnih črtov in učbeniških komplektov njihovega uveljavljanja. Sicer pa bo zavod dopolnil smernice za oblikovanje programov, uskladił programne zasnovne in pripravil nove programe. Za pomoč učiteljem predvidenih precej aktivov seminarjev, vendar je tudi zelo močan poudarek na individualnih pregledih dela ravnateljev (54) in učiteljev (600). Pomembno svetovalno vsebino imajo naloge, namenjene uvajanju in usmerjanju izobraževanja.

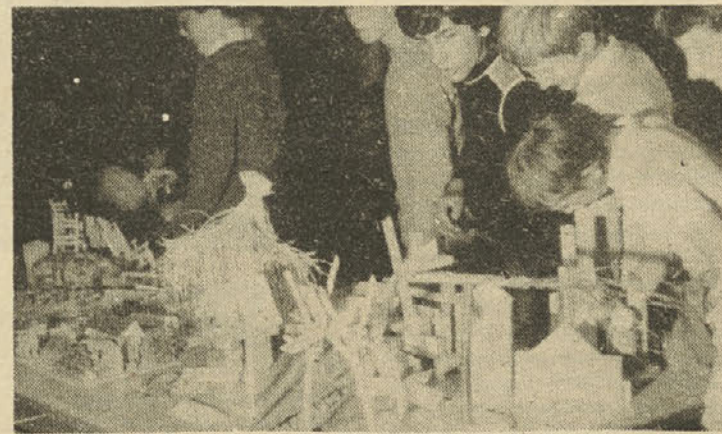
Vzgojno-izobraževalne organizacije, ki razvijajo izobraževanje ob delu in iz dela ter druge oblike izobraževanja in usposabljanja odraslih, bodo zamašile v programu, da bi zavod tudi zanje predvidel kaj v strokovne pomoči, čeprav je potreba po strokovni pomoči svetovalnem delu na tem področju pereča in smo to dejavnost proglasili za enakovredno sestavino našega vzgojno-izobraževalnega sistema.

Priprava učbenikov, priročnikov, učil in drugih pripomočkov zavzema v dejavnosti in načrtu zavoda čedalje vidnejše mesto. Napori in dosežki na tem obljivem področju dela so vidni, kot izgleda, tudi prihodnje. Pozornost zasluži tudi nekatere druge razvojne naloge iz zavodovega programa, npr. oblikovanje sistema nenehnega izpopolnjevanja pedagoških delavcev, koordinacija raziskovalnega in razvojno-proučevalnega dela, program šolske levičije idr.

V razpravi o delovnem programu zavoda, ki se je razvila na seji republiškega komiteja, smo slišali pohvalne besede, zlasti področje predšolske vzgoje, usposabljanja otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Izražena bila želja, naj bi v prihodnje čim boljše uskladił in povezoval različna tekmovanja in naj posodobil celotno informativno dokumentacijsko službo vzgojno-izobraževalne dejavnosti po dobrih tujih zgledih. Kritičen pomislek je veljal tudi, da ne bi nadzorne dejavnosti poistili v metodološkem pogledu z raziskavo, ki bo preverjala nove vzgojno-izobraževalne programe. V okviru nadzorno-svetovalne dejavnosti naj bi pedagoška služba spremljala preverjanje predvsem to, kako uresničujemo novi programi, zakoni in pravilniki, med drugimi, kako se šole povezujejo z družbenim delom in kako samih organizacijah združenega dela uresničujemo določila zakona o usmerjenem izobraževanju, ki usmerjajo izobraževanje zaposlenih.

S pomislekom, da je predloženi načrt zelo obsežen in težko izvedljiv, so člani republiškega komiteja potrdili delovni program zavoda za leto 1982. Razprava ni šla globlje v razčlenitev nekaterih vprašanj, ki jih je v uvodu nakazal direktor zavoda, kako preusmeriti nadzorno-svetovalno dejavnost, da bo tesneje povezana z razvijanjem novega in kako bolje vključiti v razvojne vzgoje in izobraževanja ravnatelje kot pedagoške vodje te same vzgojno-izobraževalne organizacije. Razprata med vse bolj zahtevnimi in obsežnimi razvojnimi nalogami ter tradicionalnim nadzorom pedagoške službe — ne le pri nas, marveč vseh republikah in pokrajinah — svojo novo usmeritev, znotraj novega vzgojno-izobraževalnega sistema in razvitih samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov, ki spreminjajo tudi samo pedagoško službo.

JOŽE VALENTINČIČ

Zanimivo, kajne?

stvih, virih in metodah take vzgoje, o pomenu množičnih medijev in različnih organizacij in o pripravi učiteljev za te naloge.

V.

Posvet bo trajal en dan. Dopoldan bomo poslušali uvodne referate, v katerih bomo poskušali zajeti teoretična, idejna in splošna pedagoška vprašanja te vzgoje in izobraževanja kot področja moralne vzgoje:

— Vzgoja za razumevanje med narodi in njen prispevek k demokratizaciji in podružljanju naše zunanje politike in mednarodnih odnosov.

— Vzgoja mladine za razumevanje med narodi kot prispevek k moralni, idejni in humanistični vzgoji in izobraževanju mladega rodu.

— Stanje in problemi vzgoje za razumevanje med narodi v naši osnovni šoli posebno glede na DMV.

— Vloga pedagoških akademij pri oblikovanju učiteljev za vzgojo mladine za razumevanje med narodi in uresničevanje novih učnih načrtov.

Popoldan je predvideno delo v skupinah, ki bi zajemalo tole problematiko:

— Vzgoja za razumevanje med narodi v programih osnovnih šol, v vzgojnih programih organizacij in društev, uresničevanje te vzgoje pri ekološki obrambi, zdravstveni, moralni in drugih področjih vzgoje.

— Metode, oblike, sredstva in viri internacionalistične vzgoje. Uporaba dokumentov, periodike, medijev, organizacija proslav, prireditve.

— Vzgoja mladine za razumevanje med narodi v šolskih in zunajšolskih organizacijah, društvih krožkih in klubih. Posebej delovanje klubov OZN.

— Vloga družine, ožje in širše skupnosti in zlasti medijev pri vzgoji mladine za razumevanje med narodi. Vloga TV, periodike, knjige, pomen založniške in drugih dejavnosti.

VI.

Udeležbo je treba prijaviti do **koknea marca**. Aktivni udeleženci morajo sporočiti temo, s katero bodo sodelovali. Koreferati obsegajo lahko od 10 do 20 strani, krajši prispevki pa od 5 — 10 strani. Učitelje DMV in mentorje klubov OZN vabimo, da nam pošljejo čimveč krajših prispevkov za razprave v skupinah. K sodelovanju vabimo tudi vse druge, ki jih ta problematika zanima. Prispevke pošljite do 15. aprila, da jih bomo lahko razmnožili in poslali udeležencem. Prispevke bomo honorirali in objavili v zborniku posveta.

VII.

Ob posvetovanju bo tudi razstava gradiva za to področje vzgoje in izobraževanja, likovna razstava, pripravljena pa tudi zbornik prispevkov otrok, ki bodo sodelovali na nagradnem literarnem in likovnem natečaju.

Ker za posvetovanje nimamo denarja, moramo tudi tokrat uvesti kotizacijo, ki znaša 500,0 din plačate jo na žiro račun 51800-603-30869. Aktivni udeleženci ne plačajo kotizacije. Vse informacije dobite pri **Marksiističnem centru pri univerzi v Mariboru tel. 23-151, 23-193**. Podrobna obvestila bomo objavili, posvet bo v petek, v zadnjem tednu maja ali v prvem tednu junija.

Organizacijski odbor

Programi usposabljanja — pomemben del preobrazbe vzgoje in izobraževanja

dopisniki
poročajo

V lanskem šolskem letu se je zelo malo odraslih odzvalo na razpis za vpis v programe srednjega usmerjenega izobraževanja. O vzrokih tega nezanimanja je bilo izrečenih precej besed, zelo verjetno pa je, da bo tako tudi letos, saj večina delovnih organizacij ni objavila internih razpisov. Odnos delovnih organizacij do izobraževanja zaposlenih delavcev po programih za pridobitev izobrazbe je delno razumljiv, saj je preprosteje poiskati že izsolane strokovnjake, ki jih bo na marsikaterem področju kmalu preveč, kot pa več let študirati svoje delavce.

Precej večje pa je zanimanje med delavci in med organizacijami združenega dela za programe usposabljanja in izpopolnjevanja. Prednost teh programov pred skrajšanimi programi srednjega usmerjenega izobraževanja je predvsem v tem, da dobi delavec hitreje, navadno v nekaj tednih ali mesecih spricevalo. Pri reševanju njegove trenutne potrebe po določenem znanju niti ni pomembno, da je morda spričevalo samo interno in da ga ob morebitni spremembi dela ne bo mogel uveljaviti.

Programi usposabljanja izvajajo delovne organizacije same ali pa v sodelovanju z delavsko univerzo. Število izobraževalnih oblik usposabljanja za potrebe delovnega mesta je na delavskih univerzah naraščalo od leta 1970 do 1977, od takrat pa se nekoliko zmanjšuje. V šolskem letu 1980 — 1981 je na delavskih univerzah obiskovalo 8244 delavcev 316 oblik izobraževanja za delo. Največ zanimanja je bilo za tečaj za usposabljanje viličarjev, ki je bil tudi največkrat izveden, sledila pa mu tečaja za skladiščne delavce in psihologija prodaje. Največ tečajev je bilo organiziranih na željo OZD in so bili zato prilagojeni ozkim zahtevam dela, temu primerno pa je bilo tudi majhno število udeležencev.

Po zakonu o usmerjenem izobraževanju omogočajo programi za usposabljanje sistematično uvajanje v delo, pridobivanje posameznih strokovnih znanj, spretnosti in delovnih navad, potrebnih za opravljanje določenih del in nalog, pridobivanje osnovnih in posebnih znanj iz varstva pri delu, vključevanje v samoupravljanje in spoznavanje organizacije dela. Programi usposabljanja so namenjeni pri-

pravnikom za lažje vključevanje v delovni proces in osebam, ki so izpolnile osnovnošolsko obveznost. Pri tem pa nastaja vprašanje izdelave in financiranja teh programov. Za osebe, z izpolnjenim osnovnošolsko obveznostjo je namreč tak program včasih tudi nekakšno nadomestilo za skrajšani program srednjega usmerjenega izobraževanja, ne daje pa možnosti za vertikalno napredovanje; ker vanj niso vključene vsebine skupne vzgojno-izobraževalne osnove tudi ne daje širše splošne izobrazbe niti ne dopolnjuje manjkajočega znanja iz osnovne šole. Poleg tega zajema program v OZD konkretne potrebe delovnega mesta, ni pa širše družbeno verificiran. Delavec, ki ga je absolvirati, je ob prehodu v drugo OZD še vedno »oseba z nedokončano osnovno šolo«. Res je sicer, da lahko po zakonu o usmerjenem izobraževanju sprejemajo in verificirajo programe usposabljanja tudi posebne izobraževalne skupnosti, vendar pa so doslej namenile vso pozornost pripravi programov za pridobitev izobrazbe. Pri tem se pojavi tudi vprašanje financiranja programov, posebne izobraževalne

skupnosti pa v ta namen nimajo predvidenega denarja.

Programi usposabljanja so brez dvoma potrebni, ker v vsaki populaciji ostaja nekaj oseb, ki niso sposobne uspešno končati programov srednjih šol. Vendar problem nastajanja in izvajanja programov usposabljanja ne bi smeli odriniti na stranski tir in jih prepustiti večji ali manjši iznajdljivosti OZD in delavskih univerz, ki za pripravo programov niso niti gmotno niti kadrovske usposobljene.

JANA BOŽIČ

PRED IX. KONGRESOM ZKS

Za boljše poklicno usmerjanje

Te dni, ko so v javni razpravi dokumenti za IX. kongres ZKS Slovenije, poteka široka javna razprava o celotnem gradivu in posameznih delih. Razpravljamo o izpeljavi zasnov usmerjenega izobraževanja, izobraževanja, ki ga nismo vselej povezali z delom.

Delovna in politična vzgoja in izobraževanje, vzgoja za ustvarjalnost v delu in povečevanje vzgojno-izobraževalnih organizacij z združenim delom niso zaživel tako, kot bi morali. Osnovne šole in vzgojno-varstvene organizacije se s svojim življenjem in delom vključujejo v krajeno skupnost in široko družbeno skupnost in tako prevzemajo odgovornost za razvoj svojega okolja. V ta namen naj bi se osnovne šole in vzgojno-varstvene organizacije povezale tudi z organizacijami združenega dela. Te vezi so za zdaj slabe. Malo šol in predšolskih organizacij ima mentorje za politično in delovno vzgojo iz združenega dela. Še manj je takih, ki bi imele z združenim delom sklenjene sporazume o sodelovanju.

Zunajsolske dejavnosti v predšolski vzgoji in osnovni šoli usmerjajo otroke v svet poklicev, hotenj in njihovih nagnjenj. Z usmerjanjem v najrazličnejše zunajsolske dejavnosti, katere nosile bi morali biti delavci iz združenega dela, bi otroci v predšolski in šolski dobi spoznavali delo, svoja nagnjenja, poklice itd. Če bi bila zunajsolska dejavnost povezana z združenim delom, bi bili uspehi prav gotovo boljši.

Otrok se ponavadi najprej identifikira s starši in z drugimi osebami, s katerimi ima neposreden stik. Zato želi opravljati enako delo. Z vključevanjem različnih profilov delavcev iz združenega dela v zunajsolske dejavnosti bi zadovoljili interese otrok in mladine na področju znanstveno-tehnične in proizvodne delovne ustvarjalnosti in s tako dejavnostjo povezovali izobraževanje in delo in ne nazadnje usmerjali v poklice.

Zal se učenci v osnovni šoli samo z ogledom tovarne, filma, slik, pogovora itd. težko odločajo za tehnične poklice. Odločajo se za poklice, pri katerem se uporablja »svinčnik, papir in knjiga«, ker to učenci uporabljajo in jim je blizu.

Osnutek resolucije IX. kongresa ZKS je se premalo konkretno kljub temu, da je načelno značilna za resolucije. V prihodnosti bi morali več storiti za povečevanje vzgoje in izobraževanja z združenim delom v zunajsolski dejavnosti v vzgojno-varstvenih organizacijah in osnovnih šolah in tako prispevati k poklicnemu usmerjanju učencev.

MILAN KOSTANJEK

Načrtno do bogatejše vsebine

Oddelčne konference zahtevajo dobro sodelovanje učitelja in učencev

Spremenjeni družbeno-gospodarski odnosi in uveljavljanje samoupravljanja vplivajo na odnos učencev-učiteljev. Cilj šole je oblikovati samoupravno socialistično osebnost — človeka, ki bo ustvarjalno vplival na svoj in družbeni razvoj.

Učence kot subjekt naj se uveljavi v vzgojno-izobraževalnem procesu in v obšolskih dejavnostih kot član oddelčne, šolske skupnosti, organizacij, društev in krožkov.

Uspešno samoupravno sodelovanje učencev in učiteljev omogočajo oddelčne konference, na katerih se obravnavajo in rešujejo skupne zadeve.

Na osnovni šoli Bratov Vodopivec v Pivki smo začeli uvajati oddelčne konference načrtno. Člani učiteljskega zbora so se na pedagoški konferenci in aktivu razrednikov seznanili s pomenom in organizacijo oddelčnih konferenc. Pri družbeno-moralni vzgoji in razrednih urah so tudi učenci spoznali vlogo oddelčnih konferenc, njihovo vsebino in obliko dela.

Na oddelčnih konferencah smo razčlenili učni uspeh oddelka in posameznikov (značilnosti vedenja, vzroke neustreznih oblik ravnanja, ovrednotili smo delo oddelčne skupnosti, uspešnost vključevanja in dejavnost v interesnih dejavnostih, uspeh družbeno pomembnih akcij in dosežke sodelovanj in tekmovalj.

Uvajanje oddelčnih konferenc v prvi razred je spremljala zaskrbljenost, ali so učenci sposobni voditi te konference samostojno. Po poprejšnji pripravi z razrednikom so predstavniki sami vodili konferenco po dnevnem redu. Izbrani predstavniki so poročali o doseženih učnih uspehih in ovrednotili vedenje. Vsi člani skupnosti so drug za drugim dopolnjevali njihovo poročanje. Posebno kritični so bili do manj dejavnih članov krožkov. Zavzeto so sodelovali pri oblikovanju sklepov. Učenci so bili ponosni na svojo vlogo. Doma so starše sproti seznanjali s pripravami.

Za srednjo stopnjo je značilna večja organiziranost in že obzirnost do sošolcev.

V drugem in tretjem razredu učni uspeh ni bil problematičen, zato so več poročali o dosežkih dela v interesnih dejavnostih: razstavi ročnih del, ki so jih izdelali člani krožka, navažanju na prenašanje porazov pri šahovskem krožku, tekmovalju mladitih gasilec, številu izposojenih knjig v šolski knjižnici, sodelovanju v Veseli šoli, kolesarskem tečaju, tekmovalju za bralno in športno značko, obiskovanju male planinske šole, delovanju mladitih varčevalcev, mladitih članov rdečega križa, pevskemu zboru in varstvu vozačev.

Ovrednotili so vedenje in nakazali poti, kako reševati neustrezne oblike vedenja. Posebno pozornost so namenili pozdravljanju, estetski ureditvi učilnice, higienskemu uživanju malice in vedenju na avtobusni postaji.

Razčlenili so uspešnost medsebojne pomoči in pravilnost

preživljanja prostega časa.

Na predmetni stopnji smo želeli vsebinsko in organizacijsko zvišati raven oddelčnih konferenc in izboljšati medsebojne odnose. Na vsaki oddelčni konferenci smo razčlenili učno uspešnost, vzroke zanjo, načine izboljšanja dela in pomoči.

Učenec in učitelj se ne srečujeta le pri pouku. Sodelavca sta v celotnem vzgojno-izobraževalnem delu šole, zato smo obravnavali tudi druge dejavnosti in zlasti probleme, značilne za določeno oddelčno skupnost. Razčlenili so položaj, iskali poti reševanja skupaj z učitelji, predloge pa izoblikovali v sklepe in spremljali njihovo uresničevanje.

V petem razredu so učenci ugotavljali, ali pravilno preživljajo prosti čas. Ob pomoči pedagoga in razrednika so predstavniki izvedli anketo o prostem času: ali jih šolske obveznosti preveč obremenjujejo; kje, s kom in kako preživljajo prosti čas; katere televizijske oddaje gledajo najraje in zakaj. Določili so frekvence odgovorov in jih razložili. Z dosežki so seznanili udeležence konference. Obrazložitev so bile zelo kakovostne, obširne, kritične in so nakazovale rešitve, ki so vključevale tudi učitelje.

V sedmem razredu so z anketo ugotavljali, kaj učenci radi berejo, koliko se zanimajo za film in televizijske oddaje. Prikazali so možnosti razvijanja in bogatenja dejavnosti na teh področjih in njihov vpliv na vzgojno-izobraževalno področje.

V enem od osmih razredov so ugotavljali odnos članov oddelčne skupnosti do svoje, tuje in družbene lastnine. Samokritično so ocenili dosežke. Sprejeti sklepi so imeli ugodne posledice.

V drugem osmem razredu so razčlenili medsebojne odnose. Ob rezultatih vprašalnika so poiskali lastnosti, ki so pomembne za uspešno delo skupine: tovarštvo, sprejemanje dolžnosti in odgovornosti, požrtvovalnost, samokritičnost. Delo so popestrili z izreki o tovarštvu in prijateljstvu ter prebrali krajše sestavke iz literarnih del.

Za eno od oddelčnih konferenc so predstavniki osmošolcev z enakimi vprašanji anketirali učno bolj in manj uspešne učence o učnih navadah. Odgovore so primerjali, ugotavljali razlike in utemeljevali posledice. S podobnimi vprašanji so intervjuvali nekaj učencev prvega letnika srednjega usmerjenega izobraževanja. Primerjava odgovorov je pokazala, da se srdenjšolci več in ustrezneje učijo in da le delo zagotavlja uspeh. Vsebinsko oddelčnih konferenc so obogatili s Titovimi mislimi o učenju.

Uspešno izvedena oddelčna konferenca terja zavzeto delo oddelčne skupnosti, učencev in razrednika. Obogatijo jo pripevki članov učiteljskega zbora. Uspešnost se meri po uresničevanju sklepov.

KRISTA ŠAJN

Še veliko nalog

Komunisti v občini Nova Gorica o vzgoji in izobraževanju

Na tretji programski volilni konferenci občinske konference ZKS Nova Gorica, ki je bila 9. marca 1982, so komunisti v poročilu in tudi v razpravi obravnavali položaj vzgoje in izobraževanja v novogoriški občini in še posebej delo zveze komunistov na tem področju. Ugotovitve o opravljanem delu in nalogah opozarjajo na nerešena vprašanja, zato je primeren predlog, da bodo člani zveze komunistov pripravili problemsko konferenco o vzgoji in izobraževanju, na kateri bodo lahko več časa namenili problematiki tega področja.

Poročilo pove, da se pojavlja precej težav v otroškem varstvu. V zadnjih letih je bilo s samoprispevkom zgrajenih veliko novih vrtec, ki zahtevajo dodatni denar. Na vključevanje otrok v vrtec pa močno vpliva visoka stroškovna cena, ki jo plačujejo starši, zato so po vaseh vrtec le delno zasedeni. Večina teh vrtec je ob šolah, kjer se prelivajo sredstva za dejavnost osnovne šole v vzgojno-varstveno enoto, to pa siromaši šolsko dejavnost.

V osnovnem šolstvu je veliko narejeno za podružbljanje vzgoje in izobraževanja, če odmislimo celodnevno šolo, kajti v občini imamo v njej le 2,4% osnovnošolskih otrok. Zaskrbljuje tudi to, da verjetno do leta 1985 ne bomo uvedli nobene celodnevne osnovne šole več. Tudi podatki o uvedbi celodnevne osnovne šole je treba dopolniti: 2,4% otrok ima namreč takšno šolo samo na razredni stopnji, potem pa zopet preidejo v »navadno« osnovno šolo. Zanimivo je, da smo letos dosegli precejšen uspeh pri uvajanju oddelkov podaljšanega bivanja in bi se torej lahko resneje lotili tudi uvajanja celodnevne osnovne šole. Letos smo pridobili osem novih oddelkov podaljšanega bivanja. V te oddelke sicer uvajamo prvine celodnevne osnovne šole, to pa je navsezadnje dražje kot celodnevna osnovna šola.

V šolstvu vse prepočasno prehajamo na 42-urni delavnik proizvodnih delavcev; to bi nas organizacijsko izenačilo z združenim delom, približali pa bi se tudi pravilnemu vrednotenju peda-

goškega dela. Gospodarske težave, ki se pojavljajo v združenem delu, se močno zrcalijo v šoli, saj smo prisiljeni z dogovarjanjem v svobodni menjavi dela krčiti fakultativne programe. Ugotavljamo tudi, da v šolstvu učno tehnologijo sproti spreminjamo in posodabljammo glede na nove zahteve in družbene potrebe, vse premalo pa v naši socialistično angažirani šoli vzgajamo.

Številni problemi v osnovnem šolstvu narekujejo združitev osnovnih šol — o tem smo že razpravljali v vseh kolektivih osnovnih šol; skoraj povsod se je pokazalo, da so pripravljeni za tako združitev. Za proces združevanja je bila imenovana občinska komisija, ki je delo dobro opravila. Kljub temu pa zamisel ni bila uresničena, ker nekatere združitve drugod po Sloveniji niso bile ustrezne. Ob dogovarjanju o skupnih zadevah so osnovnošolski kolektivi spoznali praktično vrednost in koristnost povezovanja, saj smo s skupno komisijo pripravili samoupravne akte in so jih šole ustrezno prilagodile. S samoprispevkom smo zgradili več novih šol, ki jih je treba vzdrževati. To lahko opravi le posebej usposobljena skupina delavcev, ki bi taka dela opravljala na vseh šolah. Nadalje želimo združiti pravno službo in nekatere druge strokovne službe. Pripravljenost torej je, pričakujemo pa, da bodo pri tem pomagale tudi družbeno-politične organizacije v občini.

Ko govorimo o samoprispevku, ugotavljamo, da so se zaradi pomanjkanja denarja programi tako zelo skrčili, da delavce vzgoje in izobraževanja in krajevne skupnosti skrbi, koliko bodo nove stavbe funkcionalne. Zamisljeno je bilo, da se bo tudi

dejavnost širila — za to pa ali ni predvidenega denarja ali pa razdeljenemu denar, ki je, še več izvajalcem.

Srednje šolstvo je v letošnjem šolskem letu prešlo na usmerjeno izobraževanje. Ugotovljeno je, da so prosvetni delavci na srednjih šolah pričakali to preobrazbo pripravljeni in kar se da usposobljeni. Že od začetka so si člani zveze komunistov prizadevali, da bi pri mreži šol usmerjenega izobraževanja upoštevali predvsem racionalnost, ki naj izbira iz potreb združenega dela. Še zmeraj pa se dogaja, da je izgovor »češ, da gre za proizvodni profil« zadošča, da odpremo novo usmeritev, čeprav takih profilov ne bomo potrebovali ali pa vsaj toliko ne, kot jih zdaj vpisujemo. Šole morajo biti tesneje povezane z delovnimi organizacijami v gospodarstvu in tudi v družbenih dejavnostih. Prehod na usmerjeno izobraževanje to povezuje ustvarja in pogloblja. V srednjem šolstvu pa moramo omeniti en problem: obremenjenost učencev. Srednješolci imajo vsak dan po 7 ur pouka, nekaj časa porabi se za vožnjo, če je vozač, učiti se mora vsaj štiri ure na dan; njegov delovni dan je dolg torej kar 14 ur. Velikokrat nastane tudi vprašanje, kako poskrbeti za malico ali topli obrok takega učenca.

To je le nekaj iz vsebine poročila in razprav, kaže pa na to, da je treba vključiti v priprave na problemsko konferenco vse delavce v vzgoji in izobraževanju, učence osnovnih in srednjih šol in tudi uporabnike — starše, ki bodo lahko s svojimi predlogi pripomogli k čim večjim uspehom vseh, ki delamo v vzgoji in izobraževanju.

MIRKO BRULC

V lepi šoli v Šempasu je prijetno nastopati (Foto: M. B.)

nove
knjigeBerta Golob
Žive besede**Slovenska zvrstna besedila**

Učitelji slovenskega jezika so dobili v roke novo uporabno knjigo. To so Slovenska zvrstna besedila. Izšla so l. 1981. Knjigo je izdala Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, natančneje Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Katedra za slovenski jezik in književnost in Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. Izdajo so omogočile Kulturna, Raziskovalna in Izobraževalna skupnost SRS. Vsebinsko je oblikovalo več zbiralec gradiva, uredil pa jo je Jože Toporišič.

Zvrstna besedila so s to knjigo doživela četrto predstavitev: najprej v Slovenskem knjižnem jeziku 1-4, nato v šapirografirani obliki, leta 1975 pa tudi že v knjigi (Besedila knjižnega jezika do 19. stoletja, Besedila slovenskega knjižnega jezika).

Slovenska zvrstna besedila iz l. 1981 prinašajo funkcijskozvrstna, socialnozvrstna, časovnozvrstna in stilizirana besedila. Znotraj te vsebine je še veliko naslovov, obsežnost dela pa naj za spremembo ponazorijo številka: v knjigi je več kot šeststo primerov zvrstnosti besedil. Vsi zapisi so bibliografsko dokumentirani, vzeti iz najrazličnejših virov ne glede na to, za katero zvrstnost gre. Zgodovinska besedila zajemajo obdobje od začetkov pismenstva do konca 19. stoletja, v svojem zadnjem poglavju pa tudi govorno mišljenjske motnje od jecljanja do samotvorjenja besed.

Knjiga (naročite jo lahko v Seminarju slovenskega jezika, literature in kulture na Filozofski fakulteti v Ljubljani) je namenjena predvsem učiteljem slovenskega jezika in slušateljem slavistik, po svoji strokovnosti pa je

zanesljiv vir za vsakogar, ki raziskuje jezikovno stanje in zgodovino slovenskega jezika. Bralcu omogoča, da najde na enem mestu vso zainteresirano pahljačo nekaj naslovov iz kazala: Koristnostna obvestila, Interesna nereklamna besedila, Polreklame, Programi... Preglednice, Poučni sestavki, Uradovni sestavki, Osnovnošolski učbeniški sestavki, Srednješolski učbeniški sestavki, Neučbeniški sestavki, Poročevalna besedila, Presojevalna besedila, Besedila z leposlovnimi primesmi...

O jezikovni zvrstnosti v pomenu in obsegu, kot se ju zavedamo danes, še pred dobrim desetletjem v učnih načrtih ni bilo pravega sleda, starejši učitelji slovenskega jezika pa je niso spoznavali niti med študijem. Na tem jezikovnem področju se morajo razgledati posebej, omenjena knjiga pa je prav zanje še toliko bolj dragocen pripomoček. Brez kake dodatne razlage postavlja s številnimi primeri okvire funkcijske in drugih zvrstnosti, ko navaja zglede praktičnosporazumevalnih, strokovnih, publicističnih in umetniških besedil, knjižnega in neknjižnega jezika ter interesnih govorov, med časovnozvrstnimi besedili pa predknjižno in knjižno izročilo.

Sodelavci pri omenjeni izdaji (uredniki še posebej poudarja delež Velemira Gjurnina, Janeza Dularja in Tonea Pretnarja) so opravili pomembno delo, saj odsele noben učitelj slovenskega jezika ne more biti več v zadregi za ponazorila jezikovne zvrstnosti.

BERTA GOLOB

Knjiga, ki smo je veseli

Berta Golob: Žive besede

Pred nami je velika, ne debela, a vesela. To je knjižica o jeziku, ki bo prišla prav učencem osnovnih in srednjih šol, učiteljem, profesorjem, skratka vsem udeležencem izobraževanja, kar smo sedaj tako ali tako vsi Slovenci. Seveda pa so Žive besede povsem resno delo. Ker je v tesni zvezi s šolo, poročajmo o knjigi šolsko pravilno, torej z odgovori na pet kajev in en zakaj.

Najlaže je odgovoriti na vprašanja kaj in kdaj. Žive besede so izšle konec februarja pri Mladinski knjigi v Ljubljani, v zbirki Pionirjeva knjižnica, zato upravičeno upamo, da so v nekaj primerkih že v vseh osnovnošolskih knjižnicah; prav bi bilo, da pridejo tudi v vse srednješolske. Kdo sta Berta Golobova in Marjan Manček, ki sta se na knjigo podpisala, že vemo, kajne? Tudi v našem časopisu smo o njiju že brali. Tokrat se lotevata drugačnega dela, čeprav ostajata zvesta sebi. V čisto strokovnem besedilu Golobova ne taji svojega pisateljstva in Manček ne svojega slikarstva, ki ju sicer razsipavata v umetniških besedilih.

Kaj torej (jezikovno in nejezikovno) beremo? Žive besede so knjiga o slovenskem jeziku, o njegovi socialni, funkcijski in časovni zvrstnosti, o njegovem nastanku in zgodovinskem razvoju, o njegovem sodobnem položaju in razvoju, o mestu ki ga ima med drugimi jeziki, potem pa tudi o temeljnih delih, ki govorijo o jeziku, o najbolj uspešnih raziskovalcih slovenskega jezika in njih

hovich delih. V oznako jezikovnega sistema se delo ne pogloblja, nekoliko opiše le sporočanski proces, jezikovno stilistiko (različno ceno jezikovnih sredstev), opozori na potrebo in pomen jezikovnega izobraževanja, našteje glavne sodobne panoge, ki se znanstveno ukvarjajo z jezikom, in pove tudi, kateri so tisti poklici, ki jim je jezik temeljno orodje za delo, čisto na koncu pa lepo prizna, da jezikovno izobraževanje sploh ne more imeti konca.

Knjiga torej načinja vsa temeljna vprašanja o jeziku z družboslovnega vidika, ne pogloblja pa se v njegovo zgradbo in delovanje. Ta vprašanja prepušča jezikoslovju in učbenikom. Tako zasnovana je dovolj izčrpna za mladega bralca (temu je v prvi vrsti namenjena), za katerega je pomembno, da na zanimiv in ne-strokovnjaški način spozna, kako občutljiv instrument je naša materinščina in kako naj ustvarjalno z njo ravna tudi sam.

Knjiga zasluži tudi strokovno oceno, tako z jezikoslovnega kot z didaktičnega vidika, obojega pa se lahko v tej informaciji le bežno dotaknemo. Kljub temu da se je gradivo avtorici kar precej razraslo, vsega le ni bilo mogoče enako uspešno povedati. Besedilo je nekoliko predolgo in pregestobesedno, ko govori o minullem razvoju slovenskega jezika, in nekoliko premalo izčrpno, ko predstavlja sodobno stopnjo in razvoj materinščine. Na teh mestih bi bilo tudi več priložnosti za nevsiljivo vpletanje idejno mo-

ralnih spodbud za učenčevo ravnanje, ki so sedaj včasih preveč naravnost postavljene. Ko avtorica zapiše, da se je po NOB začel nov razvoj in razcvet slovenskega jezika, ima že premalo časa, da bi to tudi poglobila z opisom in besedili, temveč kar takoj pohiti in se razpiše o naših slabostih in razvzadah pri govorjenju in pisanju. Del tega pa je nadvse zgovorno prikazan s podobami slabih in dobrih javnih napisov, tako lepo zbranih, da bi jih bilo veselo vsako jezikovno razsodišče.

Avtorica ne daje recepta, kako je mogoče knjigo rabiti. Torej je primerna za vse priložnosti, v šoli in doma. Še posebno primerna je za višje razrede osnovne šole, ker je dovolj nešolska. Učenec jo lahko uporabi tudi za samoučenje, učitelj pa kot priročnik za pouk slovenskega jezika, rekel bi tudi družbenomoralne vzgoje, če že ne tudi kemije. Pri slovenskem jeziku jo je mogoče uporabiti tudi med poukom, zlasti za skupinsko in posamično delo učencev, izkoristiti je treba tudi zelo bogato slikovno gradivo, ki ga vsebuje, saj učenci nimajo priložnosti, da bi v

knjižnici videli izvirne izdane naših glavnih jezikoslovnih del, podob naših znanstvenikov ipd. Učitelj slovenskega jezika bo natančnim proučevanjem knjige poglobil tudi svoje strokovno znanje. Delo je prav gotovo tudi strokovni priročnik učitelje vseh strok, saj uporablja slovenščino kot učni jezik, jo uveljavlja kot učno načelo. Za obvezno domačo branje knjige ne bomo priporočali, da bi postala osovražena, je pa uporabna za samostojno domačo delo učencev, kot navajanje seminarski način.

Naši učenci bodo v Živih besedah našli odgovor na marsikatero vprašanje. Tudi slikar jim pri tem zelo pomaga. Vprašajmo npr. učence, zakaj je poredni Mihec na strani 17 pokazal črnemu fašistu rdeč slovenski jezik. Vzemirljivo besedilo, ki učenca opozarja na to, da v 1. razredu srednjega izobraževanja ugotavljajo, katere zvrsti slovenskega jezika govorijo. Knjiga je v stanovanjskem bloku na strani 27.

Saj boste poskusili, kajne? MIHAEL GLAVAN

Ubili so ga z opekami

S tako izvirno sintagmo, vzeto iz istoimenske Slamnirove pesmi, so naslovili pri mariborski založbi Obzorja svojo knjižno novost - antologijo hrvaške avantgardne poezije. Knjiga je nastajala več let, zaradi založniških, predvsem denarnih težav, pa je izšla šele pred nedavnim; k njenemu izidu so precej pripomogli tudi avtorji, ki so se odpovedali honorarjem in s tem olajšali izid knjige.

Pri oblikovanju in sestavljanju vseh antologij se najbrž zastavlja podobno vprašanje: izdaje te vrste so ponavadi nekakšna zaslišna rešitev, hkrati pa problematične in zahtevne glede na način oblikovanja in izbiranja besedil, da bi bilo literarno ustvarjanje v določenem kulturnem prostoru prikazano čim bolj avtentično. Obenem pa nastaja vprašanje, ali so takšne antologije smiselne, saj si o posameznih umetnikih na tak način ni mogoče ustvariti najbolj jasne predstave. Ob pričujoči antologiji, ki je vendarle zelo zanimivo branje, skušamo natančneje spoznati avantgardno poezijo naših sosedov, obenem pa nam ostaja upanje, da bo postalo sodelovanje med obema republikama na tem področju stalnejše in bolj zavzeto.

Štega vidika je antologijska izdaja torej spodbuda, najnovejša knjiga pa še toliko bolj, ker je to tretja antologija s tega področja književnosti, izšla pri nas. Ta izdaja je torej vešdarle smiselna, kontinuiran prikaz sodobne hrvaške poezije in hkrati pregled novejšega pesništva ustvarjanja v sosednji republiki. Škoda je le, da predstavljamo tovrstno literaturo v Sloveniji le občasno in v manjšem obsegu, pa vendar vsaj založba Obzorja (kot pravi njen urednik Herman Vogel) nima kakšnega posebnega načrta v zvezi s predstavitvijo jugoslovanskih avtorjev iz drugih republik.

Antologija Ubili so ga z opekami se povezuje s pregledom Novejšega hrvaške poezije, ki jo je uredil Radoslav Dabo. Najnovejša tovrstna izdaja pomeni torej nekakšno nadaljevanje prejšnje,

saj se v njej ponovijo tudi nekatera imena avtorjev iz Dabove knjige. Razlika med najnovejšo antologijo in prejšnjima antologijama ni samo v obsežnosti, ampak tudi v vsebini, v ožji usmerjenosti na področju konkretne in vizualne poezije; s tem je Franci Zagoričnik (sestavljalec antologije) skušal prebrskati preveč ustaljeno in že nekoliko zastarelo območje, saj ni doslej v Jugoslaviji izšla še nobena antologija, posvečena pojavom konkretne in vizualne poezije pri nas.

Antologija hrvaške avantgardne poezije je vsebinsko razmejena med Mihaličem kot dovolj vidnim in vplivnim literatom, ki je posodobil in radikaliziral hrvaško poezijo, in med Slamnirovo konkretno semantično poezijo. Okrog teh dveh poglavitnih ustvarjalcev sta se oblikovali končna predstavitev in usmerjenost antologije. Podoba poezije, ki je vključena v novo knjigo, poteka tako od Slavka Mihaliča in njegovih nadaljevalcev, prek Slamnirovega pesništva, do široke panorame konkretne semantične in konkretne vizualne poezije. Franci Zagoričnik je na primer zanimivo potezo, ko je oblikoval antologijo z dvema prevladujočima, vzporednima opozicijskima tokovima, kjer se Mihaličeva eksistencialna in aksiološka problematika razbija ob Slamnirovi poeziji. Delo, ki ga je opravil Zagoričnik - v antologiji je zajel marginalne pesniške pojave, kot so konkretna in vizualna poezija, letrizen, programirana poezija in sonorna poezija - pomeni utrjevanje teh margin sodobne hrvaške poezije na naših tleh.

Ob izidu te knjižne novosti pa se že kaže občutna razlika v pesniškem ustvarjanju, ki je nastajala med letom 1979, ko se je ta antologija oblikovala, in med današnjim ustvarjanjem; nastajanje tovrstne poezije je namreč v zadnjih letih pospešeno napredovalo. Zato je letošnja antologija vendarle fragmentarno delo, nadaljevali pa jo bodo prihodnji antologiisti.

VLASTA KUNEJ

Iz abstraktne likovne misli akademskega slikarja Henrika Marchela ki zdaj razstavlja v Loškem muzeju v Škofji Loki

Novi zbirki otroških pesmi

Janez Bitenc je med slovenskimi otroki poznan in priljubljen, saj svoje delo usmerja predvsem v glasbeno vzgojno področje. Tudi v prejšnjih, ko ga ne srečujemo kot glasbenega učitelja, nikoli ni opustil stikov z najmlajšimi. Namenil jim je zelo veliko pesmi, v katerih združuje njegovo ime pesnika in skladatelja. Mnogokrat zazvene v otroških radijskih in televizijskih oddajah, posnete so na gramofonskih ploščah, zbrane so v pesemskih zbirkah in kar tri letnike so izpolnjevale glasbeno stran otroške revije Ciciban.

V zadnjem obdobju avtor ureja in dopolnjuje svoj opus v zaokrožen ciklus. V okviru tega nastajajo pesemski snopiči, ki so poimenovani s širšimi vsebinskimi naslovi. Tako so že izšle Pesmi o zimi in dedku Mrazu, novi zbirki sta Hi, konjiček in Glejte našo račko, pripravljala pa še druge.

Omenjeni novi knjižici pesmi Hi, konjiček in Glejte našo račko je založila mariborska založba Obzorja. V vsaki izmed njih je po deset pesmi, naslova pa povesta, da opevajo živali. Vsebine jasno, preprosto in igrivo približujejo otroku svet narave, polne so dobrohotnih in hudomušnih izrazov in prevzete s čustvi otroške neposrednosti. Kot pesnik je ostal Janez Bitenc zvest rimi in klasičnemu verz, analogno je oblikovana tudi glasbena podoba. Le-ta je največkrat vezana na

enodelno pesemsko obliko, ki s kritično niza. Spevne melodije s gibljejo ponavadi v okviru heksakorda in so prilagojene fiziološki zmogljivosti otroškega glasu. Ritem je prav tako preprost, dosti živahen in raje dvo- kot trodoben.

Zbirki bi lahko imenovali tudi glasbeni slikanici, saj so poleg notnega gradiva pesemske vsebine poglobljene z doživeto likovno govorico Lidije Osterle.

Vsaka knjižica ima v ovitku dodano malo gramofonsko ploščo, ki jo je izdelala ljubljanska tovarna Helidon. Tako so nvoljo zvočni posnetki vseh zbirki objavljenih pesmi, ki jih izvaja Otroški pevski zbor pod vodstvom Metke Pichler. Petje spremlja instrumentalni sestav za katerega je oblikoval priredbo Srdan Ribarović.

Novi Bitencovi zbirki sta do polnili pesemsko literaturo, ki je namenjena otrokom na predšolski stopnji in v nižjih razredih osnovne šole. Poleg tega, da jih lahko izvajajo in poslušajo, po menijo doživljajo njihovih osebnosti tudi spodbuda za izraz otrokovih zvočnih, govornih, gibalno-pletnih in likovnih zamisli. Avtor po svojem delu meni tako: »S pesmimi sem hotel otroke predvsem osrečiti in jih ob njih sprostiti pričo napetosti, agresije in custvene praznine, ki jih danes nji tempo časa mnogokrat nosi seboj.«

B. O.

Čeno izdelan medaljon iz žgane gline: je delo učencev Osnovne šole Čvetko Golar iz Maribora

SKICA ANDRIČEVEGA ČLOVEŠKEGA LIKA

Ljubezen in želja po svetu

»Čutim veliko ljubezen do ljudi, do njihovih zadev, do sreče in nesreče, do greha in strasti, do vsega trpljenja, ki prihaja iz njih, do bojev in porazov, do zablad, trpljenja in žrtve, do vsega, kar je človeškega na tem planetu.«

(Ivo Andrič: Ex Ponto)

»Ali je še kdo ljubil svet tako kot jaz?«

(Ivo Andrič: Znamenja ob poti)

Še zdaj, sedem let po Andričevi smrti, ko njegovo veličastno knjižno delo samo govori o njegovih vizijah človeškega življenja, včasih ljudje menijo, da je bil Andrič vase zaprt, nedostopen in nekomunikativen človek. Tako napačno sodbo so širili predvsem časopisi, saj naš veliki pisec ni bil naklonjen radovednosti in časniki. In nazadnje: kaj pa naj bi pravzaprav odgovarjal na nesmiselna vprašanja časopisnih vsiljivcev, ko pa je na številna pomembna vprašanja človeškega življenja odgovoril modro in premišljeno že v svojih delih. Veliko je povedal celo o sebi kot o človeku — to pa nam omogoča, da lahko temeljiteje spoznamo njegov človeški lik. Tako najdemo v Zvezkih, v sedemdesetih knjigi dopolnjene izdaje Andričevih Zbranih del, pisateljev zapis, v katerem nasprotuje takemu mnenju o sebi: »V tisku sem bral, včasih pa tudi sam slišal, da sem kot človek zaprt vase in da sem zmeraj in pri vsem zadržan do ljudi in vsega, kar me obdaja. In zmeraj sem si mislil, da je tako mnenje, ki postaja počasi že legenda, napačno in — okrutno.« Ni razloga, da ne bi Andrič verjeli, posebno če vemo, da je še v svojem zgodnjem, mladostnem delu Ex

Ponto izpovedal svojo veliko ljubezen do ljudi, »do vsega, kar je človeškega na tem planetu«.

Ljubezen do ljudi in zanimanje zanje sta neposredno izpovedana v mnogih njegovih delih. Spomnimo se samo, kako se začne njegova značilna pripoved Obrazi: »Zvezdnatega neba in človeškega obraza se ne bô mogóe nikoli nagledati.« V govoru, ki ga je imel Ivo Andrič v Stockholmu ob prevzemu Nobelove nagrade, pa je poudarjeno tole: »Pripovednik in njegovo delo namreč ne služita ničemu, če tako ali drugače ne služita človeku in človečnosti. To je tisto bistveno.«

Najbolj neposredno pa se nam razkriva Andričev človeški lik v njegovih knjigah meditativne proze Znamenja ob poti in v Zvezkih, ki so bile objavljene po njegovi smrti. Tako najdemo v Znamenjih ob poti zapis, ki se začne takole: »Ali je še kdo ljubil svet tako kot jaz? Ponoči, ko vsi počivajo in ko je nazadnje treba leči, sem še zmeraj nemiren in preden zaspim se še zdrznem ob misli, da zdaj nekdo, zapoznel in sam pohaja po ulicah in da bi ga lahko srečal in videl in z njim govoril. Zmeraj imam premalo zraka, nikdar nimam dovolj vode niti rastlin niti človeških obrazov.

Trošim moč in mladost sem izgubil, miru pa nisem poznal — vse to zaradi ljubezni in želje po svetu...«

Kako zelo so Andriča zanimali ljudje, kako zelo dobro se je počutil z njimi, najbolje povesta odlomka, objavljena v Zvezkih. V prvem zapisu, namenjenem za pripoved, v pogovoru z nekim tipičnim »našim« človekom pred začetkom mednarodne nogometne tekme na novem velikem stadionu izraža Andrič svoj strah, da bi utegnil dež preprečiti tekmo. Človek ga vpraša, kje ima prostor. Andrič mu odgovori, da ima prostor v loži. Človek mu pojasnjuje, da mu res ni treba skrbeti, saj so lože pokrite. Andrič pa pripominja, da drugi prostori niso pokriti pa tudi igrišče ne, ljudi, ki jih moči dež, pa ni prijetno gledati. Človek ga prepričuje, da bo tako še bolj užival, saj bo s pokritega in suhega prostora lahko opazoval igralce, kako se mučijo na dežju.

»Hotel sem mu reči,« končuje Andrič, »da človek ne more biti zadovoljen, če gleda pred seboj na tisoče premočenih gledalcev in igralce, ki se mučijo na dežju, na spolzkem igrišču, da je to nasprotno, mučno in neprijetno —

toda rekel nisem nič. Pred njegovimi očmi, ki so imele odblesek kovine in so se svetile v mirnem, animalnem življenjskem zadovoljstvu, nisem našel besed, s katerimi bi ga prepričal o nasprotnem. Samo opazoval sem ga, kot bitje iz drugega sveta...« V drugem zapisu opisuje Andrič, kako nelagodno se počuti vsakič, kadar izključi telefon, da bi lahko v miru delal. »Zdi se, da sem nekaj zamudil, da sem se zoper koga pregrešil in da mir, ki sem si ga tako pridobil, ni naraven, ni tisti pravi in zdravi mir, ki je potreben za delo.« Tako iskreno se izpoveduje pisatelj.

Ti odlomki prav gotovo niso nastali kot odgovor na iz trte zvita vprašanja časnikiarjev, ampak izražajo Andričeva intima človeška in ustvarjalna razmišljanja in občutja. Zato so taki in podobni zapisi tega pisatelja dragocenejši za spoznavanje njegovega človeškega lika kot pa površna opažanja časnikiarja in njegovih naključnih sogovornikov.

In nazadnje: ali ne izraža vse Andričevo modro in globoko knjižno delo človeški lik svojega ustvarjalca?

MILAN R. MARKOVIČ

Pesniki o odgovornosti do poezije

Drugo srečanje slovenskih pesnikov v Kranju je pripomoglo k uspešni izmenjavi mnenj o osrednji temi — o odgovornosti poezije. Že lansko srečanje je bilo vsebinsko bogato, letošnje pa je po temi in obravnavanih prispevkih potrdilo, da privabijo tovrstne prireditve ne le pesnike, ampak tudi veliko tistih, ki jim je blizu književnost, zlasti pesništvo. Seveda pa lahko ocenimo vrednost takega srečanja vselej le po tem, kar se je v referatih ali pa v pogovorih nabralo kot spoznanje, kot sveža osvetlitev, kot vsebinsko jedro. Polivalentnost obravnavanega pa je dokaj stvarno razkrila, kako pojmujejo današnji pesniki (in teoretiki, kritiki, publicisti) vprašanje o odgovornosti poezije. Na srečanju, ki ga je vodil pesnik France Pibernik, smo poslušali referate Franceta Forstneriča, Ervina Fritza, Vladimirja Gajška, Nika Grafenauerja, Dimitrija Rupla, Tarasa Kermaunerja, Jožeta Snoja, Tineta Hribarja, Denisa Poniza, Toneta Pretnarja, Sama Simčiča in Iva Svetine. Povabljenih je bilo še več književnikov, ki pa se srečanja niso udeležili.

Večstranska obravnavna teme

je bodisi v referatih, bodisi v razpravi potrdila zavzeto zanimanje za usmerjenost poezije in odgovornost. Kljub različnim pojmovanjem pa je referate in razpravljanja povezovala dokaj skupna poteza, ki bi jo lahko opredelili takole: Poezija je razmerje do svobodnega ubesedenja, območje svobode, ki ni nikomur zavezana, razen poetičnemu. Ker pa poezija ni nekaj zunaj časa in prostora, je v pesniškem območju v ospredju vprašanje pesniškega izražanja kot odgovorno dejanje svobode ustvarjanja. Nekateri posamezniki so poudarjali filozofsko razmerje do poezije, drugi so govorili o svojem pesniškem izkustvu in premišljevanju, pa spet o etični zavzetosti, izraženi s poezijo. Seveda je to del težje, o katerih so govorili razpravljajci.

Kranjske organizatorje je treba pohvaliti za organizacijo, udeleženci so dobili poleg gradiva z lanskega posveta tudi tiste letošnje referate, ki so jih nastopajoči pravočasno oddali. Prireditelj torej spodbuja, naj bi postala takšna ustvarjalna srečanja stalna.

I. G.

Daljna, eksotična Indija na platnu

Ob razstavi slik Stanislava Sluga v Sarajevu

Mlada slovenska akademska slikarka Stanislava Sluga je s svojim ciklusom dvajsetih slik z motivi prijateljske in neuvrščene Indije priredila ljubiteljem likovne umetnosti v Sarajevu redek in nenavaden kulturni dogodek. Njena olja na platnu, prikazana v začetku februarja na razstavi v čitalnici tujega tiska Delavske univerze Djuro Džakovič, so pričarala številnim obiskovalcem te izvirne razstave dihalne Indije. To deželo nam je predstavila ne samo z značilnimi liki indijskih mlekarjev, kamelarjev, modrijanov, dečkov in deklic, temveč tudi z ozačjem indijskega okolja in podnebja.

Pozornemu opazovalcu teh izjemnih slik se zdi, kot da se je ta slovenska slikarka iz vasi Pudo (Stari trg pri Ložu) povsem zvela v ljudi, kraje in podnebje daljne, eksotične Indije, saj je motive od tam prikazala tako

prepričljivo, kot da bi živel v tej deželi več let. Poleg avtentičnosti indijskih likov in posebnosti indijskega podnebja je Stanislava Sluga na teh svojih platnih izrazila tudi splošno človeške posebnosti in značilnosti. Njena vijoličasta smetarka je s svojo pojavo in izrazom nepozabna lik ženske, ki je vajena težkega dela.

Slikarka Stanislava Sluga je našla za svoje nenavadne indijske motive tudi ustrezen kolorit: vse njene slike so v temnejših rjavih tonih, z bogato lestvico nians; po tem si jih gledalci tudi lahko zapomnijo in prepoznajo.

S svojim majhnim ciklusom avtentičnih slik o Indiji se je nadarjena mlada slikarka predstavila tudi sarajevskim ljubiteljem likovne umetnosti kot ustvarjalna velika zmoglost, ki ima še lepo prihodnost.

MILAN R. MARKOVIČ

kultura

KULTURNO IN NARODNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV V VIDEMSKI POKRAJINI

Slovenska beseda živi

Največ slovenske manjšine v deželi Furlaniji—Juljski krajini živi v tržaški, goriški in videmski pokrajini. Veliko se piše o tržaških in goriških Slovencih, malo pa o Slovencih v videmski pokrajini. Zakaj? Slovenci v Trstu in Gorici se zelo dejavni na kulturnem in političnem področju. V Trstu in Gorici so slovenske šole, tržaški in goriški Slovenci pa imajo tudi nekatere pravice, ki jih Slovenci v Benečiji še niso dobili. Treba bi bilo ustanoviti slovenske šole tudi v videmski pokrajini in tako zagotoviti tamkajšnjim Slovencem kulturni razvoj. Toda kljub številnim zahtevam Sindikata slovenske šole, da bi ustanovili slovenske šole v videmski pokrajini, se to žal ni zgodilo, ker šolske oblasti v Rimu nočejo ugoditi njihovim zahtevam.

Kljub vsem težavam pa so Slovenci v videmski pokrajini čedalje bolj dejavni in lahko rečemo, da je postalo kulturno življenje slovenske manjšine v teh krajih v zadnjih letih izredno živahno. V Čedadu deluje slovensko kulturno društvo »Ivan Trinko«, ki pripravi vsako leto literarni natečaj v domačem beneškem narečju za vse učence in dijake osnovnih in srednjih šol, ki so slovenske narodnosti. Otroci, ki se prijavijo na ta natečaj z naslovom »Moja vasa«, napišejo nalogo o rojstni vasi in o navadah njenih prebivalcev. Poleg tega natečaja je v vasi Lese vsako leto festival beneške pesmi, na katerem nastopajo Beneški Slovenci s svojimi pesmimi v beneškem narečju.

Poleg teh dveh osrednjih kulturnih prireditev se v Kamenici pod Matajurjem vsako poletje srečajo prebivalci treh delež: Beneški Slovenci z Italijani in Furlani ter Avstrijci. Na tem srečanju nastopajo domači in drugi zbori, folklorne skupine in domače narečno gledališče. V Benečiji delujejo tudi slovenski mešani zbor, folklorna skupina in amaterska gledališka skupina. Vse to veliko prispeva k širjenju slovenske besede med Beneškimi Slovenci in čedalje bolj utrjuje njihovo narodno zavest. V Čedadu izhaja tudi slovenski časopis Matajur, ki prinaša predvsem novice iz Benečije in

drugih krajev v videmski pokrajini, kjer živijo Slovenci. Obravnava neštete probleme Benečije, med temi pa je najbolj pereče izseljevanje v tujino. Veliko domačinov, povečini mladi ljudje, odhaja po zaslužek v Belgijo, Švico in druge evropske države. Ti mladi bi se sicer radi vrnili v domači kraj, toda Benečija je revna, nima tovarn in zato morajo po kruh na tuje.

Videmska pokrajina pa ni oživila samo na kulturnem, temveč tudi na gospodarskem področju. Lansko jesen so jugoslovanske in italijanske oblasti skupno položile temeljni kamen za graditev dveh tovarn, ki bosta zgrajeni z jugoslovanskim in italijanskim kapitalom. V njih bo dobilo delo sto domačinov.

Poleg Beneških Slovencev živi v videmski pokrajini precej Slovencev tudi v Kanalski dolini, ki je blizu avstrijske meje. Največ Slovencev živi v vaseh Ukve, Zabnice, Ovčja vas in Bela peč. Tudi Slovenci iz te doline so se začeli pred leti sodelovati v kulturnem in narodnostnem življenju. Pozrtvovalnima domačinoma, župniku iz Ukev Mariu Garjupju in prof. Venčeslavu Salvatoreju, se je po dolgotrajnem boju posrečilo ustanoviti popoldanski tečaj slovenščine. Domači šolski in politični dejavniki so na vse mogoče načine ovirali ustanovitev tega tečaja, toda vztrajnost in potrpežljivost narodnostno zavrednih domačinov je premagala nasprotovanje konservativnih italijanskih sil. Dve leti uspešno deluje tečaj slovenskega jezika, ki ga obiskuje več kot 20 otrok. Ti sodelujejo tudi pri folklori in igrajo kratke igrice. Slovenski jezik se tako širi in oživlja. V Ukvah deluje tudi mešani zbor »Planika«, ki uspešno nastopa ne samo po domačih krajih, ampak tudi na pevskih revijah v Gorici in Trstu. Ta kulturni prerod Slovencev v videmski pokrajini nas navdaja z veseljem in z upanjem, da slovenska beseda v teh krajih ne bo še zamrla, čeprav Slovenci tod nimajo pravic. Živeti želijo v slogi in miru z večinskim narodom, zahtevajo pa spoštovanje, svobodno delovanje in ohranjanje tradicij svojih prednikov.

MARKO PAULIN

LOUIS ADAMIČ:

Kaj je resnica? Predvsem je relativna, umika se, težko jo je ujeti. Kakor barve na platnu — ta podčrta drugo ali jo oslabi.

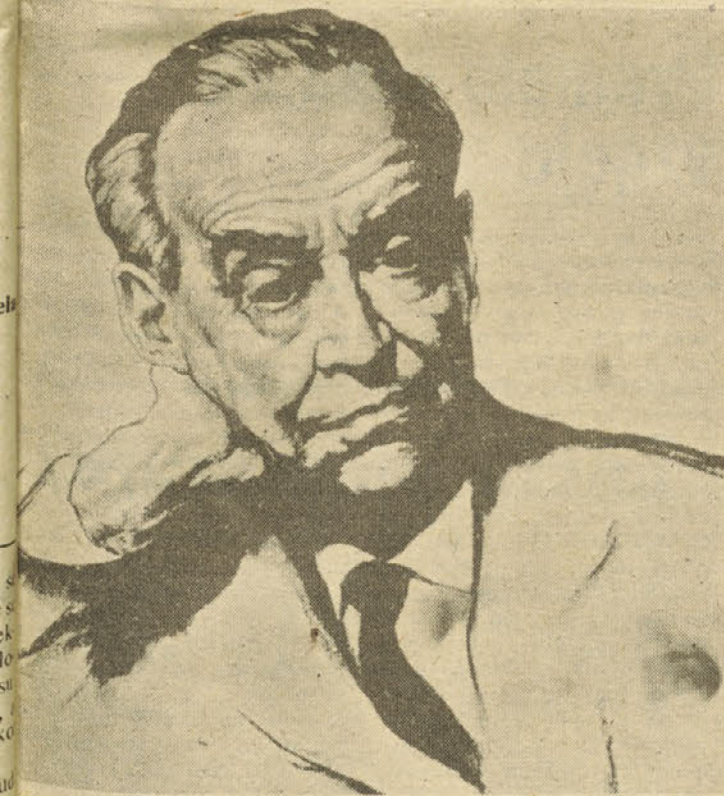
Mislím, da je v tem nekaj usodnega: redkokdaj grem tja, kamor sem bil namenjen.

Ni zmeraj jasno, kaj vpliva na človeka ali kaj ga nagne k temu, da nekaj stori.

(Iz knjige Orel in korenine)

Stanislava Sluga: Tihi upor, olje, 1980

Božidar Jakac: Ivo Andrič

RAZSTAVA

»Moj prosti čas«

V soboto, 27. marca, so na osnovni šoli Karel Destovnik Kajuh v Sošanju slovesno odprli tradicionalno, letos že 14. republiško razstavo Likovni svet otrok na temo Moj prosti čas. Na letošnjo razstavo, ki jo vsako leto priredijo v počastitev obletnice smrti domačina, partizanskega pesnika in narodnega heroja Karla Destovnika Kajuha, je poslalo več tisoč del v najrazličnejših tehnikah kar 113 osnovnih šol iz vseh krajev Slovenije.

Tako kot vsako leto je tudi letošnja razstava pod pokroviteljstvom uredništva Pionirskega lista iz Ljubljane, v sodelovanju Kulturne skupnosti, Občinske zveze prijateljev mladine, Zveze kulturnih organizacij, Sveza otroško varstvo in Izvršnega sveta občine Velenje ter Krajevne skupnosti Soštanj, ki so za nagajence prispevali pet enako-

vrednih nagrad. Žirija v sestavi akademskih slikarjev Petra Krivca, Bogdana Borčiča in predmetnih učiteljic Dane Kočice in Ane Krajnc je imela spričo obilice prispelih del težavno nalogo, saj je glede na omejen prostor za razstavo lahko odbrala le 374 najrazličnejših likovnih stvaritev.

Kulturni program so pripravili učenci Kajuhove šole in pevski zbor pod vodstvom Tatjane Drev. Ob tej priložnosti je izšel tudi lep katalog. Izdajo kataloga so omogočili: Rudnik lignita Velenje, Gorenje Velenje, Združena ljubljanska banka iz Ljubljane in Termoelektrarne ter Tovarna usnja iz Sošanja, ki so s tem pokazali veliko volje za sodelovanje pri tej pomembni republiški likovni manifestaciji učencev slovenskih osnovnih šol.

VIKTOR KOJC

pobude
odmevi

Še vedno čakamo na odgovor...

Proti koncu lanskega leta sem v Prosvetnem delavcu pisala o tistih naših otrocih, ki niso deležni nobenega usposabljanja — doma so pri svojih starših...

Tovarišica iz Kranja nam je odpisala, da so v Kranju poskrbeli tudi zanje, ker so ustanovili varstveni oddelki in tako tudi starše odrešili hudih skrbi za varstvo otrok med njihovim službenim časom.

Odgovora Zavoda za usposabljanje Janez Levec v Novih Jaršah se nismo dobili, pač pa bomo v Prosvetnem delavcu št. 4 zelo lep in spodbuden članek o tem zavodu, ki ga je napisala Tea Dominko. Ničesar pa ni v članku povedanega o tem, ali vendarle bi ta zavod v Ljubljani organiziral tudi mobilno pomoč za otroke, ki so prepuščeni samo staršem.

Svetujte nam, kam naj zaprosimo za pomoč! Kje naj povprašamo za pravice naših težje prizadetih otrok? Zdravi otroci imajo vsega dovolj in preveč — grmadimo jim krožke in glasila, prirejamo jim razna tekmovanja, ekskurzije, izlete — vse lepo in

prav, a prav nič ne bi bili prikrajšani, če bi vsaj desetino njihovega obilja dali otrokom, ki jim družba ne daje drugega kot obilno pokojnino po smrti njihovih staršev. »Kultura neke družbe (še posebno socialistične) se kaže predvsem v odnosu do prizadetih otrok, ki so potrebni pomoči — in to so še posebno otroci, ki živijo pri svojih starših in so od njih povsem odvisni.

Le zakaj tudi teh otrok ne bi mogel Zavod Janeza Levca v Novih Jaršah vključiti med svoje učence?

Na srečo jih ni toliko v Ljubljani, da jih ne bi mogel vsaj nekajkrat na mesec obiskati pedagog iz Novih Jarš. Koliko bi pomenilo za starše, če bi se lahko z nekom sproščeno pomenili o svojem otroku, če bi lahko nekoga vprašali za svet in navodila, kako naj ravnamo s svojim otrokom!

Res ne moremo razumeti, kako da tega vprašanja Zavod Janeza Levca ne more rešiti. Starši smo pripravljeni sodelovati!

MATI PROSVETNA DELAVKA

Ali šola vzgaja in izobražuje za ustvarjalno delo?

Delo je v svoji prilogi z dne 7. novembra 1981 objavilo pogovor s prof. dr. Trstenjakom o ustvarjalnosti po izidu njegove knjige Psihologija ustvarjalnosti. Nanj se odziva dr. Širec v sobotni številki Dela z dne 9. 1. 1982 pod naslovom Ustvarjalnost je v bistvu nekonformistična. Razpravljati nameravam o ustvarjalni funkciji vzgoje in izobraževanja glede na dosedanje prevladujoče stili dela v naši šolski praksi.

Za uvod naj navedem pomembno Trstenjakovo misel, da je v bistvu vsak človek ustvarjal in njegov etični imperativ: »Vsak človek je lahko in naj bo ustvarjalni!« V tej zvezi navaja, da šole vzgajajo le »vzornega učenca«, ki zvesto posnema in ponavlja samo to, kar mu učitelji (tudi na univerzi) ponujajo. Tako se učenci ne usmerjajo v samostojno ustvarjalno delo. Tov. dr. Širec kot realist povzema, da je pričakovanje o ustvarjalnem delu v šoli »zanesljajsko, romantično idealiziranje«. Ta trditve pa se ujema s Trstenjakovim očitkom.

Ni pa v celoti sprejemljiv tisti del njegove polemike glede temeljnega smotra operativnega znanja v šolskem izobraževanju, ki ga opredeljuje in pripisuje »sodobni« didaktiki v teje formulaciji: »V šoli morajo učenci pridobiti stopnjo operativnega znanja, da bi nekateri med njimi (podčrtal pisec) še z nadaljnjim razvojem

dosegli stopnjo ustvarjalnega znanja, ki je tudi šolski ideal.«

Če je cilj »sodobne« didaktike pridobivanje operativnega znanja le na ravni poznavanja, kot ga opredeljuje, da je tako znanje »sistem in logični pregled posameznih dejstev in posplošitev o objektivni stvarnosti, ter tisto, kar si je človek pridobil in obdržal v svoji zavesti«, potem je taka »sodobna« didaktika konformistična še zlasti glede ustvarjalnega dela v srednjem in visokem šolstvu.

Operativno znanje prav gotovo predstavlja mnogo več, predvsem pa razumevanje in vpogled v odnose — zveze.

Oglejmo si, kako je Benjamin Bloom v klasifikaciji ciljev operativnega znanja razvrstil stopnje kakovosti znanja za spoznavno področje:

— znanje na ravni navajanja dejstev, formul, letnic, števil, imen, pravil, principov, zakonitosti, teorij;

— znanje na ravni pojasnjevanja, dopolnjevanja, spreminjanja — prevajanja skic, tabel, diagramov v besedilo in obrnjeno besedilo v sheme,

— znanje na ravni aplikacije, uporabe metod, tehnik, pravil, načinov v povezovanju s prakso,

— znanje na ravni členitve struktur, problemov, nalog glede na odkrivanje odnosov, posledic, vzrokov — izvorov;

— znanje na ravni povzema-

nja — oblikovanja sklepov, poročil, zakonitosti, definicij, formulacij, projektov;

— znanje na ravni vrednotenja, utemeljevanja z zavzemanjem stališč, s preverjanjem glede na pogoje, z ocenjevanjem — presojanjem določenega dela, s komentiranjem, s ponujanjem alternativ.

Ko primerjamo te ravni kakovosti znanja s pedagoško prakso, zlahka ugotovimo, da prevladuje v šolah mehansko reproduciranje — z navajanjem dejstev, formul, letnic, števil, imen, pravil, principov zakonitosti in teorij. Tako znanje pa je pridobljeno z učenjem na pamet. Izjema so do neke mere le osnovne šole, predvsem na stopnji razrednega pouka. Nanjo verjetno tudi misli tov. Širec, ko zavrača očitke o neustvarjalnem delu učiteljev. V srednjem in visokem šolstvu pa najpogosteje proti pričakovanju prevladuje navedena najnižja raven znanja. Taka praksa dopušča, da najbolj uspevajo tisti, ki si pridobivajo znanje »po spominu«. Strinjam se s trditvijo tov. Širca, da se mora vsak učenec, od osnovnošolskega do visokošolskega, naučiti najprej svojih tehniških abeced in to čim bolj »vzorno, pravilno in temeljito«. Največkrat z izredno veliko truda in z dolgorajnim učenjem, ponavljanjem, utrjevanjem vse do stopnje operativnega znanja. Pri tem nekateri dosežejo boljše ali slabši uspeh, nekaterim pa sploh ne. »Faza drila« je nujna tako za »navadne zemljane« kot za vrhunske strokovnjake. Tragika našega izobraževalnega dela

v šoli pa je prav v tem, ker je tak usmerjen in se bolj ali manj tu konča na tej ravni.

Kako naj bodo mladi strokovnjaki, potem ko končajo dolga stopnja študija, pripravljeni za ustvarjalno delo, ko jih vseh deset ali dvajset let šolanja, največkrat že od višjih razredov osnovne šole do diplom na fakulteti, obravnavamo kot pasivne poslušalce, ne pa kot ustvarjalne ljudi, ki naj bi pokazali svoje pridobljene operativ-

znanje. Ustvarjalno zasnovan pouk zahteva veliko več od učiteljev od učencev. Pedagoški delavci niso niti nagrajeni za tako delo niti zanj usposobljeni. V didaktiki že desetletja prepisujemo in reproduciramo ene in iste učne metode, ki so namenjene bolj tehniki učiteljevega dela kakor pa pouku, zasnovanemu na dvo- semerni komunikaciji. Vedemo se tako, kakor da se to področje ne bi razvijalo. Zaradi podedovanih, trdoživih tradicionalnih vzorcev, predvsem iz srednjega veka, se ohranja učenje na pamet. Tudi v novem izobraževalnem programu za pedagoško usposabljanje učiteljev zamajamo iščemo v didaktiki na eni strani heuristične, interakcijske učne metode, kot so metoda geneze, metoda analogije, metoda dela-projekta, metoda študij primera, problemska metoda itd., na drugi strani pa temeljno operativnem oblikovanju vprašanj za preverjanje ustvarjalnega znanja.

BRANIMIR LORENČIČ

ODGOVOR MATERI

Skrb za težje duševno prizadete otroke

V člankih sprašujete in iščete pomoč za svojega težje duševno prizadetega otroka. Razumemo vašo stisko in nemoč. Želite le, da bi bil vaš težje prizadeti otrok med vašo odsotnostjo v ustreznem varstvu in da bi vas občasno obiskal mobilni specialni pedagog. Radi bi tudi zvedeli, kam se morate obrniti, da boste dobili odgovor.

Zal vam moramo povedati, da tudi danes ne boste dobili določenega odgovora, ki bi rešil vse vaše tegobe in skrbi. Vprašanja, ki jih zastavljate Zavodu za usposabljanje Janez Levec, presegajo pristojnosti in možnosti, ki jih ima zdaj zavod.

Po objavi vašega članka smo ugotovili, da sami naštetih vprašanj ne moremo rešiti. Zdal je v Ljubljani takole poskrbjeno za prizadete otroke:

Vsaka pomoč staršem izvira iz diagnoze prizadetosti. Zdravstvena služba že takoj po rojstvu vpiše v poseben register vse otroke, pri katerih meni ali ugotovi, da so mogoče razvojne težave. Take otroke obravnavajo v predšolski dobi otroški dispanzerji. Najdaljšo tradicijo pri skrbi zanje ima Mentalni higienski oddelki (nekdanji Centralni otroški dispanzer) pri Zdravstvenem domu Ljubljana Center. Ta opravi diagnostični postopek in ugotovi, katera področja otrokovega delovanja so prizadeta. Otrok obiskuje ta oddelki in je deležen posebne obravnave ter vaj za spodbujanje psihičnega razvoja, razvoja govora in motorike, če je to potrebno.

V zadnjih letih so pri nekaterih vzgojno-varstvenih organizacijah ustanovili posebni oddelki za predšolske otroke, ki so moteni v društvenem ali telesnem razvoju. Takšen oddelki je tudi za nepomikne predšolske prizadete otroke.

Zavod za usposabljanje Janez Levec je organizacija za usposabljanje zmerne (srednje) in lažje duševno prizadetih otrok šolske starosti, to je od 7. do 16. ali do 18. leta.

Lažje duševno prizadeti otroci obiskujejo osnovno šolo s prilagojenim programom. Po končani osnovni šoli se vključijo v prilago-

gojene oddelke usmerjenega izobraževanja, kjer se usposobijo za manj zahtevna dela ali pa se priučujejo v organizacijah združenega dela za dela in naloge, ki jim ustrezajo. Ti učenci se po končanem usposabljanju zaposlijo, seveda, če so zdravi.

V oddelkih za delovno usposabljanje v Jaršah usposabljamozmerno (srednje) duševno prizadete otroke in mladostnike. Usposabljanje poteka po verifikiranem programu. Otroci se usposabljaajo za delo v delavnicah pod posebnimi pogoji, kamor odidejo po končanem usposabljanju.

Vse otroke sprejema zavod v obravnavo le na podlagi izvida in mnenja strokovne komisije in napotitvene odločbe pristojnega občinskega organa socialnega skrbstva.

Za težje prizadete otroke v šolski starosti v Ljubljani nimamo ustreznega zavoda, čeprav si Društvo za pomoč duševno nezadostno razvitim osebam že več let prizadeva, da bi tak zavod ustanovili. Tudi v Sloveniji imamo za te otroke samo Zavod dr. Marjana Borštnarja v Dornavi pri Ptuj in še ta je popolnoma zaseden, tako da nekateri otroci dolgo čakajo na sprejem.

Bolj spodbudna pa je vset, da so končane priprave za dolgo in težko pričakovani zavod na Igu, ki bo, po sedanjih predvidevanjih, lahko že ob koncu leta 1983 prevzel v varstvo 104 gojence.

K predlogu, naj bi posebne osnovne šole, v Ljubljani pa Zavod za usposabljanje Janez Levec organizirale oddelke za varstvo težje prizadetih otrok, vas je spodbudil članek Silve Lebar, ki je opisal, kako uspešno so ta problem rešili v Kranju.

Iz tega članka lahko razberemo, da sta oddelki ustanovili občini Kranj in Trzin, financirale pa ga bodo zdravstvena, izobraževalna in socialna samoupravna interesna skupnost. Na srečo je imela Osnovna šola Helene Puhar prostor za namestitev tega oddelka. To je prav gotovo zgledna rešitev tega vprašanja.

Po objavi vašega predloga, da naj bi tudi Zavod za usposabljanje Janez Levec organiziral

oddelki za varstvo težje duševno prizadetih otrok, smo na članek opozorili Društvo za pomoč duševno nezadostno razvitim osebam, ki ima tudi v Ljubljani uspešno tradicijo in je v zadnjih letih naredilo veliko koristnega za prizadete otroke in njihove starše, to ugotavljate tudi sami v svojem članku.

K reševanju tega vprašanja bo treba tudi v Ljubljani pritegniti vse občine in zainteresirane samoupravne interesne skupnosti, socialna skrbstva občin, zdravstvene organizacije in druge strokovne ustanove, ki skrbijo za prizadete otroke. Predlog, da bi bil oddelki pri oddelkih za delovno usposabljanje v Jaršah, za zdaj ni mogoče uresničiti, ker so ti prostori zasedeni. V oddelkih je prostora za približno 90 otrok, zdaj pa jih je v njih 130, tako da uporabljajo za usposabljanje tudi zbornico in kabinet.

Predlagate tudi organizacijo mobilne specialne pedagoške službe, ki bi občasno obiskovala prizadete otroke na domu. Doslej smo imeli v Ljubljani že nekaj poskusov organizacije te službe. Organiziralo jo je Društvo za pomoč duševno nezadostno razvitim osebam s študenti Pedagoške akademije. Mobilna služba s pomočjo študentov — prostovoljcev je organizirana tudi pri Svetovalnem centru za otroke, mladostnike in starše. Žal je praksa pokazala v obeh primerih, da bo treba mobilno službo postaviti na trdnjša tla, kljub veliko dobre volje in pripravljenosti posameznih prostovoljcev.

Ne zdi se nam pomembno, pri kateri organizaciji bi bila mobilna služba, vemo pa, da je potrebna in da bi jo bilo treba organizirati, s stalno nameščenim delavcem, ki bi v Ljubljani opravljal samo to delo. Predlog, da bi to delo honorarno opravljal strokovni delavci iz oddelkov za delovno usposabljanje, ne bi bil najboljša rešitev, saj so vsi delavci polno zaposleni, njihovo delo pa je težko in naporno.

Menimo, da bi bilo treba v Ljubljani sklicati posvet vseh zainteresiranih, da bi rešili vprašanje varstva in mobilne službe.

Z našimi predlogom bomo seznanili Društvo za pomoč duševno nezadostno razvitim osebam v Ljubljani.

Tudi mi želimo, da bi se ta vprašanja čimprej ustrezno rešila in smo pripravljeni, po naših možnostih, vsestransko sodelovati.

ZDRAVKO JERAS

Kako zadovoljujemo otrokove temeljne potrebe

Vzroke agresivnosti moramo iskati včasih že v otroštvu

Ali se otroci v vrtcih dobro počutijo in ali so srečni — to vprašanje si morajo vzgojiteljice in varuhinje v vrtcih postavljati vsak dan posebej in v svojo delovno dobo. Ali imamo do otroka in njegovega razvoja spoštljiv odnos? Ali je dnevni red vzgojno-varstvenih organizacij v skladu z otrokovimi potrebami?

Predšolski otrok je pretežno čustveno bitje, zato mu moramo ustvariti v vrtcu toplo in pristno

čustveno ozračje, saj bomo le tako zadovoljili njegove temeljne socialne potrebe. Vemo, da sta hrana in počitek otroku življenjsko potrebna in da mora v vrtcu dobiti 50 do 65 % dnevno potrebnih hranilnih snovi. Sedava hrane in kalorije pa niso dovolj, saj potrebuje otrok tudi tako imenovane »psihološke vitamine«, kot pravijo psihologi.

Naglica, ki jo srečujemo včasih v vrtcih, je otroku škodljiva. Zaradi nje nastaja včasih, zlasti v

času kosila, napeto ozračje. Otrok prebije v vrtcu devet ur, zato ni razloga za naglico in lahko upočasnimo čas.

V vrtcih danes praktično ni več siljenja otroka s hrano, niti ne zahtevamo od otrok, da vse pojedjo, kar je na krožniku. Vedno bolj vzgojno osebe uresničujejo vzgojne naloge ob hranjenju — razvijanje samostojnosti pri najmlajših, pri starejših pa tudi razvijanje socialnih čustev in sodelovanja. Pač pa še srečujemo primere, ko vsiljujejo otroku počitek. Anketa med starši je pokazala, da se kar četrtina otrok brani vrtca, v katerem zahtevajo od vseh otrok obvezno spanje.

Ali pomislimo, kaj pomeni za otroka prisilno dveurno mirovanje z odprtimi očmi — morda še v prenatrpani spalnici? Upoštevanje otrokovih naravnih potreb se kaže tudi pri navajanju na čistočo. Velik korak

naprej smo naredili že s tem, ko smo pred leti odpravili preživetno navado, da so morali otroci odhajati v kolonah v sanitarni prostore opravljati svoje potrebe. Ali pri tem strokovno pravilno ukrepamo, zagotavljamo otrokom potrebno intimnost?

Zadovoljevanje otrokovih primarnih bioloških in socialnih potreb sodi v temeljne naloge vzgojno-varstvene organizacije. Če teh potreb na pravilen način ne zadovoljujemo, so posledice otrokovem ponašanju vidne včasih pa tudi v celotnem otrokovem vedenju. O teh vprašanjih bi morali v vzgojno-varstvenih organizacijah večkrat razpravljati, če je potrebno tudi s svetih staršev in drugje. Verjetno bi v nezadovoljenih otrokovih temeljnih potrebah lahko poskrali tudi vzroke morebitne kasnejše agresivnosti.

MAJDA VUJOVIČ

Premalo časa za vzgojo

Da bi poglobili pedagoško znanje in izkušnje, da bi uspešneje reševali tudi bolj zapletene vzgojne težave, smo v učiteljskem zboru organizirali predavanje o vzrokih in posledicah vedenjskih odklonov mladih. Razprava na to tematiko je odprla več vprašanj o vzgojni usmerjenosti družin, šol in vsakega posameznika, ki mu je vzgajanje-poklic in dolžnost. Zadevala je v bistvu stvari in skušala dati odgovore nanje. Na primer: kaj lahko stori šola za boljše družinsko vzgojo? Kako naj se šola in dom dopolnjujeta in sodelujeta? Kako naj šola uresničuje svojo vzgojno funkcijo? Je v šoli preveč ali premalo demokratične vzgoje? Kako odpravljati nedisciplino in izboljšati delavnost, doseči večjo vztrajnost, kultivirane odnose med učenci? Zakaj ta ali oni učitelj »nima« problemov, drugi pa jih ima? Kdo naj jih rešuje in kako? Zakaj ne nameenjamo več časa vzgoji? So vzrok temu prenatrpani učni načrti?

Na nobeno vprašanje ni mogoče dati splošno uporabnega odgovora ali napotila. Pa vendarle je razprava predvsem potrdila že znane resnice: Verbalizem, metode zapovedovanja, avtoritarnost niti v družinski niti v šolski vzgoji niso uspešne. Zvrgli sta jih teorija in praksa. Nekaj drugega so individualni in skupinski pogovori, ki temeljijo na demokratičnosti in razumevanju. Medtem ko se v šoli upravičeno pritožujemo na prezahtevni in preobsežni učni načrt, pa moramo hkrati vedeti, da ni vzgoje brez pouka in drugega dela, da je eno z drugim povezano in prepleteno.

Vzgojna pa je dejavnost sama takrat, ko v njej zagotavljamo aktivno vlogo učenca, ki opravlja čisto določene naloge z določenim ciljem. Učenceva dejavnost pa bi morala biti vtakana v vse delovne procese, v vse vrline življenja v šoli.

Tega pa ni lahko uresničiti.

V. VEZOVIK

Nova vsebina v šoli — most do združenega dela

Nekdanja koprška gimnazija je postala srednja naravoslovno-matematična in pedagoška šola

Obisk na koprski gimnaziji, zdaj, po novem Srednji naravoslovno-matematični in pedagoški šoli, je zame zmeraj znova majhno doživetje — nekoliko zaradi dobrih starih časov, ko smo obiskovali to šolo še kot gimnazijci, še bolj pa zaradi prijaznega, zagnanega, delovnega in zgovornega ravnatelja.

Vendar moj namen tokrat ni bil pisati o Antonu Skoku, vzgojitelju, pedagogu, ravnatelju in človeku, saj bi o njem in njegovem delu gotovo morali napisati poseben članek. Moja pozornost velja predvsem izkušnjam, analizam in ugotovitvam učiteljev in učencev Srednje naravoslovno-matematične in pedagoške šole v Kopru po prvem polletju izvajanja srednjega usmerjenega izobraževanja. O njih je pripovedoval Anton Skok takole: »Uvajanje usmerjenega izobraževanja pomeni velik napor za učence in učitelje. Skupna vzgojno-izobrazbena osnova, ki je obdelana po učnih načrtih za posamezne predmete, je tako zahtevna in obširna, da terja temeljito pripravljenost v snovem pa tudi metodično-didaktičnem pogledu — tako za učence kot za učitelje. Ko pravim, da velja to za učitelje, menim, da terja iskanje načinov in metod za aktiviranje več miselnih procesov pri mladih veliko dodatnega usposabljanja s samoizobraževanjem in seveda z organiziranim delom v aktivih, pa tudi med aktivih. Seminarji so sicer res dali učiteljem napotke, smernice, zdaj pa morajo učitelji sami iskati načine, kako jih bodo uresničili. Največji problemi se pojavljajo na snovnem področju, saj ugotavljamo, da so učni načrti ponekod pisani preveč po predmetih in ne nakazujejo in ne upoštevajo korelacije z drugimi predmeti. Tako morajo učitelji zdaj sami iskati in najti te povezave, znati smotno izbrati čas, poiskati primerne prijeme. Pri tem morajo izhajati iz predmet-

negi področja kot celote ne pa iz posameznega predmeta.«

Sprašujem, Anton Skok pa na vsako vprašanje hitro najde odgovor.

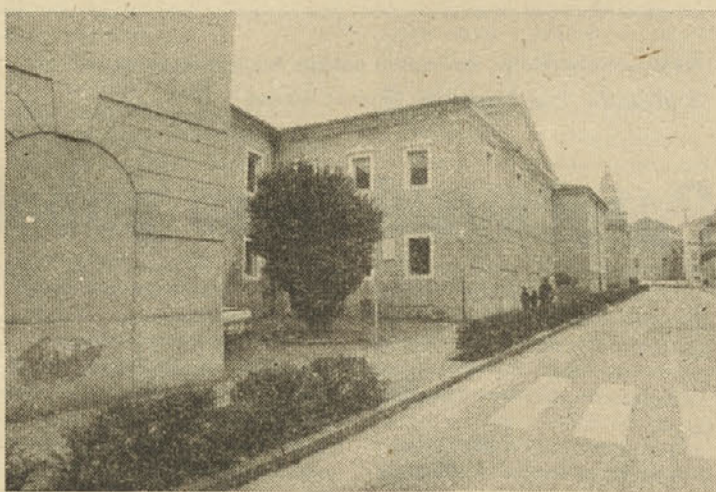
● Ali menite, da je učitelj zdaj preveč prepuščen svoji iznajdljivosti, sposobnosti za povezovanje sorodnih vsebin, samostojnem iskanju novih metod in oblik?

»Po eni strani prav gotovo. Po drugi pa ugotavljamo, da je učitelj pri svojem delu premalo svoboden, da mu premalo zaupamo, da bi ob vsebinah, ki so predpisane, razvijal predmete v skladu z načeli in širšimi opredelitvami teh vsebin — ne pa le z izpolnjevanjem predpisanega števila ur in z natančno določenimi metodami.«

● Kaj pa učenci? Omenili ste, da je uvajanje usmerjenega izobraževanja tudi zanje velik napor. Ali menite s tem, da so preobremenjeni, da so učni načrti zanje prezahtevni in preobsežni?

»Prav gotovo, čeprav sledijo učenci novim programom zavzeto in so imeli ob polletju kar dobre uspehe. Na kemijski usmeritvi je bil uspeh sicer le 54,8 %, vendar je še zmeraj v povprečju uspehov v kemijski usmeritvi. Bolje je bilo na pedagoški usmeritvi, kjer smo imeli 76 % uspešnih učencev in učenek. Pri teh opažamo, da so imeli tudi ob vpisu v pedagoško usmeritev boljše uspehe kot prejšnji rodovi, pa tudi motivi za pedagoško delo so pri njih izrazitejši, sami programi pa jim, žal, te motive premalo razvijajo. Najboljši uspeh smo imeli seveda na naravoslovno-matematični usmeritvi, bil je kar 98,6 %. Torej je preskus znanja, ki smo ga morali izvesti zaradi prevelikega števila vpisanih učencev le opravil svoje. Tu so res najboljši učenci — glede na njihovo znanje iz osnovne šole, program zlahka osvajajo in izpolnjujejo vse učne

obveznosti. Na oddelčnih konferencah pa so se učenci vseh usmeritev pritožili, da so z učenjem preobremenjeni, opažamo pa tudi, da so začeli opuščati zunanjske dejavnosti, dejavnosti v društvih pa tudi glasbeni šoli, samo da bi zadostili zahtevam šole, izobraževanja. To pa za celosten razvoj mlade osebnosti ni sprejemljivo, vsaj tako menimo

Sodoben pouk za starimi zidovi

na naši šoli in prav na tej podlagi snujemo analizo uspešnosti izvajanja usmerjenega izobraževanja ob koncu šolskega leta.

● Ugotavljate sicer, da je bil ob polletju uspeh kar v redu, vidimo pa, da so razlike precejšnje. Zakaj pravzaprav, če imamo skupno vzgojno-izobrazbeno osnovo in iste učitelje...?

»Učenci pa niso enaki. Omenil sem že, da smo imeli na naravoslovno-matematični usmeritvi preskus znanja, na drugi strani pa vemo, da so si učenci, ki so se vpisali v kemijsko usmeritev (ki mimogrede izobražuje za tretjo in četrto stopnjo zahtevnosti) izbrali dela in naloge, do katerih bodo prišli hitreje — v šolskih klopih bodo torej manj časa nabirali znanje kot drugi učenci. Za vse učence, ki so torej v kemijski usmeritvi, ugotavljamo, da so

prinesli iz osnovne šole slabše znanje (prihajajo predvsem iz okoliških šol).

Njihovi uspehi so v glavnem dobri, v drugih dveh usmeritvah pa imamo v glavnem prav dobre in odlične učence, zanje so tudi programi večje breme. Temu ustreznosti so seveda tudi uspehi po prvem polletju; vendar smo se že po prvi konferenci, ki je poka-

znala slabši uspeh kot prvo polletje, odločili, da bomo dosledno upoštevali merila.«

● Mar to tudi pomeni, da osnovna šola svoje naloge ni zadovoljivo opravila. Ponekod namreč učitelji v srednjih šolah ugotavljajo, da imajo učenci osnovnih šol precej pomanjkljivo znanje, da niso predelali celotnega osnovnošolskega programa...

»Res je precej pomanjkljivosti v usklajevanju programov osnovnih in srednjih šol. Razprave o smernicah za delo osnovne šole so dobra podlaga, da to popravimo. Če bomo lahko vpisovali v usmerjeno izobraževanje tako veliko populacijo učencev, bodo morali ti izpolniti zahteve osnovnošolskih programov v celoti. Potrebno pa bo boljše sodelovanje učiteljev

osnovnih šol z učitelji srednjih šol. Posebno ob nekaterih problemih povezovanja vsebin osnovne in srednje šole, pri odločanju o tem, katere vsebine so nujne, katere pa bi morda lahko skrbili ali celo opustili. Povezava med osnovno in srednjo šolo je namreč nujna za nenehno povezan vzgojno-izobrazbeni proces, za doseganje uspehov storilnostne, učne narave, enako, če ne še bolj pa pri vzgoji. Ugotavljamo tudi, da so programi srednjega usmerjenega izobraževanja pisani preveč kot pripravljalnica za dela in naloge, premalo pa kot podlaga za oblikovanje mladega človeka, njegovega odnosa do dela in do družbe, v kateri živi, do vseh vrednot, ki jih imamo v smotnih jasno napisane, izvedbi pa prepuščene samim šolam.

Marsikatera kritična beseda, razmišljanje in opozorilo je torej velo iz pogovora z ravnateljem Srednje naravoslovno-matematične in pedagoške šole v Kopru Antonom Skokom. Da pa ne bi mislili, da je skoraj vse, o čemer razmišljajo v tem času na tej šoli, potrebno razmisliti in popravkov, je Anton Skok na koncu našega pogovora dodal:

»Srečanje z vsako novostjo je prav gotovo nekakšen spopad in spodbudi k še večji dejavnosti. Tako je tudi uvajanje usmerjenega izobraževanja spodbudilo učence in učitelje na različnih področjih delovanja in razmišljanja. Zelo pomembno je področje naravoslovnih in kulturnih dejavnosti, ki izstopajo iz celotne dejavnosti šole. Tu pomenijo naravoslovni in kulturni dnevi čudovito povezovanje vsebin, možnost ustvarjalnega vključevanja mladih v načrtovanje, izvajanje pa tudi spremljanje celotnega vzgojno-izobrazbenega procesa. Dnevi, ki smo jih že organizirali, so bili zgledni, pokazali so bogastvo, ki ga pogosto zanemarjamo, bogastvo

usmerjeno
izobraževanje

učencevih zamisli. Zamisli in prijemov, ki jih nismo bili navajeni in pomenijo obogatitev dela na šoli v vsebinskem, praktičnem delu, v doživljanju učencev in učiteljev ter v povezovanju učencev med seboj in zunaj šole. Drugo pomembno področje, ki je prav gotovo korak naprej, je v načinu in metodah dela. Iskanje vsebin v delovnih zvezkih in druge usmerja učence v iskanje dodatne literature, v poglobljanje, individualizacijo in notranjo diferenciacijo.

Tretja pozitivna novost, ki jo je treba omeniti, pa je ta, da se temeljite priprave na proizvodno delo in delovno prakso združile izvajalce in uporabnike. Med njimi, torej med družinim delom in šolo, se bo torej dograjeval vsebinsko, ne pa zgolj deklarativno in bo tako trdnější.

Tudi povezovanje šol med seboj usmerjanje in preusmerjanje prinaša novo kakovost, saj zahteva strokovno delo. To se bo na šolah nujno poglobilo, tako da bomo našli take oblike, metode in načine za zadovoljevanje kadrovskih potreb, ki bodo v resnici temeljili na zmogljivostih in resničnih potrebah po delavcih za posamezna področja. Sedanje usmerjanje vse večjega števila mladih v proizvodne poklice pomeni torej pozitiven premik, ki ga pa verjetno še nismo znali dobro ovrednotiti.«

»Na reformo vzgoje in izobraževanja gledate torej z optimizmom.« sem rekla, Anton Skok pa je pritril: »Veliko je dobrega, pozitivnega, in to nas opogumlja. Zavedamo se tudi, da je to proces, vendar je za zdaj še preveč bremen na ramenih učiteljev. Upamo, da bodo v nadaljevanje reforme vključeni tudi drugi dejavniki, ki so do zdaj, žal, vse pre pogosto odpovedali.«

Optimizem torej, z veliko mero previdnosti in treznim razmišljanjem o slabostih, ki jih je treba takoj, čimprej odpraviti. JASNA TEPINA

POMAGAJMO UČENCEM IZ LABIRINTA NEUSPEŠNOSTI

Odkrivanje vrzeli v znanju

Kadar je na našem urniku **dopolnilni pouk**, je okrog moje mize grozd otrok, ki bi radi sodelovali. Vedno izberem enega ali dva učenca, ki ne sodita v skupino otrok, ki so potrebni pomoči.

Na začetku ure se skupaj igramo. Primer igre (Stay alive): Igra je sestavljena tako, da morajo biti učenci pozorni na barvo kroglic, barvo premikajočih letvic, smer gibanja letvic, na podolžne in prečne vrste, na polne in prazne vrste, ... Zaposli jih ročno, miselno in z upanjem, da bodo zmagali. Vendar je zmaga veliko odvisna od sreče in je zato tega primerna za te učence.

Ko se pri igri primerno ogrejejo, jih pustim same in le od časa do časa komentiram potek igre.

Ta čas je **izredna prilika**, da opazujem otrokove **psihofizične sposobnosti**. Kajti učno neuspešnemu učencu praviloma ne manjka samo ozkega šolskega znanja, ampak gre tudi za pomanjkanje nekaterih **spretnosti in sposobnosti** in za fiziološko **preobčutljivost**. Vzroke za neuspeh moramo torej odkrivati ob upoštevanju vseh dejavnikov.

Kaj torej, odmaknjena od zavzetih igralcev, opazujem?

- Spretnost prstov in rok,
- slušne zaznave,
- slušne zaznave, kombinirane z drobno motoriko,
- orientacijo v prostoru,
- zapornost,
- težave pri razumevanju navodil,

- posebnosti izgovorjave,
- besedni zaklad,
- čas koncentracije,
- pomanjkljivosti vida, sluha,
- nevrotične navade (grizenje nohtov),
- doživljanje uspeha,
- prenašanje poraza,
- agresivnost,
- željo in voljo za doseg cilja.

Ko opazim **nekatero posebnost**, iz njih sklepam, kakšni so **morebitni vzroki za otrokovo neuspešnost** in sestavim **načrt za odpravo ali omilitve težav**.

1. Predelamo vaje za ročne spretnosti, vaje koordinacije, vaje za premagovanje telesnega napora, spretnostne vaje, vaje konstruiranja in grafične vaje.

2. Večina normalno inteligentnih šolskih otrok ima pri učenju branja in pisanja začetniške težave. Med njimi pa je nekaj takih (5/10 %), ki jim povzročata **branje in pisanje zelo hude preglavice**. Ti otroci se še v tretjem, četrtem pa tudi v petem razredu mučijo s pomanjkljivostmi, ki jih drugi prerastejo že v prvem ali drugem letu šolanja. Te bralno napisovalne motnje spadajo med specifične učne težave.

Kakšne težave imajo učenci pri branju?

Značilne so:

- blokade (zaostanki, daljši od 10 sek.),
- počasno branje,
- nepopolno spajanje glasov v besede,

- moten ritem branja,
- pomanjkljiva izgovorjava,
- narečna izgovorjava,
- ponavljanje posameznih besed,
- moteno zaporedje branja (najprej tiho, nato glasno branje),
- preskakovanje vrstic,
- nerazumevanje prebrane besedila,
- obračanje črk,
- zamenjava črk: b/d, m/n, o/a, b/p, t/d, ...
- zamenjava besed,
- izpuščanje dela besede ali cele besede,
- dodajanje besed, ...

Pri pisanju pa se pojavljajo tele slabosti:

- počasnost
- neurejenost
- nečitljivost
- neenakomernost črk
- prekomerno pritiskanje
- zrcalna pisava
- izpuščanje črk, itn. ...

V pomoč pri odpravljanju teh napak in slabosti v branju in pisanju nam je na voljo kar precej dostopne literature in pripomočkov, zato se ne bom spuščala v razčlenjevanje.

Literatura:

- Legastenija, B. Šali, Zavod SRS za rehabilitacijo invalidov, Lj. 1977.
- Igrajmo se in premagajmo težave, A. Žerovnik, Pedagoški inštitut, pri univerzi v Ljubljani.
- Premagovanje pravopisnih težav, O. Kunst-Gnamuš

V. Slabe, Pedagoški inštitut, 1980.

B. Šali, Motnje v branju in pisanju, Lj. 1975.

Ne bo pa odveč, če poudarimo še enkrat: **Pomembno je, da začnemo z dejavnostjo, pri kateri je otrok še uspešen.**

Poiščemo, kaj zna, kaj zmore, prizadevamo si, da **otrokovo energijo usmerimo k doživljanju uspeha**.

3. Nazadnje pride na vrsto **odpravljanje vrzeli ožjega šolskega neznanja**: seštevanje, odštevanje, množenje, deljenje, ... odgovori na vprašanja, nareki, opisi, spisi, ...

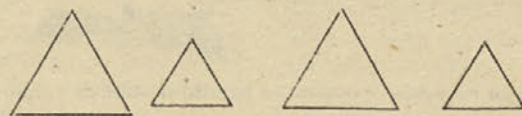
Učiteljica napiše in sestavi naloge tako, da jih **razvrsti glede zahtevnosti na več stopenj**. Naloge naj bodo napisane čitljivo, skrbno, lično in na manjših lističih.

Posebej bi omenila zanimive naloge, pri katerih morajo otroci sami sklepati in trdo premišljevati.

Primeri nalog:

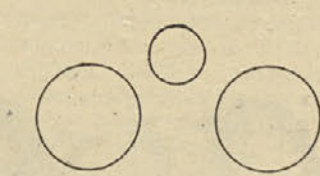
a) Majda ima 20 lesenih kroglic. 15 je rdečih, pet je zelenih. Iz katerih bo naredila najdaljšo ogrlico?

b) V enega od trikotnikov, ki ni majhen, nariši križ.

iz prakse
za
prakso

c) Potegni črto od pike, ki ni debela, do kroga, v katerem se ni pike.

(Naloge je izdal Pedagoški inštitut.)

Otroci najlaže **razsojajo o svojem uspehu** tako, da se **primerjajo z vrstniki**. Take primerjave pa učno neuspešne učence močno prizadenejo, ker spoznavajo, da so slabši od vrstnikov.

Zelo pomembno je, da učiteljica **shranjuje otrokove izdelke**. Ko opazi **napredek, ga otroku tudi prikaže**. Učencu s tem omogoči, da dojamne svoj lastni napredek, svoj lastni uspeh.

In zdaj še morda beseda ali dve o **vlogi dobrega učenca**, ki sodeluje pri **dopolnilnem pouku**.

Včasih malo nepremišljeno zadolžimo dobre učence, češ: Pomagaj sošolcu pri matematiki!

To je veliko presplošna naloga za otroka, včasih huda obremenitev. Kajti sošolec je morda res dober matematik, vendar bo imel najbrž težave s podajanjem snovi. Mi, ki smo pedagoško psihološko podkovani, nismo zmogli v petih urah med tednom odpraviti vrzeli, ali naj to stori vrstnik v eni ali dveh urah na teden?

Sodelovanje med sošolci pa lahko učiteljica spodbuja tako, da:

- svetuje, katere naloge naj predelata skupaj;
 - omeji čas pomoči;
 - po določenem času preverja uspešnost obeh (uspešnost podajanja snovi pri prvem in osvajanju snovi pri drugem);
 - učenca zmeraj pohvalimo za dobro opravljeno delo.
- Izboljšanje dosežemo tedaj, če ima otrok **resnične in zadostne izkušnje, da tudi on lahko uspe**, da je sposoben in upoštevan. V takem prepričanju se bo delo raje loteval, vztrajal in dosegal uspehe.

ERIKA FERBAR

satira
humorKdo pravi, da v šoli
ni smeja?

Po direktni metodi

Na svojem popotovanju skozi labirinte takrat še zelo nereformirane osnovne šole sem priromal tudi do postaje z napisom Civilica. Priznati moram, da za to področje prosvetljanja nisem bil posebno navdušen. Takih mlčančev pa je bilo še veliko, zato je naša učiteljica srbohrvaščine pogosto tožila: »Jao, jao, u sedmom razredu, pa ne znaš cirilice«. Ker mi srbohrvaščina sicer ni delala posebnih težav, sem se začel ruvati s cirilico zelo preprosto in »učinkovito« — po direktni metodi. Na pamet sem se učil sestavke iz srbohrvaškega berila, ki so bili natisnjeni v cirilici. Ker sem jih zaradi tega seveda »tekoče« bral in ker mi pisanje cirilice za nasprotje od branja ni delalo posebnih težav, sem dobil ob koncu odlično oceno iz srbohrvaščine. Izkazalo se je da je imela

moja metoda svojo Ahilovo peto. Žerjavico nad mojo glavo je priklicala prav nesrečna petica iz srbohrvaščine. Naša učiteljica srbohrvaščine je svojim najboljšim učencem za zadnjo uro v šolskem letu dodelila čast, da so pred vsem razredom na glas brali srbohrvaška besedila. Ko sem prišel na vrsto, sem zgroženo ugotovil, da mi je odmerjeno popolnoma novo besedilo v cirilici, tako, ki se ga še nisem mogel naučiti na pamet. Petico v redovalnici je moje stokajoče črkovanje seveda popolnoma razvrednotilo. Rešilo me je samo to, da je bila zapisana s črnilom. Še zdaj zardevam, če se spominam na ta dogodek, nazadnje pa si v tolažbo rečem: Gotovo je praksa dobro razkrila marsikatero slabost pedagoških metod.

ANDREJ VOVKO

Včasih me tlači mora

Vas kdaj tlači mora? Se vam sanja, ljubi pedagoški delavci, da se znajdete v razredu na oni strani barikade — v šolskih klopih? Meni se je to že zgodilo. Res se ni posebno prijetno prepečevati, da sem vse to že opravil, da me ne čaka več matematična šolska naloga ali pa tretji letnik srednje šole.

Kadar je moja mora posebno huda, se v sanjski razred gotovo odpravlja naša biologinja. Spet sedim v 1. gimnazijskem razredu in se s šolskimi sotrpini ubramo tresem. Dobro slišim znani glas, spravi se je na dijaški primerek, ki je vstal in se pri tem oprl na mizo: »Ali si človek, ali opica? Človek se loči od opice po tem, da samostojno stoji na spodnjih okončinah!« Potem ko presenjam to fazo, sem v naslednji obvezno vprašan slavno »presnavljanje ali metabolizem«, ki da »neprestano poteka v vsaki živi celici«.

Ko se zbudimo in pri bolj ali manj neokrnjenem razumu razčlenim moro, seveda ugotovim, da dela le ta naša biologinja veliko krivico. Bila je pedagoška mojstrica. Znala nas je na tanko priviti v prvem gimnazijskem razredu, vlila nam je zdravega strahu v kosti, potem pa je primež vsako naslednje leto nekoliko popustila in četrti razred je bil že povsem prijeten in znošen, mi pa tudi. Pri

teh bioloških urah, kjer je kraljevala vzorna disciplina, nas je potem marsičesa naučila in to ne zgolj iz biologije.

Naj bo naši biologiji v spomin tudi ta anekdota, ki nant jo je povedala, seveda že proti koncu našega tavanja skozi gimnazijski labirint. Kmalu po osvoboditvi je bilo pri nas moderno vsesplošno uničevanje koloradskega hrošča. Pri tem so imeli levji delež šolarji. Naša biologinja je po svoji stroki vse te akcije nadzorovala. Pot jo je zanesla tudi v neko podeželsko šolo, kjer so ji šolarčki zagotavljali, da na okoliških krompiriških niso našli nobenega koloradskega hrošča. Naša biologinja se je zelo začudila tej pogumni trditvi, ker si je razmere na bojišču ogledala že prej in različno videla sledove teh ameriških zverinic. Nadebudne pripadnike pionirske delovne brigade je zato pobarala, ali mogoče vedo, kakšen sploh je njihov sovražnik. Takoj so ji ponosno pokazali ogromno stensko sliko koloradarja in ji ga natančno opisali. Vse je bilo z biološkega vidika v redu, dokler niso na koncu dodali, da je velik kot tele. Ubogi šolarčki so namreč dimenzije živali z zidu neposredno prenesli v naravo, takih ogromnih pošasti pa na njihovem krompirju seveda ni bilo.

ANDREJ VOVKO

Radovedni
šolski
upravitelj

Na neki šoli so imeli upravitelja, ki je iz dolgočasje bdel ob sobotah — ko je vse odšlo domov — nad omarani podrejenih kolegov. Imel je seveda vse ključne šolskih omar v dvojniku, zato da je lahko iz čiste radovednosti stikal po njih.

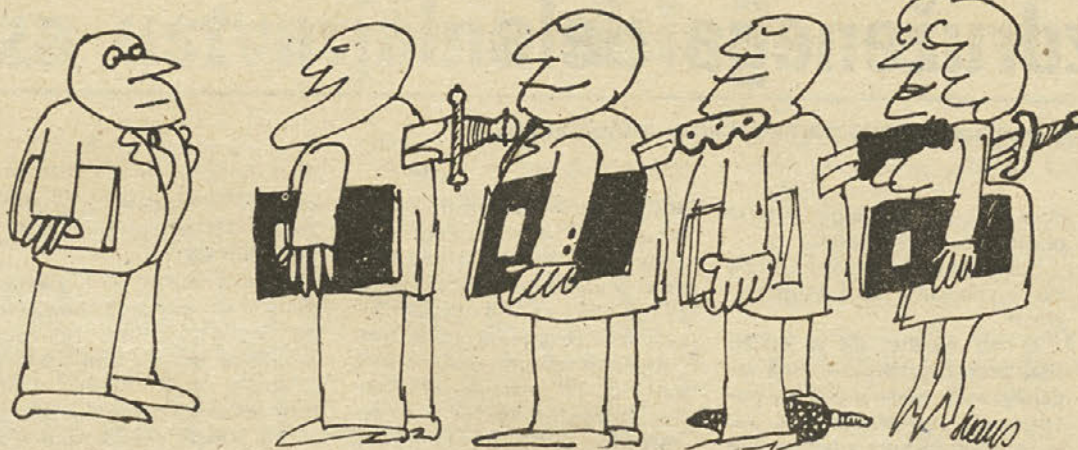
Učitelj likovnik je sklenil, da bo radovednečca »pomagal«. Na velik list je narisal figo (palec med prsti) in jo premočrtno položil v omaro. Ko je upravitelj spet pomolil svoj nos v omaro (to je bilo ugotovljeno), je začuden zabundal: Saj imajo v omarah prave razstave!

ERNEST ŠVARA

Eden izmed modelov vsestransko razvite osebnosti — po novih programih

Karikatura: Ivan Haramija, Školske novine

Najpomembnejše je, da imamo odlične medsebojne odnose!

Karikatura: Ivan Haramija, Školske novine

Potočevski so se poboljšali

Učitelji iz Potočevca radi hodijo po svetu. Letos so še posebno pridno varčevali, nekaj jim je primaknil sindikat, pa so si privoščili potovanje do samega Beograda.

Nekaj dni pred težko pričakovanim dogodkom jih je zbral njihov veliki poglavar Košata glava. »Tovariši in tovarišice, spoštovani sodelavci,« jih je nagovoril. »Preden se podamo na dolgo pot, bi vas rad opomnil na dogodke iz preteklih potovanj, ki niso bili ravno v čast našemu prosvetnemu stanu.

Se še spominjate obiska na Dunaju? Če ne bi imeli tedaj s seboj treh upokojencev, bi si morala z glasbenikom sama ogledati predstavo dunajske opere, čeprav je bila vstopnina za vso skupino plačana že vnaprej. Vi pa ste ta čas oblegali trgovine in nato nabasali avtobus z nakupljeno kramo.

Posebej moram opomniti tovarišico Mihelo in Genovefo, ki sta se doslej izgubili na vseh izletih, naj nam vsaj v teh stabilizacijskih

časih ne delata dodatnih stroškov in skrbi.

Kar vročina me oblije, če se spominam na Madžarsko. V Budimpešti ste se nekateri pošteno napili tokaja, tovariša Boben in Eskulap pa sta se celo stepla in pri tem razbila izložbo; malo je manjkalo pa bi izžvali mednarodni zaplet.

Tokrat popivanje strogo prepovedujem. No ja, nekaj malega po poti, ko se bomo vračali, že lahko, vendar bo vsak sam nosil posledice, če bo imel težave, ne bomo ustavljali kjerkoli. Tako je govoril veliki poglavar, Potočevski pa so z občutkom krivde upognili glave in trdno sklenili, da se bodo odslej lepo vedli doma in na tujem.

Da mislijo resno, se je lahko vsakdo prepričal, že čez nekaj dni, ko so obiskali Beograd. Po ulicah je spredaj koračil sam veliki poglavar, za njim pa so hodili lepo v vrsti in v parih njegovi šolmaštri in šolmaštrice. Na najbolj obljubljenih krajih so se celo priželi za roke in s tem dokazali, da

so dobro razumeli pomen družbene samozaščite, saj se ves čas ni nihče izgubil, čeprav je Beograd veliko mesto. Tudi triurno čakanje na kosilo ni izžvalo nobene nespodobne besede.

Če se je zdelo, da bodo napravili v mestu najboljši vtis in večina je že sedela v avtobusu, ki jih bo odpeljal proti domu, ko je vragi-gavedi katera usoda prignala tam mimo branjevko z veliko košaro zrelih sliv. Potočevskim so se kar naenkrat pocedile privzgojene prosvetarske sline; kot bi začutili potres v devetem nadstropju, so se vsuli na prosto in v trenutku kupili vso sadno zalogo. Že čez nekaj trenutkov se je iz avtobusa zaslišalo zadovoljno cmokanje, skozi odprta okna pa se je vsula cela ploha češpljevih koščic. Na koncu so pometali skozi okna še prazne vrečke in se zadovoljno odpeljali proti domu.

Vso pot jih je grela prijetna zavest, da ga tokrat res niso kaj polomili. Tudi veliki poglavar Košata glava je bil vesel.

LEOPOLD SEVER

Iz starih listov

KUGA V ŠOLI

Kuga? Kaj? Kje pa?!! Morda včasih tudi pri tebi prijatelj! Toda ne vstraši se grozne besede, ki zbuja misli na nevarno bolezen in na kupe mrtvecev! Tako hudo ni. In vendar rabim to besedo pravici; zakaj prvič je zevanje — to imam namreč v mislih — rekužno in drugič povzroča v šoli tudi smrt, najsi le začasno smrduha.

Tam doli v kotu, kamor ne segajo prav svetlobni žarki, je odprta deček na široko svoja usta, da bi mu vkljub polumraku lahko prešel bele zobe. Morda je morda revež vstati, ko je petelin prvič zapel ter delati več ur, da je prišel že izmučen v oddaljeno šolo; morda mu ni dobro v želodcu, ker se je preveč nadeval težkih žgancov in kislega zelja, da bi bilo dovolj za ves dan, tembolj ker ni ravno kruha pri hiši; morebiti je kriva večja toplota v razredu; morebiti — no, no morebiti pa — ti!

Zaveval je! Nekoliko trenutkov pozneje odpre njegov sosed čeljusti tako na široko, da se skoraj vstraši za kodroglavca, ki sedi pred njim. Toda, že daje tudi tega! Ker si ga ravno pogledal, si ga neprijetno zmotil. Sili se slišni zobe na zobe, toda zastoni! Kakor hipnotiziran mora posilen odpreti usta in običajno zamižati. In dragi moj, ako ničesar ne ukreneš, zeva ti v kratkem času pol razreda in končno tudi ti. Lahko noč! —

Zeva končno vsak človek. Zdravniki trdijo, da daje to znamenje utrujenosti, pri bolniku že vedno upanje na ozdravljenje. Toda za šolo to ni in ni dobro znamenje. In če tudi naučimo otroke, da si pri zevanju z dlanjo lepo pokrijejo ustno votlino. Kakor vsaka kužna bolezen, se da tudi zevanje takoj v začetku lažje zatreti nego tedi, ko se je že razširilo. Pred vsem je treba, da vzdržiš zevača. Pokliči ga takoj, še preden je zaprl usta in vprašaj ga večkrat, da bo prisiljen paziti. Pazljivost je najboljši sredstvo zoper to kugo...

Popotnik 1909, str. 66 — 67

Učiteljem je treba
verjeti, mar ne?

Blizala se je zima, mi »mlajši« vojaki pa smo imeli samo leme obleke. Naš intendant, starejši človek in dobra duša, nas je zato poklical v skladišče, kjer smo oddali lahke obleke in dobili druge, primerne za zimski čas. Tudi meni je naložil lepo čez ramo toplo obelko, plašč in vse drugo, kar sem potreboval za hladne dni. Toda glej jo smolo; ko sem se hotel obleči, sem s strahom ugotovil, da so mi na lepem izginile hlače. Desetkrat sem preložil vso svojo opremo, spraševal tovariše, o hlačah pa ne duha ne sluha. Najbrž mi jih je bil zmaknil

kateri od »starih vojakov«, zagotovo pa tega ne bom vedel nikoli.

Počasi mi je postajalo vroče, čeprav sem bil pomankljivo oblečen, kajti težko sem si predstavljal vojaka brez hlače in to še v zimskem času. Končno sem se odločil in stopil do intendanta: »Tovariš zastavnik, meni niste dali hlače!« Nekaj časa me je ostro gledal, nato pa je dejal: »Bogami, učitelji ne lažejo!« in mi je dal hlače. Tako sem tudi jaz lahko spodobno oblečen odslužil svojo vojaško obveznost.

LEOPOLD SEVER

O ljubezni do
šole in še koga

Naj mi bo ob začetku tega razmišljanja dopuščeno, da pogrejem dve že zelo stari misli. Iz zgodovine šolstva na Slovenskem vemo, da učiteljski poklic pri nas ni bil nikoli posebno cenjen in v skladu s tem seveda tudi plačan. Druga »pogreta« resnica pa spada v psihologijo: ugotovljeno je, da nas šola kot taka, potem ko smo bolj ali manj uspešno končali odisej skozi njene različne stopnje, zanima v glavnem le po službenih in starševskih dolžnostih.

Še ena stara modrost pa nas uči, da ni pravila brez izjeme in torej najdemo tudi drugačne goveče ljubitelje šole in učiteljev. O »šolofilu« mi je ondan pripovedoval prijatelj. Srečal sem ga po dolgem času saj ima to iz roda v rod podedovano srečo, da živi na deželi.

Pravil mi je, da že nekaj mesecev okoli njegove hiše in kozolca in drugih pritliklin voglari moški v letih, ki se že krepko spogleduje z Abrahamom. Z zakonskimi učvalci posestva noče navezati nobenega službenega ali privatnega pomenka. V začetku je svoje pohode opravljal v glavnem peš, v zadnjem času pa uprizarja na prijateljevem dvorišču že prave konjeniške in življenjsko nevarne nenadne naskoke s svojim štirikolesnikom.

Edina trdna točka, do katere se je prijatelj dokopal, ko je s svojimi družinskimi člani proučeval vedenje tega čudnega gosta, je bila ugotovitev, da tujec vztrajno skrivaj opazuje bližnjo šolsko stavbo, na katero je izredno lep

razgled z njegovega kozolca. Pri tem proučevanju si pomaga celo daljnogledom.

Ob prijateljevi pripovedi sem se že kar razveselil ob misli, da bi napisal razpravo o novi vrsti konjeniča — opazovanju šolskih plosij (poznamo recimo ljubiteljske opazovanja puc in podobno) kot posebno poudarjenem primeru »šolofilstva«.

Misel v mojih možganih še ni povsem izzvenela, ko mi jo je prijatelj z nadaljevanjem svoje zgodbe pokraval. Obdan je namreč s sosedi, ki imajo izredno občutek za samozaščito. Ti so pa načelu »Vsi ljudje vse vedo« izvrstili, da sumljivi tujec ni niti kakov sovražni agent niti davčni inšpektor, inkasant ali trgovski potnik, pa tudi ne z mestnim zrakom zastrupljen morebitni kupec prijateljeve hiše. Preprosto gre za starega panja, ki se je vnel v ljubezni do učiteljeve šole, ki jo zdaj tako vestno ogleduje.

Skriti na prijateljevi zemljiški posesti opazuje, kdaj bo izvoljenka njegovega srca končala pouk in se odpeljala s svojim fičkom. (Revežu se je že primerilo, da je zasledoval avto istega tipa in enake barve, toda z napačno vozničico).

Ker prijatelj nisem mogel priporočiti recepta, ki je v podobnih primerih zelo uspešen za zaljubljen malčke (mrzlo vodo!), sem mu predlagal tole: nesrečnemu Romeu naj svetuje, naj se ponovno vpiše v osnovno šolo, seveda v razred, v katerem poučuje njegova Julija.

C. V.

Več možnosti za boljše uspehe

Vloga učiteljev obrambe in zaščite pri obrambnem usposabljanju mladine, ki ne obiskuje šol srednjega usmerjenega izobraževanja

Vloga učiteljev obrambe in zaščite pri obrambnem usposabljanju mladine, ki ne obiskuje šol srednjega usmerjenega izobraževanja

Obrambno usposabljanje mladine, ki ne obiskuje šol srednjega usmerjenega izobraževanja, poteka v SR Sloveniji po posebnem učnem načrtu, ki ga je določil Republiški sekretariat za ljudsko obrambo. Temeljni namen tega načrta je dati mladincem in mladinkam najnujnejše znanje iz vojaških spretnosti in iz teoretičnih tem o zasnovi in doktrini splošnega ljudskega odpora in družbene samozasčite. Mladina si pridobi na taborjenjih prav tako znanje, kakršnega imajo srednješolci, ki se usposablja pri predmetu obramba in zaščita v prvih dveh letnikih srednjega usmerjenega izobraževanja.

Izvajalci pouka obrambe in zaščite so občinski upravni organi za ljudsko obrambo, strokovni del pa uresničujejo člani ZRVS in predvsem učitelji predmeta obramba in zaščita v prvih dveh letnikih usmerjenega izobraževanja. Za to, da je usposabljanje ustrezno idejno-politično in interesno usmerjeno, skrbijo družbeno-politične organizacije, družbene organizacije in društva pa tudi sami izvajalci strokovnega dela pouka.

V preteklih letih je bilo ob vsakoletnih analizah usposabljanja ugotovljeno, da učitelji, ki obravnavajo strokovne teme, dobro obvladajo strokovno vsebino, manjka pa jim ustrezno pedagoško znanje. Tudi to je

eden od vzrokov, da učni cilji pouka niso bili povsod doseženi. Pomanjkanje pedagoškega znanja pri predavateljih strokovnih tem je tudi vzrok, da so bile marsikatero pretežno praktične teme obravnavane zgolj teoretično, brez uporabe ustreznih učnih sredstev in pripomočkov. Zato mladina pri pouku ni sodelovala tako, kot bi bilo zaželeno.

Slika bo bolj jasna, če si oglemo podatke iz analize o sestavi učiteljev v letu 1981. Od vseh učiteljev (597) tega pouka v Sloveniji, je le 3,8% učiteljev predmeta obramba in zaščita na srednjih šolah. Z večjo zavzetostjo ustreznega osebja s potrebnim strokovnim in pedagoškim znanjem bi zvečali tudi kakovost usposabljanja.

Zavzeto sodelovanje vseh učiteljev predmeta obramba in zaščita je še posebno aktualno zdaj, ko sprejemamo nov učni načrt obrambe in zaščite za mladino, ki ne obiskuje šol srednjega usmerjenega izobraževanja. Načrt bo prinesel veliko novosti v vsebini in oblikah tovrstnega usposabljanja.

Za usposabljanje so skrbeli predvsem upravni organi za ljudsko obrambo, vsi drugi dejavniki, ki so po ustavi in zakonu o ljudski obrambi odgovorni za obrambno vzgojo mladine, pa so v večini občin premalo sodelovali. Novi učni načrt bo opredelil sodelovanje družbeno-političnih ter družbenih organizacij in društev pri obrambnem usposabljanju mladine, ki ne obiskuje šol srednjega usmerjenega izobraževanja. Poudarjena bo tudi po-

treba, da morajo učitelji obrambe in zaščite bolj zavzeto sodelovati kot nosilci strokovnega dela usposabljanja.

Vzgojno-izobraževalna vsebina bo dopolnjena s precej dodatnimi temami o narodni zaščiti, življenju v naravi, življenju v skupini, o postopkih vojaka in skupine v boju itd. Novi učni načrt bo bistveno spremenil razmerje med teoretičnimi in praktičnimi temami v korist prakse, saj so raziskave pokazale, da je učni uspeh veliko boljši, če imajo učenci, ki se usposabljaajo, več praktičnega dela.

Ker predvideva osnutek novega zakona o splošni ljudski obrambi in družbeni samozasčiti, da bo usposabljanje te mladine podaljšano z 20 na 25 dni, v programu pa bo le nekaj več obvezne vsebine, bo učiteljem na voljo 35 učnih ur za obravnavo posebne obrambne problematike občine in pokrajine ter za seznanitev mladincev in mladink z družbeno-gospodarskim in družbeno-političnim položajem v občini in pokrajini. V nekaterih občinah je le malo obveznikov pouka, zato bo novi učni načrt naložil vsem učiteljem, da proučijo, ali je mogoče pripraviti pouk za vse območje. Tako bo mogoče bolj smotno uporabljati sredstva, kadrovske potrebe se bodo zmanjšale, ustrezno strokovno-pedagoško usposobljeni kadri z vseh šol srednjega usmerjenega izobraževanja v območju ali pokrajini pa bodo lahko bolj zavzeto in usklajeno sodelovali.

Novi učni načrt zagotavlja tudi neprekinjeno in povezano obrambno usposabljanje mladine, saj predvideva, da bodo ob-

vezniki pouka po enem letu znova vpoklicani, da bodo izvedli streljanje na višji zaporedni številki, se vključevali v tekmovanja mladih v znanju in veščinah s področja splošne ljudske obrambe in družbene samozasčite, hkrati pa nalaga izvajalcem, da glede na interese vključijo čim več mladih v enote civilne zaščite, narodne zaščite in kot prostovoljce v enote teritorialne obrambe.

Da bi se poglobilo znanje, ki si ga mladinci in mladinke pridobijo na taborjenjih, bi bilo treba že ob samem usposabljanju navezati stike s šolami, ki imajo obrambne krožke, in najbolj zainteresirane vključiti v delo teh obrambnih krožkov v kraju, kjer ti mladi živijo in delajo. Ker vodijo delo teh krožkov ponavadi učitelji obrambe in zaščite, je to tudi ena od njihovih nalog v zvezi z obrambnim usposabljanjem mladine, ki ne obiskuje šol srednjega usmerjenega izobraževanja. Učitelji predmeta obramba in zaščita bi morali sodelovati pri pripravi na obrambno usposabljanje mladine od vsega začetka, posebno pri izoblikovanju tistega dela programa, ki je prepuščen izvajalcem za obravnavo posebne obrambno-zaščitne problematike občine in območja.

Pri poučevanju obrambe in zaščite za mladino, ki ne obiskuje šol srednjega usmerjenega izobraževanja, pa bi morali sodelovati tudi vsi drugi pedagoški delavci, posebno tisti, ki imajo poleg svojega temeljnega poklica in izobrazbe tudi končano šolo za rezervne oficirje in imajo tako ustrezno pedagoško in strokovno znanje.

IVAN JANŠA

obramba
zaščita

Zanimivost

LUMINISCENTNA DOZIMETRA IZ DOMAČIH SUROVIN

V Vinči so po daljšem raziskovanju izdelali posebno dozimetra za merjenje doze sevanja v celoti iz domačih surovin in ju zato patentirali.

Dozimetra sta delo dr. Mirjane Prokič, znanstvene sodelavke laboratorija za zaščito pred sevanjem.

Prvi tip dozimetra je namenjen merjenju nevtronskega sevanja, drugi pa sevanja gama. Sta tako majhna (približno 5 milimetrov), da spominjata na drobne tablete. Zato sta zelo primerna za nošenje in uporabo v rednih in izrednih razmerah. Zaradi takšnih lastnosti bi morali biti z njima opremljeni tudi pripadniki civilne zaščite, tako kot v nekaterih drugih državah.

Namenjena sta osebni zaščiti in zaščiti našega okolja. Prejeto dozo lahko povsem zanesljivo

razberemo s posebno elektronsko napravo.

Dozimetra sta v primerjavi s temi, ki so na voljo zdaj, veliko bolj občutljiva za sevanje, zato zaznata najmanjše doze sevanja (pogosto enake naravnemu fonu, kot pravi strokovnjaki) in neomejen čas uporabe.

Njuno kakovost dokazuje tudi to, da je ena izmed vodilnih svetovnih družb (ameriška kemijska družba Harshon v Solonu v državi Ohio) začela izdelovati dozimetra po naši tehnologiji. Vinča bo ostala torej še naprej lastnica patenta, izdelovalec pa se je obvezal, da bo vsako leto izdelal načrtovano število dozimetrov in ji dal določen odstotek od vsakega kosa.

V naši državi pa so sklenili pogodbo z leskovoškov tovarno Zdravljice, ki bo s proizvodnjo zadostila potrebam domačega trga, ostalo pa izvozila.

(Politika, 20. februarja 1981)

MISLI OB SREČANJU NOVINARJEV S PREDSTAVNIKI LJUBLJANSKEGA ARMADNEGA OBMOČJA

● S skupnimi dejavnostmi in v sodelovanju z drugimi elementi oboroženih sil so naše enote tudi letos izkazale novo kakovost pri oživljanju zasnove splošnega ljudskega odpora in družbene samozasčite na vseh področjih družbenega življenja v naši republiki.

● Naše enote so oborožene z zelo sodobno tehniko, ki je v glavnem izdelana doma, pripadniki oboroženih sil pa so z raznovrstnimi dejavnostmi dokazali visoko stopnjo bojne pripravljenosti in čvrsto moralopolitično enotnost.

Vzgoja mladine in podružbljanje naše zunanje politike

Podružbljanje naše zunanje politike in demokratizacija mednarodnih odnosov sta temi, ki imata med ljudmi čedalje več odmeva. Žed pred leti so o teh temah razpravljali SZDL, ZK, ZSMS itd. Jasnejšo smer sta nakazali resoluciji VIII. kongresa ZKS in XI. kongresa ZKJ. Leta 1979 je bila posebna seja Zvezne konference SZDLJ, na kateri so sprejeli med drugimi tudi te sklepe. Treba je krepiti sodelovanje delovnih ljudi in občanov pri uresničevanju zunanje politike naše države. Utrjevala naj bi se vloga SZDL in drugih organiziranih sil družbe pod vodstvom ZKJ in vloga vseh nosilcev mednarodne dejavnosti – republik in pokrajin, družbeno-političnih skupnosti, združenega dela, samoupravnih interesnih skupnosti, institucij, posameznikov itd.

Delovnim ljudem in občanom je treba omogočiti, da določeno, v vseh oblikah samoupravnega in političnega organiziranja vplivajo na reševanje vseh vprašanj v zvezi s tujino... Kot pedagoškega delavca pa me je predvsem pritegnila zahteva, da mora zunanja politika postati del celotnega vzgojnega in izobraževalnega procesa; pri tem morajo še bolj zavzeti s delovati šole in univerze. Usposobiti je treba kadre, ki se bodo strokovno ukvarjali s temi vprašanji. Leta 1979 je bilo v Škofji Loki posebno posvetovanje o vlogi občine v mednarodnem sodelovanju. Leta 1980 so na posebni seji predsedstva CK ZKS razpravljali o dosedanjih aktivnostih komunistov pri podružbljanju zunanje politike, očrtali pa so tudi naloge za prihodnje delo. Tudi v stalnih in sklepih predsedstva CK ZKS najdemo določila, da je treba nameniti posebno skrb vzgoji mladega rodu. Mednarodne vidike osvobodjenja dela in človeka je treba vključiti v celo-

ten vzgojno-izobraževalni proces in mlade ljudi vestransko seznanjati s temeljnimi opredelitvami naše neuvrščene politike.

Ko smo spremljali prizadevanja ZK, SZDL, ZSMS in drugih organizacij, smo lahko ugotovili premike tudi v vzgoji in izobraževanju. Družba se čedalje bolj zaveda, kako pomembna je vzgoja mladih za razumevanje sodobnega sveta, odnosov med narodi in deželami. Ugotavljali smo, da so mladi sami spoznali, kaj potrebujejo, da se prizadevanja različnih družbeno-političnih organizacij in forumov, pa tudi uradne šolske politike precej pozna, da tudi v najnovejših zakonih o šolstvu, učnih načrtih in učbenikih te zadeve premalo obravnavamo. Klubi OZN so že pred več kot dvema desetletjema jasno postavili tak program in ga ob izredno skromnih sredstvih tudi uresničevali. Zahteve po internacionalistični vzgoji naše mladine so sicer skopo in konvencionalno zapisane v naših uradnih učbenikih splošne pedagogike, vendar se naša pedagoška teorija in praksa s tem problemom nista kaj prida ukvarjali. To se je pokazalo tudi na posebnem posvetu o pouku o Združenih narodih in o pojavih v sodobnem svetu, ki naj bi ga izvajali v osnovnih in srednjih šolah. Pisni referatov so ugotovili, da so glede na to učni načrti in učbeniki slabo zasnovani, v naši pedagoški in družboslovni publicistiki teh vprašanj skorajda niso obravnavali. Ta posvet v Dubrovniku je bil prvi po vojni (marca 1980). Na njem skorajda ni bilo udeležencev iz Makedonije, Kosova itd. Na te zadeve opozarjamo zato, ker smo tedaj sprejeli veliko priporočil UNESCO, OZN itd. o vzgoji mladine za razumevanje mednarodni, povsod pa so bila dejanja skromna in počasna, pozabili smo na obveznosti, ki smo jih

sprejeli. Jugoslovanska komisija za sodelovanje UNESCO po vojni ni zmogla dati šolam in pedagogom spodbud, smernic, pomoči, programov za tako vzgojo ni bilo, prav tako pa tudi ne priročnikov in raznih pripomočkov. Pred nedavnim je naša država dobila vprašalnik, kjer bi morala kot članica UNESCO poročati, kako smo uresničevali Priporočilo o vzgoji mladine za spoštovanje človekovih pravic in svobod iz leta 1974. Podobno, toda manj razčlenjeno priporočilo smo dobili že leta 1968, vendar v šole ni prišlo in tako ni moglo vplivati na sestavljanje učnih načrtov. Vprašanje je, katere učne načrte, ki so upoštevali to problematiko, bi lahko pokazali, ko pa v tistih od 1. do 6. razreda ni skoraj ničesar o tem, v višjih razredih osnovne šole pa zvedo učenci nekaj le pri zgodovini, zemljepisu in družbenomaterialni vzgoji. Kaj lahko pokazemo v učnih načrtih srednjih, višjih in visokih šol? Koliko učiteljev misli na to problematiko v osnovnih, srednjih in visokih šolah?

K razmišljanju o takih in podobnih vprašanjih nas je spodbudila seja sveta za mednarodne odnose RK SZDL, ki je bila konec lanskega septembra. Na njej so obravnavali oceno območnih posvetov s predsedniki organov za mednarodne odnose pri družbeno-političnih organizacijah v občini, pa tudi vlogo in delovanje klubov OZN pri nas. Na to sejo smo bili povabljeni nekateri predstavniki vzgojno-izobraževalnih organizacij, npr. Zavoda SRS za šolstvo, Pedagoške akademije v Mariboru in drugih podobnih višjih in visokih šol.

Za nas so zanimive ugotovitve, da se zanimanje za dogajanje v svetu stopnjuje, tedaj, ko se mednarodni odnosi zaostrojujejo.

Izkušnje pa kažejo, da se ob tem tudi sprašujemo, kakšna je naša obrambna sposobnost, kakšen je mladi rod, ki naj bi v obrambnih akcijah največ storil, kako je idejno-politično, etično in kulturno in seveda tehnično usposobljen, da bo lahko branil pridobitve našega družbenega razvoja. Nedvomno morajo biti mladi, ki bi lahko postali temeljni nosilci obrambe seznanjeni s tem, kaj se dogaja v svetu. Imeti morajo bolj ali manj oblikovana stališča do gibanj in pojavov, ki bi lahko usodno vplivali na našo varnost.

Pojavljala pa so se še druga vprašanja. Ali so naši občani tako vzgojeni in izobraženi, da lahko kulturno in častno predstavljajo našo samoupravno socialistično skupnost v tujini kot turisti, delavci, znanstveniki, umetniki, diplomatski, gospodarski ali drugačni predstavniki. In ali smo vsi usposobljeni, da lahko prav sprejemamo tuje, ki prihajajo k nam kot turisti, strokovnjaki, umetniki in drugi, pa tudi take, ki nam hočejo škodovati. Vprašanje je tudi, ali so naši ljudje toliko izobraženi, da lahko kritično sprejemajo informacije iz tujine in tako vzgojeni, da se zavzemajo za najnaprednejše in najboljše vrednote, ki se porajajo v svetu, da so se pripravljeno bojevati za napredne odnose v svetu. Ali znajo spoštovati druge narode in njihove kulture? Koliko so naši ljudje, ki gredo v svet kot predstavniki organizacij, družbeno-političnih skupnosti itd., strokovno, idejno-politično in etično pripravljeni, kakšen je naš delež v mednarodnih, medvladnih in nevladnih organizacijah. Tako in podobna vprašanja so se nam porajala, ko smo govorili o podružbljanju naše zunanje politike in naših odnosih s svetom.

Vzgoja za sožitje med narodi

Ni čudno, da so nekateri, ki pa niso bili pedagogi, poudarjali izreden pomen vzgoje mladih za tako sožitje, sodelovanje in spoštovanje med narodi. Ugo-

tavljali so, da je treba v tem smislu vzgajati in izobraževati vse otroke in mladostnike. Začeti moramo v nižjih razredih, že v predšolski dobi, vendar pa po sedanjih učnih načrtih taka vzgoja in izobraževanje nista posebej predvidena, saj se strogo držimo koncentričnih krogov; v prvem razredu obravnavamo le šolo in dom in najožje okolje, pozneje kraj, občino in v četrtem razredu ožjo domovino. V učnem načrtu in v učbeniku, npr. za spoznavanje družbe ni predvideno, da bi učenci kaj zvedeli o svetu, o neuvrščenosti, o OZN, o najbolj perečih problemih sodobnega sveta, celo v naši širši domovini ne. Vse je strogo razdeljeno na določene stopnje, npr. o OZN zvedo učenci nekaj skopih podatkov šele v 8. razredu pri zgodovini povojnega časa, čeprav že toliko let prej lahko gledajo na televiziji zasedanje Generalne skupščine, Varnostnega sveta idr. (V šoli pa strogo molčimo, da ne bi naredili prekrška, da ne bi odstopili od ustaljenih norm!) Opozoriti pa je treba, da razgledani, bolj ustvarjalni in z družbo povezani učitelji poskušajo otrokom odpirati širše razglede. Veliko možnosti imamo pri družbenomaterialni vzgoji, zlasti v zadnjih dveh razredih osnovne šole, vendar še do nedavnega ni bilo jasno, kakšen položaj naj ima ta učni predmet in to vzgojno področje v osnovni šoli. Pri tem nastaja vprašanje, kako naj pripravljamo naše vrhunske strokovnjake za naloge, ki jih čakajo doma in v svetu v šolah meddružboslovnih smeri, ko pa opažamo pomanjkljivosti v tem izobraževanju celo pri družboslovcih.

Za hitrejšo obveščanje

Na seji sveta za mednarodne odnose RK SZDL Slovenije so verjetno prvič tako izčrpno razpravljali o vzgoji mladih in tako vzgojno postavili za temelj podružbljanja naše zunanje politike in naših odnosov s tujino. Pri tem so posebej opozarjali na pomen klubov OZN, ki so zelo razširjeni med mladimi, vendar

se otepajo z velikimi težavami, saj nimajo denarja in ne dovolj usposobljenih mentorjev. V osnovnih šolah prevzemajo to vlogo vedno bolj učitelji družbenonormalne vzgoje, na srednjih verjetno učitelji temeljev socialistične morale. Tem je potrebna primerna literatura. S tem se ukvarja Zavod SRS za šolstvo, ki izdaja publikacije o vprašanjih sodobnega sveta. Tako kot na dubrovniškem posvetu so tudi na tej seji ugotovili, da so učiteljem potrebni priročniki, učni pripomočki, da bi bil potreben bilten, saj bi morali biti hitro in temeljito obveščeni o najpomembnejših dogajanjih v svetu. Predlagano je bilo, da bi bilo četrto posvetovanje o družbenonormalni vzgoji posvečeno tej problematiki, da bi bilo potrebno stvari teoretično in praktično osvetliti, predvsem pa učiteljem vseh stopenj in profilov strokovno pomagati.

V letu 1982 je predvideno mednarodno posvetovanje o vzgoji mladine za mir, sodelovanje, vzajemno razumevanje in spoštovanje med narodi. Vprašanje je, kaj bomo lahko prispevali kot neuvrščena, socialistična in samoupravna skupnost. Ko je bil leta 1978 kongres o pouku o človeških pravicah na Dunaju, je Društvo za Združene narode povabilo fakultete, da poročajo, kako je s tem poukom na visokih šolah. Rezultat je bil zelo skromen, na tem kongresu smo lahko zelo malo poročali, kako naše mlade poučujemo o človeških pravicah itd. Težko smo poročali tudi o pouku o razizmu na nekem drugem mednarodnem srečanju. Vprašanje je, ali bomo tudi tokrat tako skromno poročali o naši etični, idejnopolični, zlasti marksistični vzgoji in izobraževanju, ali se bomo skrivali za splošne formulacije o naši pripadnosti k neuvrščenim, ali bomo poudarjali našo miroljubno politiko? Verjetno je veliko zamujenega, prav zato je sedaj čas, da storimo kar je treba, da pokažemo, da razumemo odgovornosti, ki jih imamo do mladega rodu, do naše in svetovne skupnosti.

MILAN DIVJAK

naš pravnik

Učitelj brez diplome

V naši delovni organizaciji imamo nekaj delavcev, ki nimajo diplome in smo z njimi sklepali vsako leto delovno razmerje za določen čas. Letos si morajo do aprila pridobiti ustrezno izobrazbo. V primeru, da do tega roka ne bodo diplomirali, ali njihova dela in naloge razpišemo takoj, sredi leta, in zaposlimo študente, ki so diplomirali v rednem roku in ostali brez zaposlitve, ali pa morda lahko razpišemo ta mesta ob koncu šolskega leta? Odbor za medsebojna delovna razmerja

Iz vašega vprašanja ni razvidno za katero vrsto vzgojno-izobraževalne organizacije gre, niti ne za katere delavce, zato tudi ni mogoče dati povsem konkretnega odgovora, saj zakoni na posameznih področjih (predšolska vzgoja, osnovno šolstvo, srednje šolstvo, izobraževanje in usposabljanje otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju) zaradi številnih posebnosti uveljavljajo na posameznih področjih pogoje za delavce, ki opravljajo vzgojno-izobraževalno delo, dokaj različno. Ne glede na to pa domnevamo, da gre za osnovno šolo in da se vprašanje verjetno nanaša na učitelje, ki so zaradi neustrezne strokovne izobrazbe v delovnem razmerju za določen čas oziroma učitelje, ki so dolžni v dveh letih po uveljavitvi zakona o osnovni šoli opraviti strokovni izpit.

Pri tem naj opozorimo, da zakon o osnovni šoli ne predvideva možnosti nakandnega pridobivanja strokovne izobrazbe za učitelje, ki so na dan uveljavitve zakona opravljali delo v šoli pa niso imeli predpisane strokovne izobrazbe, zato tudi ni določil nobenega roka za pridobitev te izobrazbe. Iz zakona nedvoumno izhaja, da učitelji osnovne šole, ki ob uveljavitvi zakona niso imeli predpisane strokovne izobrazbe, ne izpolnjujejo pogojev za opravljanje vzgojnoizobraževalnega dela v osnovni šoli in jim zato preneha delovno razmerje po postopku.

Brez strokovnega izpita

1. 9. 1980 sem diplomirala na pedagoški akademiji in nastopila službo razrednega učitelja. Tako mi teče drugo leto službovanja. Delovna organizacija pa hoče s 26. aprilom razpisati moje delovno mesto z obrazložitvijo, da še nimam strokovnega izpita. Ali to lahko stori, saj vendar še nimam dve leti delovne dobe? P. V.

Po določbah zakona o osnovni šoli so vsi učitelji v osnovni šoli dolžni opraviti strokovni izpit v skladu s Pravilnikom o pripravnosti in strokovnih izpitih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja (Uradni list SRS, št. 20-1157/80). Učitelji, ki so sklenili delovno razmerje kot pripravniki, opravljajo strokovni izpit praviloma po končani enoletni pripravnosti dobi, drugi učitelji, ki niso pripravniki, pa po preteku šestih mesecev dela v šoli. Tako prve kot druge pa zakon o osnovni šoli (103. člen) posebej izvezuje, da morajo strokovni izpi opraviti najpozneje v dveh letih po začetku dela v osnovni šoli; v primeru, da tega ne opravijo, jim po samem zakonu preneha delovno razmerje.

Na vprašanja odgovarja Vili Veršaj, samostojni svetovalec Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo.

ki ga določa zakon o delovnih razmerjih. Po 158. členu zakona o osnovni šoli so bile osnovne šole dolžne uskladiti svoje delo tudi s to določbo zakona najpozneje v šestih mesecih po njegovi uveljavitvi. Pri tem pa je zakon določil dve izjemi, in sicer v določbah 152. in 153. člena, po katerih lahko še naprej opravljajo delo v osnovni šoli, čeprav nimajo predpisane strokovne izobrazbe, učitelji, ki so imeli ob uveljavitvi zakona najmanj 25 let delovne dobe in predmetni učitelji, ki so končali učiteljske ali katero izmed drugih šol za izobraževanje učiteljev, če so do uveljavitve zakona najmanj osem let poučevali posamezne predmete.

Prehodno obdobje za naknadno izpolnitev predpisanih pogojev je zakon določil le glede strokovnega izpita. Po določbi 154. člena zakona o osnovni šoli so namreč dolžni vsi učitelji in vzgojitelji, šolski svetovalec in drugi strokovni delavci, ki so sklenili delovno razmerje pred uveljavitvijo tega zakona in še niso opravili strokovnega izpita, opraviti ta izpit najpozneje v dveh letih po uveljavitvi zakona, to pa je najpozneje do 29. marca 1982, sicer ne smejo več opravljati vzgojno-izobraževalnega dela. V zvezi s tem pa je še potrebno opozoriti, da so oproščeni tega izpita po 26. členu Pravilnika o pripravnosti in strokovnih izpitih na področju vzgoje in izobraževanja (Uradni list SRS št. 20-80) oziroma se šteje, da so ga opravili vsi delavci v osnovni šoli, ki so imeli ob uveljavitvi tega pravilnika (16. avgusta 1980) več kot 15 let dela na področju vzgoje in izobraževanja.

Glede razpisa del in nalog učiteljev, ki so zaradi neustrezne strokovne izobrazbe sklenili delovno razmerje za določen čas, pa naj ponovno opozorimo, da takim delavcem preneha delovno razmerje s potekom določenega časa (največ za eno leto oziroma šolsko leto) in da je šola dolžna taka dela in naloge razpisati vsako leto.

Glede na to, da ste takoj po diplomi na pedagoški akademiji 1. 9. 1980 začeli delati v osnovni šoli, ste po zakonu dolžni opraviti strokovni izpit za učitelja razrednega pouka najpozneje 1. 9. 1982. Zato bi vam zaradi neopravljenega strokovnega izpita lahko prenehalo delovno razmerje šele po 1. septembru 1982.

Za učitelje, ki so sklenili delovno razmerje v osnovni šoli pred uveljavitvijo zakona o osnovni šoli (tj. pred 29. marcem 1980) in še niso opravili strokovnega izpita, pa je zakon v 154. členu določil, da ga morajo opraviti najpozneje v dveh letih po uveljavitvi zakona, tj. najpozneje do 29. marca 1982.

Učitelji, ki ne opravijo strokovnega izpita v rokih, določenih z zakonom, ne izpolnjujejo več zakonskih pogojev za opravljanje vzgojnoizobraževalnega dela. Po izrecni določbi 112. člena zakona o osnovni šoli takim učiteljem preneha delovno razmerje po postopku, določenem v 168. in 169. členu zakona o delovnih razmerjih (Uradni list SRS, št. 24-77 in 30-78).

Redni razpisi

Kot smo objavili že v prejšnjih številkah našega glasila, bomo po ustaljeni praksi objavili redni razpis prostih del in nalog v vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih organizacijah v 8. številki Prosvetnega delavca, ki bo izšla 26. aprila 1982. Ker želijo posamezne vzgojno-izobraževalne organizacije, katerih delavci nameravajo v tem času opraviti strokovni ali diplomski izpit, objaviti razpis malo kasneje, bomo redne razpise objavljali še tudi v naslednjih številkah našega glasila. Pri tem načrtujemo, da bomo v skladu s potrebami vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih organizacij ter samega vzgojno-izobraževalnega dela objavili **naknadne razpise** v drugi polovici junija, po potrebi pa tudi še v prvi polovici julija t. l.

Vodstva vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih organizacij ter razpisne komisije prosimo, da pravočasno, najkasneje pa deset dni pred izidom določene številke pošljejo razpise na naslov: Prosvetni delavec, 61104 Ljubljana, pp 21. Za prvi razpis pa pričakujemo vaše prijave, kot smo že sporočili, do 5. aprila!

Da bi bili razpisi v skladu s predpisi, ki urejajo to vprašanje, smo zaprosili našega pravnega svetovalca, **Vilija Veršaja**, za nekaj strokovnih nasvetov o tem:

KAKO PRIPRAVIMO RAZPIS IN IZBEREMO KANDIDATE

V skladu z že uveljavljeno prakso in glede na nekatere posebnosti v organizaciji in razporeditvi vzgojno-izobraževalnega dela v šolskem letu, vzgojnovarstvene in vzgojnoizobraževalne organizacije prav v tem času pripravljajo in sklepajo o razpisih del in nalog vzgojiteljev, učiteljev in strokovnih delavcev za naslednje šolsko leto. Ker se tako v samih razpisih kot v postopku njihove izvedbe oziroma izbire med prijavljenimi kandidati pogosto pojavljajo pomanjkljivosti ali celo nezakonitosti, želimo na nekatere posebej opozoriti.

Javni razpis

Po določbah zakona o vzgoji in varstvu predšolskih otrok (44. člen), zakona o osnovni šoli (prvi odstavek 100. člena) in zakona o usmerjenem izobraževanju (174. člen), se delavci, ki opravljajo vzgojno-varstveno oz. vzgojno-izobraževalno delo ali sodelujejo pri tem delu, sprejemajo na delo na podlagi javnega razpisa. V zvezi s tem naj opozorimo na določbe 23. člena zakona o delovnih razmerjih, po katerih je treba javni razpis v osmih dneh od dneva, ko je bil sprejet, poslati pristojni skupnosti za zaposlovanje. Javni razpis je treba objaviti v sredstvih javnega obveščanja; zato npr. objava razpisa le v okviru vzgojno-izobraževalne organizacije ni v skladu z zakonom. Brez javnega razpisa lahko vzgojno-izobraževalne organizacije sklenejo delovno razmerje le v primerih, ki jih določa 24. člen zakona o delovnih razmerjih, med katerimi prihaja v poštev zlasti primer, ko gre za pripravnika, ki jih je vzgojno-izobraževalna organizacija štendirala.

Sklep o javnem razpisu del in nalog sprejema svet vzgojnovarstvene oziroma vzgojno-izobraževalne organizacije ali od njega imenovana komisija (komisija za medsebojna delovna razmerja) v skladu s samoupravnimi splošnimi akti vzgojnovarstvene oziroma vzgojno-izobraževalne organizacije. Pri tem pa naj še posebej opozorimo, da so osnovne šole po drugem odstavku 100. člena zakona o osnovni šoli dolžne vsako leto objaviti razpis prostih in neustreznih zasedenih del in nalog. Če se na razpis ne prijavi nihče, ali če nihče izmed prijavljenih kandidatov ni izbran, je treba javni razpis ponoviti.

V javnem razpisu morajo biti objavljeni:

- vrsta del in nalog
- število delavcev
- pogoji za opravljanje del in nalog (strokovna izobrazba, delovne izkušnje itd. v skladu s samoupravnim splošnim aktom in zakonom)
- čas, za katerega se razpisujejo dela in naloge (nedoločen čas ali določen čas oziroma s polnim delovnim ali krajšim delovnim časom od polnega delovnega časa)
- rok, v katerem se morajo kandidati prijaviti (v zvezi s tem naj opozorimo, da v razpisu, ki obsega »rok za prijavo do zasedbe del in nalog«, ta rok ni določen in zato tak razpis ni v skladu z zakonom)
- čas nastopa dela
- rok, v katerem bodo prijavljeni kandidati obveščeni o izidu izbire.

Postopek izbire med prijavljenimi kandidati

Izbiro med prijavljenimi kandidati opravi svet vzgojnovarstvene oziroma vzgojno-izobraževalne organizacije ali od njega imenovana komisija (komisija za delovna razmerja) po postopku, določenem v samoupravnem splošnem aktu in v skladu z zakonom o delovnih razmerjih (25. do 35. člen). O izbiri se mora sestaviti zapisnik, iz katerega mora biti razvidno, kakšni podatki so bili uporabljeni, in razlogi za odločitev o izbiri. Vsak prijavljeni kandidat mora biti pisмено obveščen o izbiri prijavljenih kandidatov z obrazložitvijo. Pisμένο obvestilo kandidatom, ki niso bili izbrani, mora vsebovati pravni pouk, da lahko v 30 dneh od dne, ko jim je bilo vročeno pisμένο obvestilo o izbiri, vložijo zahtevo za varstvo pravic pri svetu vzgojnovarstvene oziroma vzgojno-izobraževalne organizacije. Izbranimu kandidatu pa se morajo poleg obvestila o izbiri vročiti še samoupravni sporazum o združevanju dela delavcev v vzgojno-varstveni oziroma vzgojno-izobraževalni organizaciji, samoupravni splošni akt o delovnih razmerjih in drugih samoupravnih splošnih aktih, s katerimi se urejajo delavčeve pravice, obveznosti in odgovornosti; hkrati mu je treba vročiti obvestilo, da v določenem roku pisμένο izjavi, da pristopa k samoupravnemu sporazumu o združevanju dela delavcev v vzgojno-varstveni oziroma vzgojno-izobraževalni organizaciji in da sprejema priložene samoupravne splošne akte. Prav tako pa je potrebno v obvestilu izbranimu kandidatu sporočiti dan, ko je po dani pisмени izjavi dolžan nastopiti delo v vzgojno-varstveni oziroma vzgojno-izobraževalni organizaciji, ter ga poučiti o pravnih posledicah, če pisμένο izjavo odkloni ali če na določen dan iz neopravičenih razlogov ne začne delati.

kolegom v slovo

Franc Kvaternik

Na zadnji dan starega leta je po kratki in hudi bolezni zapustil naše vrste ugledni prosvetni delavec Franc Branko Kvaternik.

Bil je eden tistih vzgojiteljev, ki jih je prijetno srečevati: ustrežljiv, priazen, veder, poln življenjske vneme in delovnih načrtov.

Profesor Franc Kvaternik se je rodil leta 1919 v Osilnici ob Kolpi. Osnovno šolo je obiskoval v domačem kraju, gimnazijo in univerzo pa v Ljubljani. Diplomiral je na filozofski fakulteti na matematično-fizikalnem oddelku. Kot srednješolski profesor je delal na različnih šolah, nazadnje več let na Gimnaziji Poljane in na Tehniški šoli za lesarstvo v Ljubljani.

Dolgih 36 let je poučeval fiziko in matematiko in bil v šolskih kolektivih vselej vzoren kolega in dober prijatelj. Svojega temeljitega znanja pa ni razdaljal le neposredno z živo besedo v šolskih učilnicah, temveč tudi kot pisec metodično dognanih učbenikov fizike in številnih člankov s tega področja. Njegovi pomembnejši učbeniki so: Fizika za srednje šole v treh delih in Fizika za sedmi in osmi razred osnovne šole (v sodelovanju z I. Štalcem in A. Žabkarjem). Kasneje je

učbenikom dodal še Fizikalni priročnik in zvezke za laboratorijske vaje (v sodelovanju s Uršičem). S svojega področja sodeloval tudi pri leksikonu Cankarjeve založbe.

Prof. Kvaternik je bil vsel pripravljen prepričljivo razpravi o pedagoških in metodičnih vprašanjih, pri tem pa ni nikoli vsiljeval svojega mnenja. Rad prisluhnil vsaki zamisli in pombi svojih kolegov. Njegov delo z mladino se je nadaljevalo v krožkih in na srednješolskih tekmovanjih v fiziki, kjer je bil dolgoletni član tekmovalne komisije. Dolga leta je opravljal zahtevno nalogo urednika strokovne revije Obzorja za matematiko in fiziko. Za svoje dolgoletno uspešno delo v Društvu matematikov, fizikov in astronomov je ob 25-letnici tega društva prejel red dela z zlatim verjemcem, s katerim ga je odlikoval predsednik republike tov. Tito.

Tako se je prežgodaj končal življenje marljivega, delavnega in ustvarjalnega delavca, ki bo svojim delom in s svojimi dragimi človeškimi lastnostmi mnogim rodovom svojih učencev in kolegov vzor pravega učitelja in vzgojitelja.

MARJAN VAGAJA

Obvestilo

Vzgojno-izobraževalne organizacije in bralce obveščamo, da imamo na zalogi tale gradiva in pripomočke:

- Vzgojno-izobraževalni program za pridobitev pedagoško-andragoške izobrazbe v srednjem, višjem in visokem izobraževanju. Cena 10 din.
- Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja v usmerjenem izobraževanju. Cena 10 din.
- Pripomočki za uporabo samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo v osnovnih šolah. Cena 15 din.

OGLEJTE SI TABORSKO JAMO!

Turistično društvo Grosuplje in uprava Taborske jame pri Grosuplju obveščata šole, da je jama spet odprta od 15. marca 1982. Ogle date si jo lahko vsak dan, če nas prej obvestite o svojem obisku. Prijave pošljite na naslov:

Taborska jama pri Grosuplju, 61290 Grosuplje, ali pa sporočite svoj obisk po telefonu: (061) 772-260 gostišče Taborska jama.

Cena vstopnic: za učence osnovnih šol 20 din, za učence srednjih šol 40 din.

V gostišču pri jami dobite tudi enolončnice. Obroke naročite na vedeno telefonsko številko.

Za ogled se priporočamo!

Televizija v šoli

URNIK ODDAJANJA ŠOLSKE TELEVIJIZIJE od 30. 3. 1982 do 15. 4. 1982

Pre- miera	Pono- vitev	Ciklus	Oddaja	Trajanje
30. 3. 1. 4.		ZGODOVINA TELESNA VZGOJA	OSVOBODITEV DOMOVINE ŠPORTNI DAN	54 min. 50 30 min.
6. 4. 8. 4.		ZGODOVINA TELESNA VZGOJA	RAZGLASITEV REPUBLIKE ELEMENTARNE IGRE	66 min. 58 27 min. 20
13. 4. 15. 4.		ZEMLJEPI TELESNA VZGOJA BIOLOGIJA	GEOLOŠKA PRETEKLOST KOŠARKA, NOGOMET POREČJE AMAZONKE	30 min. 28 min. 26 min.

Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina znaša 250 din za posameznike, 450 din pa za organizacije združenega dela in delovne skupnosti. Cena izvoda 15 din. Študentje imajo pri skupinskih naročilih poseben popust. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. Y ISSN 0033-1643

Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od primesta proizvodov (glej 7. točko odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev prometu).

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, pred-

sednica, Tea Dominko, Milanka Dragar, Tone Ferenc, Leopold Kejžar, Marjana Kunej, Vida Nered, Marija Skalar, Janez Sušnik, Zdravko Terpin, Jože Valentinčič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko

Troha, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Majda Vujović. Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica. Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104